

Czirmayné Kocsis Róza

BUZÁTÓL BŐSZÖRMÉNYIG

Czirmayné Kocsis Róza

BUZÁTÓL, BÖSZÖRMÉNYIG

Felelős kiadó: Szerző

Terv, tipográfia: Papp Imre
www.pappimreart.hu

2019

ISBN 978-615-00-5254-0

Tartalom:

Előszó	5
Mezőségi dombok között	7
Az örmények városától a Vendvidékig	23
Székelyföldön brassói kitérővel	31
A kincses városban	40
A szépséges Kalotaszegen	47
A szőke Tisza mentén	89
A hajdúk fővárosában	124
Az utazások emlékeiből	127
Szemelvények Czirmay Árpád írásaiból	136

Úrasztali edények Rákóczifalva

Előszó

*„Ez én szolgám, akit támogatok,/ az én választottam, akiben gyönyörködöm,
Lelkemmel ajándékoztam meg,/ törvényt hirdet a népeknek.” (Ézs. 42.1.)*

Az írás terápia, az írás közlés, az írás emlékezés. Illékony életünk hogyan rögzíthető papíron, fényképen? Erre a nehéz feladatra vállalkozik Czirmayné Kocsis Róza, könyvét férje, néhai Czirmay Árpád emlékének szenteli. A gyász fájdalmai közül a hitvestárs elvesztése az egyik legnagyobb. A szubjektív elbeszélő, a feleség, vállalkozik az életút összefoglalására, az írások, cikkek, levélrészletek összerendezésére. Az elfogult személyes visszaemlékezés kiegészül dokumentumokkal, írásrészletekkel, anyakönyvi adatokkal, levéltári kutatásokkal, illetve az eddig megjelent írások idézése, evokálása is átszövi a visszaemlékezést. A megszokott Kocsis Róza-i próza impresszionista-természeti leírásai megtelnek édes-bús vallomással. A veszteségben önmagát is kereső elbeszélő egy portrét tár elénk a talentumokkal felruházott Isten szolgájáról, aki maga is esendő, érzelmesen érző ember. Egyszerre mutatja személyiségét a horizontális világunkat iróniával, humorral szemlélő gondolkodónak, de a világban benne élő, a világra rácsodálkozó utazónak, ugyanakkor vertikálisan feltekintő, mélyen hívő kereszténynek is.

Jézus úgy indított mozgalmat, hogy tanításaiból semmit sem foglalt írásba. Ma már elképzelhetetlen módon mindent tanítványaira és a Szentlélek munkájára bízott.

Czirmay Árpád sem hagyott hátra írásos életművet. Prédikációi sem kidolgozott, írásban rögzített szónoki beszédek, hanem vázlatok voltak. Töredékes, ahogy az életünk. Úgy tartotta, hogy a prédikáció a templomban, a szóbeliség aktuális egyszerűségében, az isteni üzenet közvetítésében születik meg.

Ki volt Czirmay Árpád?

Ároni családban született, testvérével folytatták a papi hivatást, ahogy később az unokák, keresztgyermek is. Református lelkész volt, szolgált Romániában, a magyar szórványban, kalotaszegi falvakban hirdette a megtartó igét, a magyar identitást erősítette, kórusműveket írt, műemléktemplomot újítt fel, majd új templomot építtetett Magyarország egykori szocialista iparvárosában, gyülekezetet nevelt. Nála az írásmagyarázat a két testamentumot is átívelő üzenet volt, melynek belső egysége koherenciát teremtett. Az Ószövetséget is Jézus élete és szolgálata fényében értelmezte, mindig krisztocentrikusan. Bánffyhunyadi gyülekezetete „aranyszá-

jú” papnak nevezte el lelkesítő prédikációiért, jó hangorgánumáért.

Vitalitása móríci, adys életszeretete humorral és székely góbésággal ötvöződött. „Egészsége és munkabírása valóságos őserő”, őrá is igaz, amit Ravasz László írt Baltazár Dezsőről. „Már külsejében is a férfias erő élő szobra volt.” Rajongott a sportért, kitartóan úszott, de sífutásban és lesiklásban is jeleskedett, még nyugdíjasként is pingpongozott, versenyzett, a sportközvetítések elkötelezett nézője volt.

Isten biztos zenei hallással, gyönyörű énekhanggal áldotta meg, zongorán kiválóan játszott. Az egyházzenei ének, a kórusmunka mindig szolgálatának homlokterében állt. Kodály Zoltánnal együtt vallotta, hogy „ahol a karének virágzik, ott több a tevékeny szeretet”.

Mit tanulhatunk gazdag életéből?

Hosszú életében megjárta mélységeket és magasságokat. Jób szavait ő maga is sokszor idézte: „Ha a jót elvettük Istentől, a rosszat ne vennénk el tőle? (Jób 2.10.) Minden napját bibliaolvasással, imádkozással kezdte és zárta. A bibliaismeret mellett a klasszikus szépirodalom, s a magyar nemzeti irodalom értő ismerője és olvasója volt, négy nyelven beszélt. Kulturálisan tájékozott, műveltségében igényes. Bölcs a jakabi értelemben: „a felülről való bölcsesség először is tiszta, azután békeszerető, méltányos, engedékeny, irgalommal és jó gyümölcsökkel teljes, nem részrehajló és nem képmutató.” (Jak. 3.17) Hiteles ember volt, mert amit prédikált, abban maradéktalanul hitt, s hite gránitszilárdsága még testi szenvedése és agóniája idején sem rendült meg. Hálás szívvel búcsúzott az élettől, felkészülten várta találkozását Urával.

Hajdúböszörmény, 2019. május 26.

Gyulai Edit

Mezőségi dombok között

Buza látképe

Játszi szelek kergetőztek a hajlott hátú dombok között. A madarak szerelmi dalokat zengtek, és szózatuk megtöltötte a határt. A kicsinyke mezőségi faluban, Buzában, mindenki az ünnepre készült. Pünkösödnek jeles napja közeledett. A Nap szórta aranyát, s meleg szemekkel ragyogott be a parókia ablakán. Az ódon parókia mélyén egy mestergerendás hálószobában a tiszteletes asszony vajúdott. Már előző este óta fájásai voltak, de csak éjfél tájban szalajtották bábáért a cselédlányt. A bábaasszony, nevezetesen Salánki Ágnes, szedte is a lábát gyorsan. Még be sem lépett a házba, de a hangja már hallatszott. A tiszteletes urat kiharancsolta a lelkészi irodába, a cseléddel vizet forraltatott, a kis szógára meg a másik szobában alvó három esztendőnyi fiúcska álmát bízta. Néha persze a tiszteletes asszonynak is vetett egy-egy mondatot. Valami olyasmit, hogy „no, aranyom nem sok van már hátra. Csak ügyesen és bátran.” Ám az az aprócska élet igazán nem sietett megismerkedni a világgal. Valahol félútban megrekedt, s csak gyötörte az anyját. Bizony a kakasok világgá kiáltották már az új nap kezdetét, sőt a nyár eleji reggel helyet készült csinálni a meleg délelőtnék, amikor a parókia mélyén üvölteni kezdett az újszülött. Az élet beteljesedett. 1933. június 2-án, pünkösdvásárnap előtt, pénteken, reggel kilenc órakor világra jött Czirmay Árpád. Czirmay Zoltán re-

református lelkipásztor és Máthé Ilona református tanítónő második gyermeke. Apja boldogan emelte karjaiba, s látva, hogy kimerültségtől fáradt felesége pillái mindjárt lecsukódnak, megköszönte az Úr jóságos kegyelmét. Aztán fia születését bejegyezte a Buzai Református Nemes és Szent Eklézsia Szülöttek és Kereszteltek Anyakönyvének V. kötetébe, a 81. lapra, 21. sorszámmal.

A buzai református prokia

A buzai református templom

„Életem első kilenc esztendejét Buzában töltöttem. A zsenge gyermekkor minden emléke ehhez a mezősegi faluhoz köt. Önfeledten játszadoztam a buzai parasztyerekek között. Együtt bóklásztam velük az utca porában, csatangoltam a temetőben. Kergetőztem, nyargalásztam a gyermekkor minden titkával. Idejekorán megtanultam gólyalábazni, mert ősszel, ha beállt az esős idő, nyakig süllyedtünk a sárba. Ha visszahátrálok az emlékeim között, valami idilli hangulat bizsergeti meg a szívem. Édesapám derűt, nyugalmat árasztó személyisége int felém, s édesanyám szívjósága. És a buzaiak szelíd bölcsessége. Szóval valami olyasféle dolog, amikor a bogáncs is illatot áraszt. Pedig sem a mi sorsunk, sem a buzaiaké nem volt tele mézzel. Édesapámék fiatal házasokként 1929-ben kerültek Buzába. Akkoriban a falu körülbelül 1800 lelket számlált. Nemzetiségi összetételét tekintve nem volt színmagyar település. Már az 1913. évi népszámlálás idején, amikor 2004 lakost írtak össze, is népes román közösség lakta a falut. 1918 után, az első román világ idején, meg csak rosszabbodott a helyzet. Mellesleg maga a település nagy múltra tekintett vissza. Az okleveles források már 1220-ban jelezték a létét, s 1318-ban a Szent György tiszteletére emelt kőtemploma is állt. Úgy tudom, hogy a középkor századaiban Búza a taksás helyek közé tartozott. Ez olyasfajta jogállást jelentett, mint a magyarországi mezővárosoké volt, de nem tartozott földesúri hatóság alá. Lakói az adót, vagyis a taxát, kollektív formában, egy összegben, azaz summában fizették az erdélyi fejedelmeknek. A történelem viharai azonban nem kímélték. A XVI.-XVII. század fordulóján szinte teljesen elpusztult, 1602-ben mindössze öt ház és négy lélek alkotta a települést. Ám fönix madárként minden tűzvészben, minden viharban újra éledt. 1622-ben például már virágzó református egyháza volt. S az 1700-as évek elején megépült az a református templom is, melyben gyermekségem első kilenc esztendejében édesapám hirdette a szeretet igéjét.

Czirmai Árpád szülei 1928-ban

*Czirmay Árpád édesanyjával és bátyjával
1935-ben*

ború között Holttengernek nevezte ezt a vidéket. Mások meg az elnémult harangok földjének. Nyilván utalások voltak ezek arra, hogy a Mezőség egyfelől nehezen művelhető, kopár vidék. Másfelől meg arra, hogy a Maros és a Szamos folyók között elterülő dombos vidéken a magyarság 1918 után rendkívül nehéz szórvány helyzetbe került. De az az igazság, hogy már Basta idején megkezdődött a szórványosodás. Pusztult és futott attól kezdve a magyarság. Ennélfogva egy leszegényedett, elszigetelt része lett ez a magyar hazának. Ám ahogy mondani szoktuk, minden kárban van valami haszon is. A Mezőség is elzártságában gyönyörű archaikus népi kultúrát őrzött meg. Emlékszem, édesanyám fiatal tanítónőként csodálatos magyar népdalokat, táncokat tanult meg a buzai öregektől. Hogy mást ne mondjak a későbbiekben Kallós Zoltán az egyik legszebb, fájdalmasan gyönyörű, magyar népi halottsiratót éppen szülőfalumban, Buzában gyűjtötte. Egyébként, édesapámtól sokszor hallottam már felnőtt fejjel, a buzai magyarok szorgos, jóra való emberek voltak. Tisztelték mások tehetségét, tudását, emberségét. S mint általában a parasztemberek szemlélődőbb típus voltak, és kevésbé akar-

No, és hogy hol található Búza? A Történelmi Magyarország keleti részében kell keresni, az egykori Szolnok-Doboka vármegye déli területén. A Mezőségen. Ottan tájon, melyről Wass Albert ír, - aki több mint harminc regényt, számtalan verseskötetet, elbeszélést és színművet írt, ezen kívül újságcikkek és esszék százait - így nyilatkozott: „Az én világom Isten szándéka szerint Erdély egy kis eldugott bütykére szorítkozott volna, aminek Mezőség a neve. Ott fekszik Kolozsvár és Marosvásárhely között hullámos dombjaival, akárcsak egy hajdani tenger, melyből kifogyott a víz, s csak az iszap maradt meg belőle hullámokká merevedve.” A szépirodalomnál időzve jegyezzük még meg, hogy Makkai Sándor református püspök, író, a két világhá-

ták befolyásolni az élet menetét. Egyszer parázslott, máskor pislákol a sorsuk, de Isten jelenvalósága sohasem volt kérdéses számukra. Édesapám, aki fiatal életének virágjában vállalta Buzát szűkebb hazájának, tisztelte és becsülte őket. A nagy sovíniszta román nemzeti felhevülésben, amely éppen az 1930-as években teljesedett ki igazán, nekünk, a lelkészcsalád gyermekeinek, a dombokkal körülölelt mezőségi falu volt a béke szigete. Bár az erőszakos románosítás, a „Vorbítii numai romaneste!” csak románul beszélj!), meg az általános jogbiztonság hiánya minket is elérte, de a gyermekkor örömét nem tudta széttepedni, hogy megannyi jajtól fáj az emberek szíve. Testvérbátyámmal, Csabával együtt önfeledten játszottunk, s nem kerestük az okát, hogy miért ragyog az égen hidegen a holdtányérja.”

(Czirmay Árpád kézírata. Családi archívum).

Valójában az ezerszínűen világító gyermekkor mögött a két világháború közötti Román Királyság magyarokat sújtó ostromállapota húzódott meg. Az az időszak, amikor a mindennapok magánélete atrocitásokkal, veszélyekkel telítődött meg. 1918-1945 között ugyanis Nagy-Románia hihetetlen mohósággal és erőszakossággal igyekezett Erdélyt bekebelezni. A magyarok vagyoni javainak erőszakos elkobzása, a letartóztatások, a helyi önkormányzati és államhatalmi szervek szétverése, a vallásfelekezetek vezetőinek tömeges internálása, a nyelvhasználat betiltása, a magyar tanítási nyelvű iskolák elsorvasztása, a koholt vádak, a megfélemlítések stb. napi gyakorlattá váltak. S bizony a jogtalanságok egy-szer kétszer a Czirmay családot is megperzselték. Különösen fokozódott ellenük a támadás Anghelescu második miniszterségének idején, 1933-1937 között, amikor a magyar felekezeti elemi iskolák ellen indítottak mondvacsinált ürügyekkel támadásokat. Czirmay Árpád édesanyja akkoriban a buzai református iskola igazgató-tanítója volt, ennél fogva újra meg újra zaklatták. Kezdték azzal, hogy megvonták az iskolája államsegélyét, majd azzal riogatták, hogy az iskola épületét oktatási célokra alkalmatlanná nyilvánították, aztán a román inspektor a tanítványai közül többeket, anyanyelvüket a magyarok miatt elveszítő románoknak nyilvánított, s kötelezte őket a községi román iskola látogatására. Illetve az ördögi hatalom egészen odáig elment, hogy Czirmayné Máthé Ilonát férjével együtt 1936 nyarán a román csendőrség megfélemlítési céllal letartóztatta, valamint 1937-ben államellenes összeesküvés vádjával bíróság elé állították, s a Román Királyi Bíróság a dési törvénypalotában lezajlott tárgyaláson el is ítélte. Az már csak apróságnak minősült, hogy mint tanító a vasúti menetdíj-kedvez-

A Czirmay testvérek 1936-ban

vallásos összejövelekkel kapcsolatban a helyi román hatóság intézkedési jogot tulajdonított magának. S hívei ügyes-bajos dolgait intézve többször szembesült az 1938. február 11-én közzé tett rendeletörvénnyel (decret lege), mely szerint szigorúan megtiltották hivatalokban a magyar nyelv használatát. Szélesen hömpölygő, robbanó erejű prédikációiban nem egyszer hangot is adott a magyarok kisemmizésének, mellőzésének. Ezért szinte állandó fenyegetettségnek volt kitéve. Egyszer csúnyán kiabáltak vele, máskor megbilincselve kihallgatásra kísérték. Cenzúrázták a postáját, ellenőrizték a magánleveleit. Számon tartották a vendégeit. Fizikailag ugyan nem bántalmazták, de annál több erkölcsi fájdalmat és lelki megaláztatást okoztak neki.

ményét még a 30-as évek elején elveszítette, és nem ismerték el jogát az állami tanítói nyugdíjra sem. Természetesen a gyermek édesapja, Czirmay Zoltán református lelkipásztor sem kerülhette el a sorsát. Különösen az agrár kisajátítások idején konfrontálódott sokszor a hatalommal. Jól látta ugyanis, hogy a buzai közbirtokosságtól kisajátított földek elvesztése, valamint a református birtok elidegenítése csupán csak a románság politikai hegemoniájának megerősítését szolgálta. Naponként tapasztalta azt is, hogy gyülekezet-építő munkáját, egyházvezetői tevékenységét akadályozzák. Az általa szervezett

„A két fiúcska ott lapult a szoba sarkában. Szorosan egymáshoz húzódva, szinte levegőt sem véve. Kis testük már belefáradt a zokogásba, csupán nagyokat hüppögtek. Kicsi szívük hangosan kalapált, s egymás biztonságát és melegét keresve csak szorongatták egymás kezét. A parókiára az este mélységes csöndje borult. Egyedül voltak és végtelenül kiszolgáltatottak. Pedig reggel még szép nap ígérkezett. Vasárnap volt. A reggeli friss kalács illata még a levegőben úszott, amikor az édesanyjuk öltöztetni kezdte őket. Előkerültek a fehér térdzoknik, a kantáros kis rövid nadrágok, a kihajtós gallérú ingecskék. No és az új cipőcskék is. Szokáshoz híven a templomba készültek. Aprócskák voltak még ugyan, a nagyobbik a hatodik életéve felé haladt, a kisebbik meg a napokban töltötte a harmadik esztendejét, de már tudták, hogy a vasárnapi istentisztelet valami szép ajándék az emberfia számára. A templomban áhítatos csönd van, mindenki kifényesedett lélekkel várja, hogy prédikálni kezdjen a lelkipásztor. S amikor az édesapjuk hangja felhangzik a szószéken, mindig valami különös öröm csiklandozik át a lelkükön. Szeretnének hozzá futni, átölelni a lábát, kiscsikók módjára hozzá döngölődni, hízelegni egy kicsit, hogy ők is ott vannak. Ám nem tehetik, mert a papné székében, az édesanyjuk mellett, az egész gyülekezet szeme előtt vannak. Mit szólnának az emberek, ha éppen a papfiúcskák rendetlenkednének az istentisztelet ideje alatt. Ültek hát fegyelmezetten, sőt az egyik ének némely sorát ők maguk is el-elkapták, s tisztán csengő kicsi hangjuk fel-felcsendül. Az édesanyjuk szeme sarkában meg ott bujkál az öröm és némi büszkeség is. A templomozás után az öreg kúrator bácsi még meg is simogatta a fejüket, hogy olyan fegyelmezett fiúcskák voltak a templomban. Aztán, míg a templomajtóban az édesapjuk sorra kezelt a gyülekezet tagjaival, és búcsúzóul még egy ígét helyezett a hívek szívére, bennük már ágaskodott az öröm: Mindjárt asztalhoz ülhetnek. Közös imádkozás után már kanalazgathatják azt a finom levest, mely úgy ragyog a tányér porcelánján, mint az arany. Amihez hasonlót senki más nem tud készíteni. Futottak hát a domboldalán álldogáló parókiára. Amikor azonban a mindig nyitva tartott kiskapun beugrottak, még a lélegzetük is elállt. A lelkészi iroda ajtajában ugyanis két mogorva ember várakozott. Egyenruhásan, fegyveresen, egyáltalán nem jót ígérve. Az édesapjuk alighogy megérkezett már lökdösték is maguk előtt. Nem törődve vele, hogy palást van a vállán, s Biblia a kezében. De nem kímélték az édesanyjukat sem. Szegényt, az egyik román csendőr úgy megtaszította a puskájával, hogy az nekiesett a kerítésnek.

A félelem egy pillanat alatt bilincsbe zárta kis testüket. Csak álltak földbe-gyökerezett lábbal és bámulták a félelmetes jelenetet. Aztán nagyot csattant a kiskapu. A megbilincselte lelkészházaspárt sietésre noszogató csendőr vágta

„Langyos szép napok követték egymást. A hajnali párákat hamar felszívták a Nap sugarai. Kint a faluszélen hullámozott a búzavetés. A sáncok gazdagon zöldelltek, és jó szaga volt a levegőnek. A kis felekezeti iskola udvarán azonban magasra szállt a por. Az apró falusi fiúcskák rettenetes erővel kergették a rongylabdát. A tanítónő ott állt az iskola ajtajában, és figyelte őket. Csak ritkán szólt a gyermekekre. Meleg bársonyos hangján akkor is inkább halkán, mint hangosan. Elnézte a kergetőző kislányokat, a futkározó fiúcskákat, s olyan jó békesség és nyugalom volt a szívében. Elégedett volt. Örült a tanítványai jó kedvének, örült a szép tavasznak, meg az egész életnek.

Csak néhány éve, hogy ideköltöztek ebbe a lapos hátú dombok között megbújó mezőségi faluba. Ámbátor már olyan érzése van, mintha mindig itt éltek volna. Férje a reformátusokat pásztorolja, ő meg a hívek gyermekeit tanítja. Ismer már mindenkit. Tudja, kinek miért fáj az élet, kinek milyen öröm bujkál a szeme sarkában. Meg aztán itt az Isten háta mögött is magyarul zeng az imádság, s a kicsinyke felekezeti iskolába is minden ősszel újabb kisiskolásokat iratnak be az atyafiak, hogy a jövő generáció se felejtse el nagyapái nyelvét. Pedig nem könnyű mostanában errefelé az élet. A hatalom mindenütt ott

Czirmay Árpád szépapijának Bibliája 1793-ból

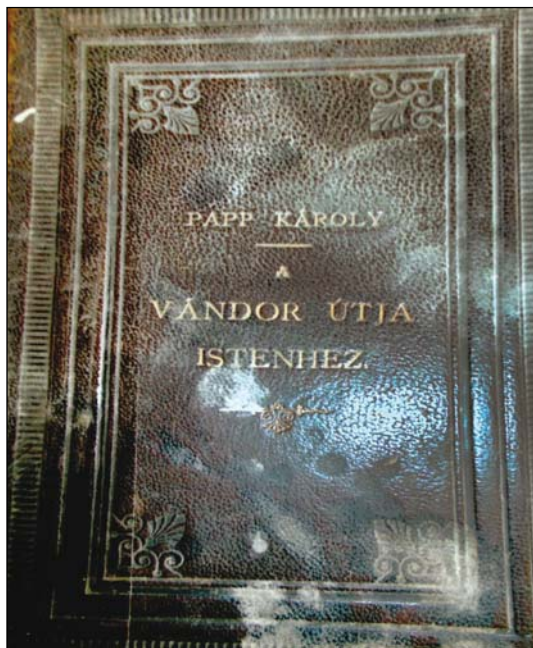

Ükszülei adományozta úrasztali kanna, 1840

„Az én első történelemtanárom édesapa volt. Emlékezetem szerint már Buzában sokat mesélt nekünk. Hosszú téli estéken, amikor a csillogó hótakaró felett nagy szelek jártak, odavont bennünket maga köré, és beszélni kezdett. Ízesen, színesen rakta egymás után a mondatokat. A bátyámmal együtt mi meg szájtátva hallgattuk. Édesanya közben kézimunkázott, s csak néha szólt közbe: „Zolti, azt még nem mondta el a gyerekeknek, hogy.... Ugyan Ilonkám, későre jár már, inkább bontsa meg az ágyakat... (itt jegyzem meg, édesapáék egy életen át magázták egymást) – válaszolta édesapa, s a következő este újabb történetekbe fogott.

Sokszor beszélt a felmenőinkről, nagyapáinkról, szépapáinkról, egyáltalán a családunk történetéről. Neki, akinek a tízparancsolat normája szabta meg az életét, természetes volt, hogy szívünkre helyezze: „Tisztelt atyádat és anyádat, hogy hosszú ideig élj azon a földön, amelyet az Úr a te Istened ád te néked”.

Tőle hallottuk, hogy családunk, a Czirmayak ősei, valamikor a XVII. század táján egy Habsburg-párti római katolikus főrangú családból szakadtak ki, s lettek protestánsokká. Talán nevükben az Sz kezdőbetűt a Rákóczi-szabadságharc időszakában cserélték Cz-re, s lettek háromszéki lakosokká. Valóban így volt-e, nem tudom. A családi legendárium azonban így őrizte meg. Nyilván a múltat alaposan meg kellene faggatni. Talán egyszer a feleségem, Rozika, majd ezt is megteszi. Mindenesetre ameddig az emlékezetem pontosan vissza tudja követni a múltat az őseim tényleg Háromszékhez kötődnek. Egyik szépapám például a Napóleoni háborúk idején Kézdivásárhelyről indult táborba.

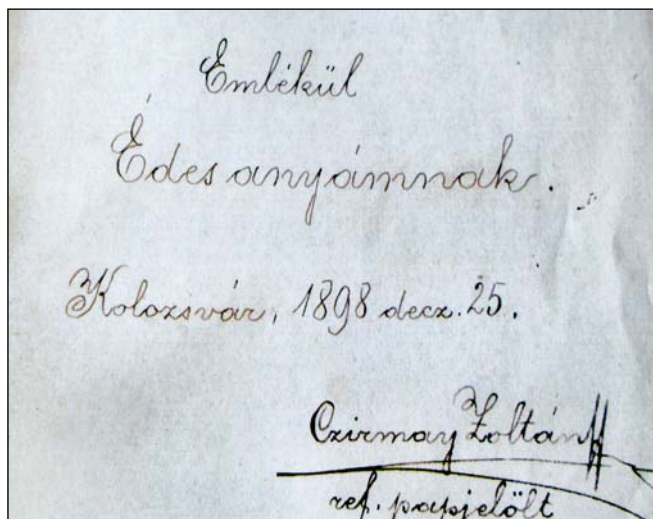

Dédnagyanyja imátságos könyve 1898

Élkszem Buzában ott függött a nappali falán. A festmény még Szamosújváron is megvolt. Aztán a háború idején feldúlták és kifosztották a parókiánkat, s a kép örökre elveszett. Egyébként a családunk életét mindig és újra át meg át-szötték a történelmi események. Valahogy úgy, mint mikor ősszel, az ökörnyal bogozza össze a tarlott bokrok ágait. Apai nagyapám, Czirmay József, például a saját bőrén tapasztalta meg, hogy az első világháború idején mit jelentett Háromszék kiürítése. 1916. augusztus 27-ről 28-ra virradó éjszaka ugyanis Románia az Osztrák-Magyar Monarchiához fűződő szövetséges viszonya ellenére 440 ezer főnyi hadsereggel betört Erdélybe. A váratlan támadásra Magyarország csupán csak a területek kiürítésével tudott válaszolni. Minden 17 és 55 év közötti személynek

Bibliáját ma is féltve őrzöm. A következőket írta bele: „Ezen Szent Bibliát Vevém Magyar országon Poson Városában 4 R forintokal, Amidőn az Úr 1793-ik Eszten-dőben Kezdődött Dühös Frantzia Háborúban Bujdostam Az Én Jé-zusom Szent gondviselése alatt. Szóts István Főkáplán” .

Édesapa beszélt arról is, hogy apai ágon egyik szépanyám, Barabás Polixenia, közvetlen ro-konsági kötelékkel kapcsolódott Barabás Miklóshoz, a nemzeti művészet elindítójához. A magyar biedermeier festészet legjelentő-sebb alakjának sokáig őrizte csa-ládunk az egyik zsánerképét. Em-

el kellett hagynia a Maroson túli részeket. Indult hát a nagyapám is három gyermekével, s ideiglenesen a sárospataki Református Kollégiumban talált menedéket és szolgálati lehetőséget. Édesapám így lett az 1916-1917-es tanévben néhány hónapra mendikáns kisdíák a pataki kollégiumban. Nagyapám mellesleg – e kitérőt leszámítva – ötven éven át szolgálta a magyar reformátusságot. Arrafelé ahol az Ika patak vizét a Feketeügy folyóba veszti, Kézdimartonfalván. Pályája a kiegyezés utáni Magyarországon kezdődött, majd a Trianon utáni Román Királyságban folytatódott. 1940-ben még megérte a II. Bécsi döntést, de hatását élvezni már nem tudta. 1940 októberében adta át teste porsátorházát a mulandóságnak. Édesapa apai felmenői többnyire református lelkipásztorok vagy kántortanítók voltak, az anyai felmenők pedig zömmel kántortanítók. A régi anyakönyvekben általában ilyen bejegyzésekkel szerepelnek: templomi énekvezér, iskolatanító, énekes tanító, községi szekretárius + énektanító, skóla mester, stb. De akad olyan is, akinek a neve mellé azt írták, hogy énekvezér és templomi harangozó. Egy dolog biztos, akár Bathó, Barabás vagy Hofman és Szóts névre is hallgattak hazájuk Háromszék volt, hasonlóan a Czirmayakéhoz. S az is tény, hogy mindkét ág tanulmányait illetően vagy a nagyeny-

Anyai nagyszülők 1896

Nagyapja háza Kézdivásárhely

tanító, skóla mester, stb. De akad olyan is, akinek a neve mellé azt írták, hogy énekvezér és templomi harangozó. Egy dolog biztos, akár Bathó, Barabás vagy Hofman és Szóts névre is hallgattak hazájuk Háromszék volt, hasonlóan a Czirmayakéhoz. S az is tény, hogy mindkét ág tanulmányait illetően vagy a nagyeny-

Czirmai nagyapa 1925

di református kollégiumhoz, vagy a székelyudvarhelyihez kötődött.

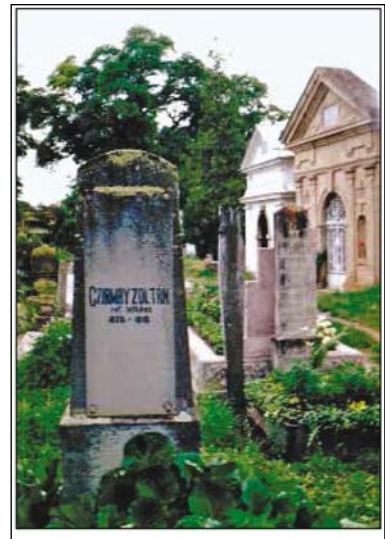
Természetesen a családi múlt megismertetésében édesanya sem tétlenkedett. Sokszor elmondta, hogy az ő ősei tősgyökeres kézdivásárhelyi mesterek voltak. Csupán a XIX. század második felében kezdtek kirajzani közülük tanítók, jegyzők, főjegyzők és jogi doktorok. Leghíresebb felmenőjeként Turóczi Mózes rézműves mestert tartotta számon, akit Gábor Áron ágyúöntő társaként jegyez a történelem. 1848-49-ben az ő tevékenysége révén szökkent szárba a székely hadipar. Hadnagyi rangban 1849 februárjától a kézdivásárhelyi ágyúöntő műhelyt vezette, s műhelyében – talán gyárnak is lehet nevezni! – több mint kettőszáz ember összesen hatvannégy ágyút készített a szabadságharc katonái számára. Arra is nagyon büszke volt, hogy elődei a Csekmei ágon mindenkor, mint Isten örök titkainak mélységeit kereső lelkek, gazdagon támogatták a kézdivásárhelyi református egyházat. Ma úgy mondanánk, hogy alapítványt tettek. Elhatározásuknak az volt a lényege, hogy a mindenkori legidősebb fiú köteles volt, nem tudom pontosan hány katasztrális hold föld (árban adták meg a terület nagyságát) évi jövedelmét a szent eklézsiára fordítani. Ő terítette mindenkor az úr asztalát. Borról, kenyérről gondoskodott. A kézdivásárhelyi gyülekezet ma is őrzi és használja azt a boros kannát, melyet édesanya egyik felmenője adományozott. S hogy Isten titkai mennyire kifürkészhetetlenek: édesanyját 1915-ben az a Czirmay Zoltán parókus lelkipásztor konfirmálta, akitől édesapa a keresztnevét örökölte, aki ma a kézdivásárhelyi temetőben alussza örökalmát. Lám csak, így fonódnak egybe sorsok és hitek...”

(Czirmay Árpád kézirat. Családi archívum).

Itt nyugszik a
B.F.R.A.
CZIRMAY JÓZSEF
református kántortanító
1872-1940
 és neje
BATHÓ POLIXÉNIA
1876-1940

CZIRMAY ÁRPÁD
 ifj. tanító
 1870-1941.
 és neje
 BANYAY AZIDORA
 1870-1938.
 virgók
 KOVACS LAJOS
 kéts. felekezésű
 1901-1972.
 és neje
 CZIRMAY LILJAZ
 1901-1977.

CZIRMAY
 ZOLTAN
 ref. felkész.
 1902-1988
 és felesége
 MATHE ILONA
 tanítónő
 1902-1998

Czirmay síremlékek a háromszéki és a besztercei temetőben

*Barabás Miklós szobránál
Márkusfalván*

*BTúrozci Mózes házánál
Kézdivásárhelyen*

„Édes Árpi, Szeretett Gyermekem!

... mint afféle öreglegény én mostanában már gyakrabban nézek hátra, mint előre... 1929. március 16-án, szombaton elindult két fiatal, tapasztalatlan lélek egy hosszú útra, egy soha nem látott mezőségi vidékre, Buzába. Akkor ketten voltak. Elhagyták a szülőket, testvéreket, a drága Szülőföldet. A szív csordul-tig tele volt fájdalommal és örömmel. Emlékszem, amikor megérkeztünk édes-anyád csak ennyit mondott: Zolti, Maga a világvégére hozott engem. Ötvenhét éve már ennek... Isten keze, jósága Buzában szaporította meg a család számát. '30-ban nagypénteken megszületett Csaba, három év múlva pedig pünkösöd va-sárnap előtti pénteken Fiam, Te születél. Közben belesimultunk a buzai embe-rek sorsába.... tizenhárom éven át pásztoroltam őket. Ti Fiaim ott eszméltetek önmagatokra gyermekségetek minden szépsége, minden csínytevése oda-gyökerezik. Mennyi apróság, mennyi kedves történés! Emlékszem, alig múltál három esztendő, nádröptetés közben (ez kedves játéka volt a buzai gyermekek-nek) valaki úgy halántékon talált, hogy elájultál. Csaba a maga hat esztendejével háborút hirdetett az összes gyermek ellen, annyira sajnált. De emlékezem a lovaglóleckédre is. Erre talán Te is. A magyarok bevonulásakor egy százados úr meg a tisztiszolgája kvártélyozott be a parókiára. A százados úrnak gyönyörű fekete lova volt. Nem is ló volt az a csődör, hanem táltos paripa. S te addig hízelegtél, míg egy napon a tisztiszolga feltett a mén hátára. Persze a paripának nem volt kedvére való a lovas. Ágaskodni kezdett, és nagyot nyekkenve zuhantál a csűr előtti porba. Édesanyád visítva szaladt ki a parókiáról. : megölik a gyer-mekemet! Te meg kicsit megilletődve feltápázkodtál és azt motyogtad: megint felülök, úgyis felülök. Természetesen a tisztiszolga még egyszer nem tett fel.... és emlékszel-e a gólyalábakra. Tavaszi hóolvadás idején és őszi végtelen esőzé-sekkor a falu gyermekei azzal jártak iskolába, Ti is hamar megtanultátok. Amíg folyt a tanítási óra, oda voltak lerakva a bejárati ajtó mellé. Nagy halom gólyaláb.... de minek is kezdem előlről a régmúltat, mikor az örömet be-teljesülve láthatom.... A Kegyelem Istene ötvenhét éven keresztül gond-viselő szeretetével megőrzött szerencsétlenségtől, betegségtől, gyásztól, s életünket a magas életkor határán túl is érdemtelenül megajándékozta, s mindez ideig láthattuk drága két fiunk életben, egyházban való ügyes forgolódását. Dicséret, dicsőség ezért az Istennek!.....

Édes Árpi! Nagyon szép és felelősségteljes munkát végzel, Isten se-gítsen meg a továbbiakban is... amire Édesanyád kért, azt én is nagyon kérem. Helyeztél méltó becsbe azt az ablakrészt, a gótikus mérmű da-rabokra gondolok, ne engedjétek elkallódní. Hadd lássa az utókor, mit tudtak cselekedni az elődeink....

Számtalanszor ölelünk és csókolunk Édesapáék” (Czirmay Zoltán nyugalmazott református lelképásztor levele fiához, Czirmay Árpádhoz. Részletek a családi archívumban őrzött levélből).

„Édes Rozikám, Drágaságom!... ma voltam a városnál, de még nem érkezett meg a születési anyakönyvi kivonatam. Úgy látszik érte kell utaznak. Pedig nagyon hideg van, és errefelé sok hó hullott. Viszontagságos autót várhat rám. Talán meg is fagyok mire Buzába érek.... s nem vagy mellettem, hogy melegíts. Látod, mennyire nagy szükségem van Rád! ... Szóval szombaton valószínű megyek Buzába. Ez a szülőfalum. Gyermekkorom óta nem jártam ott ... Édes Virágom, csak kettő nap elmúltával folytatom ezt a levelet. Ma szombat délután háromkor érkeztem haza szülőfalumból, Buzából Többszörösen izgatottan vágtam neki az utazásnak. Vajon milyen az, amit gyermekkorom óta nem láttam? Egyáltalán meg tud-e birkózni a terepjárónk azzal a jégpályával, amely az utakat borítja, illetve le tudja-e győzni a hótorlaszokat, melyeket ez a sarkvidéki vihar vágtatva hordott össze? Hála Istennek baj nélkül hazaérhettem, de kalandos volt az út. Három és fél óra alatt érkeztünk Buzába. Többszöri eltévedés és felborulás veszélye jegyében. Útjelző táblák hiánya, szegénység, sötétség, világ vége... Mikor Édesanyámat Buzába vitte Édesapa, és egy kitartó őszi esőzés beköszöntött, minden sártengerré változott, Édesanya, a fiatal papné csomagolt és haza akart menni Kézdivásárhelyre. Nos, ma jó pár évtized múltán a fejlődést is beszámítva, nem csodálkozom. Az összbenyomásom? Megkisebbedett a falu templomával, házaival együtt. Bementem a templomba is, ahol Édesapa prédikált. A harangozó, aki fia az akkori harangozónak, és éppúgy sánta is, mint az apja volt, örömmel fogadott. A Czirmay névre felragyogott a szeme, megölelt. Valami közös élményt is felemlgetett. 50 év távlatából szinte hihetetlen, hogy őrizi a gyermekkorom emlékdarabkait. Látod, Édes Kicsi Boszorkányom, ilyen apróságokért is érdemes élni. A hivatalban egyébként a titkár, egy román ember, nem tudta helyesen leírni a nevem. Mindegyre Czirmajnak keresztelt. Pedig már szegény Édesapa is az anyanyelv használat jogáért is küzdött Buzában. S az bizony nem tegnap volt. El is határoztam, hogy a hétfőn kezdődő egyetemes imahéten szerét ejtem a buzai élmények sorjázásának. Annál is inkább, mert Csiha Kálmánék is itt lesznek.....”

(Részlet Czirmay Árpád 1992. január 18-án írt magánleveléből).

Az örmények városától a Vendvidékig

Czirmay Árpád elemi iskolai tanulmányait szülőfalujában, a kéttanerős buzai Református Elemi Iskolában kezdte 1939 őszén. Az iskola a parókiával átellenben egy domb tetején húzta meg magát. Közvetlenül a Református templom szomszédságában. A mindenre érzékenyen figyelő kisember idejekorán felfedezte, hogy szinte az egész falut belátni a dombtetőről, így hát nagyra nőtt kíváncsisággal szemlélte a körülötte lévő világot. Első tanítója az édesanyja, Czirmayné Máthé Ilona volt, aki 1921-ben szerzett felekezeti tanítói oklevelet a Nagyenyedi Református Tanító-

A szamosújvári Református templom és parókia

képző Intézetben. A gyermek a mindennapi elemi iskolát úgy kezdte, hogy írni, olvasni, számolni már kiválóan tudott. Nem volt csodagyerek, csupán csak három évvel idősebb testvérbátyjától eltanulta a tanulás alapjait. Iskolai előmenetele kitűnő minősítéssel vette kezdetét, amit majd tanulmányai hosszú évei alatt szinte mindvégig meg is tartott. Második osztályban Imre Zsuzsanna tanítónő pallérozta elméjét. Majd az 1941/42-es tanév elején Sándor István igazgató-tanító felügyelete alá került a szamosújvári Református Elemi Iskolába. Édesapját ugyanis a szamosújvári református eklézsia hívta meg lelkipásztorává, így a család az örmény metropoliszba költözött. A rangos örmény város teljesen más élményeket kínált, mint a szülőfalu. A műveltséggel készült barokk házak, a szalagműves piaszterekkel keretelt nagykapuk, a mérnöki tervezés által meghatározott utcák egységes hangulata, az urbanizált életmód és a társas élet sokszínűsége mind megannyi szép emlékként ivódott a gyermek nyiladozó lelkébe. Közben a „Dés-Szamosújvár államilag engedélyezett Városi Zeneiskola” is diákjai közé fogadta. Herédy Szabó Imre művésztanár zongora főtanszakos tanítványaként hamarosan az is kiderült róla, hogy nagyszerű ének-zenei talentumokkal áldott meg. Nem véletlenül, hiszen az édesapja gyönyörű énekhangjára teológus hallgató korában a Magyar Királyi Opera dirigense is felfigyelt. Ráadásul Czirmay Zoltán virtuóz módon hegedült is. A gyermek édesanyja pedig szépen csengő hangja mellett zongorakészséggel is rendelkezett.

A szamosújvári egykori magyar gimnázium

Az elemi iskola I-IV. osztályának befejezése után a kisdíák számára egyenes út vezetett a szamosújvári Magyar Királyi Gimnázium tanulói közé. Az Alpár Ignác budapesti műépítész tervezésében készült monumentális klasszicista épület új távlatokat nyitott a kispupolák előtt. Tanáraik közül nem egy a tágabb tudományos kör figyelmét is magára vonta. A gimnáziumi hónapok sebtében repültek, mígnem egy nap felhők kezdtek tornyosulni a gondtalan diákévek fölé. Hirtelen a második világháború árnyéka vetült a lelkeszcsaládra. Igaz a harcok még messze dühöngtek, de az 1862-1875 között épített magyar református templom mellett szerénykedő lelkeszcsalák körül megjelent az alázatos sunyiság s a vakmerő törtetés. Édesapját, akinek a kálvinizmus adott sarkalatos karaktert, a román vasgárdisták üldözni kezdték. A zaklatás, a fenyegetés rövid időn belül az egész családra kiterjedt. Nem volt más választás, Szamosújvárról menekülniük kellett.

„Szamosújvár? Nem sok emléket őrzök vele kapcsolatban. Egyfelől alig 3-4 évet töltöttem csak a rangos örmény városban, másfelől a második világháború kapcsán átélt félelmek szinte kioltották, elnyomták a korábbi évek emlékeit. Az első meglepetés azonban megmaradt bennem. Beköltöztünk a városba, a parókia, a templom a Főtér közelében kövezett utcákon volt megközelíthető. Nem kellett többé sárban caflatnom, ha iskolába mentem. Tetszetős, csinos, rendezett település volt Szamosújvár. Örmény városként emlegették, de az ott lakozásunkkor magyar jellegű település volt. Az örmények fokozatosan elmagyarosodtak, inkább csak a nevek emlékeztettek a múltra. A Gorovék, a Hankovicsok, a Jakabffyok, a Lászlóffyok, a Pongráczok, a Korbulyok jeleztek valamit. Apró gyermekként elcsodálkoztam azon is, hogy sok iskola volt a városban, gimnázium is, meg görög katolikus papnevelő és tanítóképző és természetesen sok templom. A mi templomunk, a református templom 1862-75 között épült összekapcsolva a lelkeszcsalákkal. Úgy hogy a parókiáról rögtön be lehetett menni a templomba. A parókia udvarára félköríves nagykapun át lehetett bejutni. Szóval a Buzában megszokott képtől minden eltért Szamosújváron. A főtéri nagytemplom körüli kőszobrokkal ékesített vasrácsos kerítésre és az árkádsor üzleteire, raktáaira is sokszor rácsodálkoztam. Meg a sétatéri korcsolyapavilonra. Egyébként Csabával együtt ott tanultam meg korcsolyázni. A református elemi iskola a szomszédságunkban volt, de amikor kispupolák lettem szinte átmentem a város felén, mire a gimnáziumhoz érkeztem, így volt időm nézelődni. Szamosújváron lakozásunk egyébként Észak-Erdély visszacsatolása utáni időszakra esett. Magyar világ volt, magyar műkedvelő előadásokkal, magyar újságokkal, magyar társasági étellel. Emlékszem, nya-

ranta vasárnap délutánonként konflissal mentünk ki Kérőbe. A kénes fürdőjéről ismert település - ma már Szamosújvár része – akkoriban a magyar elit társasági életének volt színtere. Édesapáék többnyire valamelyik kerti vendéglő teraszán üldögéltek, beszélgettek, sakkoztak, mi meg apró gyermekek a parkok bokrai között játszottunk, futkároztunk. Bizonyára fürödtünk is, voltak nyitott medencék is, nemcsak kádfürdők, de a fürdőzésre nem emlékszem.

Néha mi gyermekek a Szamosra is lemerészkedtünk. Édesanya ezért kimondottan haragudott. Féltett bennünket, a Szamos szőke vize nyaranta mindig elnyelt valakit. Azért úszni is próbáltunk, ám inkább csak bámészkodtunk, hogy a szamosújvári vásározók miként fürdették a lovakat...

(Részlet Czirmay Árpád kéziratából. Családi archívum)

„Már hosszú ideje hányódtak a világban. Egyszer esővel, széllel, faggal viaskodtak, máskor meg forró, füledt napokkal. Amikor elindultak még ragyogó ős volt, A szeptemberi kék ég tükrében álmos lassúsággal úsztak a bárányfelhők. Aztán észrevétlenül beköszöntött a szomorú ős. A fellegek egyre alacsonyabban jártak, színük szürkére váltott, és esni, permetezni kezdett a vég nélküli eső. Lábuk cuppogott az út sarában, de ők csak mentek, mentek. Egyre csak távolodtak az otthon melegétől. Menekültek. Egyszer gyalogosan, máskor parasztszekérre kapaszkodva. Olyankor meg katonai teherautón, vagy vonaton döcögtek. Nagy távolságok voltak már mögöttük. Fájt a szívük a csendes parókiáért, a megszokott kedves arcokért, de futni, menekülni kellett. A tiszteletes úrnak ugyanis megüzenték a környékbeli vasgárdisták, hogy fejszével darabolják fel két apró fiacskáját. A feleségét, a papnét pedig megbecstelenítve a kútba ölik, őt magát meg a disznókkal etetik meg. Eleinte nem is figyeltek az ostoba beszédre, de amikor esténként, éjszakánként sunyi képű idegenek settenkedtek a lelkészlak körül, már nem lehetett nem komolyan venni a fenyegetést. Egy ideig a református gyülekezet tagjai villákkal, kaszákkal felfegyverkezve védelmet vontak a parókia köré, de a front közeledtével, amikor a törvényességnek már a látszata is szétesett, dönteni kellett. A presbiterek és a kurátor, meghányva-vetve a dolgokat, jobbnak látták, ha a papjuk családostól elhagyja a szolgálati helyét. Bizony a gyülekezet megpróbált embereinek szeméből peregtek a könnyek, amikor a tiszteletes családját főlrakták egy visszavonuló magyar katonautóra. A jármű nagyot zökkenve gurult ki a parókia kertjéből, s alakját lassan elnyelte az erdélyi Mezőség agyagos útjainak pora. Aztán mire a Nap az ég nyugati lejtőjére haladt már gyalogosan találták magukat a nyugat felé menekülők áradatában.” (Részlet Czirmayné Kocsis Róza Az Úrnak szolgálói című kötetéből).

Az alig tizenegy esztendőös Czirmay Árpád lelkébe mélyen beleivódtak a menekülés, a rettegés, a háború borzalmi. A könyörtelen időkben hitelen múlt el a gyermekkora. Nem számolta, hogy hányszor szállt le az este, hányszor ültek ki a csillagok az égre. Csak azt figyelte, hogy a menekülők áradatában el ne sodródjon a szülei mellől. Nem nyafogott, hogy fáradt és álmos, csak a bátyjával együtt felváltva húzták, tolták azt a kétkerekű kis kordét, amelyre földönfutó életük apró cók-mókjait rakták a szülei. Az éhség eleinte nagyon kínozza, de amikor Debrecen bombázását a városszéli kukoricásban egy hervadó tök indája alatt ártette, azt is elfelejtette, hogy néha harapni kellene valamit. Amikor 44 őszén az első hóharmat leszállt a földekre már Bűdszentmihály állt előttük. A kisvárosban (ma Tiszavasvári egyik részét alkotja) azonban – bár rokonaik éltek ott – megpihenni nem tudtak. A román vasgárdisták a nyomukban lihegtek. Legközelebb Füzesabonyban próbálták szerencsét, ám ott meg a vonatból bombázták ki őket. Aztán Kistarcsa következett, ahol apai nagyapjának egyik testvére ügyvéd volt. Miért, miért nem, mire a magyar főváros körül bezárult a front, őket a Dunántúlra sodorta a történelem. A hószagú szelek már az ország legnyugatibb részén, a Vendvidéken találtak rájuk. Csikorgott, zengett körülöttük az erdő, és térdig ért a hó, de egy aprócska vend falu, Felsőszölnök határában menedéket találtak egy dombok, erdők, ligetek közt megbújó csőszházban. Az éhségtől, hidegtől, hosszú meneteléstől elcsigázott papfiúcskák azonban megbetegedtek. Czirmay Árpád sápadt arcát is pirosra festette a láz, s vézna teste remegett a kór veszélyes karmai között. A

Felsőszölnök látképe

pajkos mosoly eltűnt az arcáról, helyére szomorúság ült, szemeiből kihulltak a fények. Közben hetek teltek, egyre hangosabban hordták a szelek a lövegek becsapódásainak és az aknák robbanásainak halált osztó hangjait. Közeledett a front. Majd 1945 márciusában el is hagyta őket. Akkor az édesapja úgy határozott, hogy elindulnak ismét, de nem nyugatra, hanem kelet felé, hazafelé. A háziak, bár idegen ajkúak voltak, marasztalták őket. Sőt a két gyermeket magukhoz is akarták fogadni akár mindig is, mert nekik csak leánykák adtak. A család azonban újra elindult. Lábuk alatt a hó már meglottyant. Piszkos sűrű vízektől lepte el az utakat. Ők azonban húzták ismét a kétkerékű kis kordét. Körülöttük a háború által összekarmolászott vidékek hirdették a halál hatalmát. Temetetlen holtakon, sebesülten kóborló állatokon, kiégett, összeomlott házakon ugrált a gyermek tekintete. Ha a láthatáron csavargó katonaszökevények, mindenre képes rossz emberek tűntek fel a tizenegy esztendő fiúcska ijedten menekült a bombatölcsérek mélyére, az árkok alá, a nádasok, bozótosok sűrűjébe. Egyik alkalommal így is, valahol a Dél-Dunántúlon, kis híján az egész család horvát usztasák áldozata lett. Nagy kerülökkel, hihetetlen erőfeszítések árán, tavasz végén érkezett a Czirmay család az összerombolt magyar fővárosba. Napokig bolyongtak a romok között, míg ismerős arcokra, rokonokra találtak. Egy biztató szó, egy meleg kézfogás, egy barátságos ölelés, netán egy darab kenyér jól jött volna, de mindenki a saját bajaival volt elfoglalva. Végül is a Dunamelléki Református

Az édesapa háborút járt énekeskönyve

Egyházkerület püspöke, Ravasz László elé járultak. A püspök, aki maga is erdélyi származású volt, szeretettel fogadta őket, s a körülmények ellenére többszörösen is megtámogatta az otthontalan papi család hazafelé vezető útját. Búcsúzáskor pedig ezt mondta: „Induljatok Zoltán. Ott túl a hegyeken otthon már nem vár rátok, de pásztor nélkül, idegen hatalom tobzódása közben, szakadék szélén tántorog egy nyáj. Százszorosan is szükség lesz rád.” És Czirmay Zoltán, aki a több hónapos hányódás idején egyetlen féltett kincseként egy lyukas katonai hátizsákban a papi palástot és a Bibliáját rejtegette családjával együtt visszatért Erdélybe.

„Édes jó Istenem, mit is mondhatnék én maguknak. Egyszerű öreg vendus tót asszony vagyok én, Skaper Vendelné, született Bajzek Anna. Itt születtem Felsőszölnökön, a János-hegyen, most is itt lakom a tanya 160 sz. alatt. Kislányka koromban a szüleim még alig tudtak magyarul, én meg már alig tudok vendül, mert mikor Ferenc Jóska elvezítette a háborút szétszóródott a mi népünk. Mi itt Szentgotthárd környékén magyaroknak maradtunk, a többiek meg Jugoszláviába kerültek. Istenem, mocsos dolog a politika... A háborúra nem nagyon emlékszem, alig voltam nyolc esztendő, de tudom, hogy '44-'45 fordulóján idegenek, erdélyiek laktak a János-hegyi tanyákban. Ott, ahol a dülő elfordul volt egy nagyobb présház, mert itt a hegyek oldalában a múltban gyümölcsösök voltak, meg szőlők is. Abban a présházban akkor a csősz lakott, erre felé vincellérnek hívtuk. Náluk egy papi család húzta meg magát. Messziről jöttek lerongyolódva, nagyon elesetten érkeztek ide, de apámék mindig azt mondták, hogy a tisztelendő atya meg az asszonya finom úri emberek voltak. Két, nálamnál egy-két esztendővel korosabb fiúcskájuk volt. Azok a telet szinte végig ágyban töltötték, nagyon betegek voltak, kiverte őket a forróság.... ne mondja lelkem, maga volt a kisebbik!? És maga is tisztelendő atya Jaj? Istenem, micsoda megtiszteltetés! ... mondom, nem sokra emlékszem, féltünk azt tudom, amikor közeledtek a harcok egyre jobban. Éhezni nem éhezünk, az apám dolgos ember volt, mindent megtermelt itt a hegyen, a nagy verem tele volt krumplival, répával, liszt is akadt bőven, tökmagolaj is akadt, az apám maga ütötte. A tisztelendő atyáéknak is volt miből juttatni. Emlékszem, mikor kisült a kenyér az a drága ember szegte meg, de előtte mindig keresztet vetett

A Vendus tót asszonnyal

a nagy kerek kenyérré. Amikor közel jött a front, a csőszház pincéjébe húzódtunk a tanyákról, az atya ott sokat imádkozott, együtt velünk, pedig ők más vallásúak voltak, mi meg katólikusok. Nagyon szépen tudott énekelni, vallásos énekeket énekelt csak. Na, arra is emlékszem, hogy már vége volt a háborúnak, amikor elmentek. Indulás előtt az atya kezét fogott mindenkivel, a szomszédokkal is, és így ni, felemelte a két kezét és Istentől kért áldást ránk. Sokáig emlegették őket az apámék, sose láttuk többet őket... Jaj, lelkem, még valami jutott eszembe, tisztelendő atya, erre biztosan maga is emlékszik, amikor elmúlt a háború, itt a dülő mellett a fák közt, maguk fiúk, találtak egy kis puskát, vagy minek is hívjákot, és volt itt egy árnyékszék a kert végében, annak az ülőkéje alá dugtuk el együtt hárman. Azt mondta a nagyobb fiú, hogy egyszer majd visszajön érte. Vajon hova lett az a puska, az árnyékszék sincs már meg, minden elmúlik, minden megváltozik, de hogy maguk eljöttek hozzám, azt csak Isten segíthette....”

(Skaper Vendelné visszaemlékezése. Lejegyezte: Czirmayné Kocsis Róza 2003. július 23-án, 985 Felsőszölnök – János-hegy tanya 160.sz.alatt)

Székelyföldön brassói kitérővel

Amikor a Czirmay család 1945 nyár elején hazatért Erdélybe otthon tényleg nem várt rájuk. Távollétükben a parókiájukat feldúlták, kifosztották. Bútorikat eltűzelték, könyvtárukat a szélbe szórták. Mindössze egy asztal és egy pianínó árválkodott a lelkészlak bemocsolt falai között. A semmiből kellett hát újra építeni az életet. Ráadásul a vadul szervezkedő román kommunizmus égisze alatt. Czirmay Árpád édesapja, aki 1941 óta szolgált parókus lelképásztorként Szamosújváron szolgálati helyét nem is foglalhatta el. Az Erdélyi Egyházkerület püspökének közbenjárásával, lelkészcserevel végül is Sepsiszentgyörgyre helyezték, ahol a Vártemplom lelkésze lett. Ennél fogva Czirmay Árpád élete is új fordulatot vett. Maga mögött hagyta a szamosújvári diáktársakat, a Pongrácz fivéreket például (az 1956-os Corvinistákról van szó!) a zeneiskolai szárnypróbálgatásokat, a nagy fürdőzéseket a Szamosban, a téli korcsolya leckéket. Egyszeriben a szamosújvári kisgimnazistából Székely Miklós diák lett Sepsiszentgyörgyön.

A Székely Mikó Kollégium

A Székely Mikó akkoriban már a 87. tanévébe fordult. Az 1859. szeptember elsején „négy elemi és gimnaziális” osztállyal indult egykori Székely Mikó Tanoda, Református Székely Mikó Kollégium néven a ma is látható Zofahl Gusztáv és Alpár Ignác által tervezett épületben fogadta tanítványai közé a Czirmay fiúkat. Árpád lelkébe hamar belegyökerezett az iskola szeretete és

Czirmay Árpád mikós diákként

megbecsülése, s bátyjával együtt némi büszkeséggel viselték a mikós egyenruhát. Mivel sokszor megtapasztalta, hogy a Vártemplom gyülekezetének tagjai a templommal egyenlő tiszteletben részesítették a kollégiumot, igyekezett már a kezdektől méltó diákja lenni az intézménynek. Ennél fogva az 1945/46-os tanévet, a II. a. osztály tanulójaként, mindjárt dicséretes előmenetellel zárta. A bizonyítványa szerint a magaviselete kítűnő volt. Az óralátogatásban nagyon pontos, az írásbeli munkáiban pedig gondos. A tantárgyi osztályzataiban a kítűnők és a jelesek váltogatták egymást. Átlag eredményével az évfolyam élére küzdötte magát. Amikor 1946 júniusában a Vártemplomban megtartották az évzáró ünnepélyt, boldogan nyugtázta: nagyszerű dolog mikós diáknak lenni. Egyébként, közvetlenül a háború után, 1945-1948 között hihetetlen szellemi pezsgés és elszánt tenni akarás jellemezte a Mikó életét.

Fellendült az önképzőkori tevékenység, a diákszínjátszás, az énekkari mozgalom és a tornasport is. Czirmay Árpád mindenre nyitott személyiségére természetesen ideje korán felfigyeltek a tanárai, s ő készséggel kapcsolódott a kollégiumi énekkar munkájába, illetve a sportéletbe is. Benedek Károly testnevelő tanár irányításával hamarosan a szertorna bemutatók és versenyek elismert szereplője lett. Iskolai, majd rajoni és országos versenyek legjobb helyezéseit gyűjtötte be. Tornász társaival együtt alakzatokat, rend- és szabadgyakorlatokat, szergyakorlatokat (korlát, nyújtó, ugrás) mutattak be. De nem fogott ki rajta a futás, a távol- és magasugrás, és az asztalitenisz sem. Közben a kötelező államnyelv, a román mellett szorgalmasan tanulta a francia, a német és az orosz nyelvet is. Magántanáránál folytatta a zongora tanulmányokat, s Kiss Árpád vallásnár konfirmándusai között pedig a „legaktívabb” minősítést vívta ki magának. A Mikós diák sokszínű és sikeres életébe azonban ismét beleszólt a történelem. 1948-ban a székely kollégiumot államosították, s életbe lépett a román tanügyi reform. A Magyar Fiúliceum néven átszervezett gimnáziumban hirtelen megváltozott a légkör. „Megalázó megkülönböztetések, koholt vagy kiforgatott és nevetségesen felnagyított vádakkal kiprovokált, mondhatni koncepciós perek nyomán az iskolából történt sorozatos eltávolítások kezdődtek. A külső politikai nyomásra indult folyamat elsősorban a lelkesgyermek kizárásával kezdődött, aztán a földbirtokos majd a kulákszármazásúak megbélyegzésével folytatódott.” Az élesedő sztálini osztályharc Czirmay Árpádra is

A sportsikerek érmei

Ref. Székely Mikó Kollégium

Sepsiszentgyörgy

Elismerő oklevél

Czirmay Árpád

IV a. o. tanuló részére,

melyet számára a tanári-szék 1948 június 23-án tartott
gyűlése határozatából adományozott

az enebbarban elért eredményeiért

Sepsiszentgyörgy, 1948 június 24. n.

Székely Mikó
igazgató
Árnóczy Gyula
tanárszéki fejező

Háryai László
osztálytanár

rátalált. Az 1949/50-es tanévben előbb 21 napra eltiltották a tanórák látogatásától, majd az 1950/51-es tanévben véglegesen kicsapták. Az 1951/52-es tanév már a sztálinvárosi Magyar Vegyes Líceumban talált rá. Sztálinvárosnak az 1950-es évek elején a nagy múltú erdélyi szász várost, Brassót hívták. Tanárai, két szintén kicsapott papfiú társával egyetemben Szakáts Gézával és Fábián Leventével tulajdonképpen a hatalom elől rejtette a nagyváros vegyes líceumába. A hatalom azonban ott is rátalált, illetve rájuk talált. Az internátusba nem vehették fel őket, az UTM (afféle Kommunista Ifjúsági Szervezet) zaklatta őket, az érettségizők tablójára nem kerülhetett fel a fényképük. Sőt érettségi vizsgát tettek, de a vizsgabizonyítványt nem kaphatták kézhez. Mindazonáltal Brassó szép emlékként vésődött Czirmay Árpád lelkébe. Ő maga a 60 éves érettségi találkozózn így emlékezett: „Nem töltöttem hosszú időt közöttetek, mégis belevédtem az életembe. Nagyszerű diáktársak voltatok, a legnehezebb időkben felkaroltatok, menedéket nyújtottatok. Soha nem kérdeztétek, hogy miért csaptak ki bennünket a Mikóból, tudtátok, éreztétek, hogy jogtalanság ért bennünket. Mindenki úgy segített, ahogy tudott. Koszta Laci rögtön helyet csinált maga mellett a padban, s néhány nap múlva reggelente már együtt mentünk

A meghurcolt Czirmay család 1951

futni. Wotsch Bea szülei, szászok voltak, otthon csak németül beszéltek, Szakács Gézával befogadtak bennünket. Minden ellenszolgáltatás nélkül náluk lakhattunk, s az asztaluknál mindig jutott nekünk egy tányér étel. Szabó Pali, óh, Pali, Kedves emlékszel milyen jókat síztünk együtt. Akár mindenkit név szerint emlegethetnék, no és a tanáraink. Az áldott emlékü Szikszai tanár úr, akinek órakezdés előtt mindig magyar népdalt kellett énekelni. Egyáltalán volt olyan vers az irodalom tankönyvünkben, amit neki nem kellett volna könyv nélküliként megtanulni. No, meg Zsidó Dónát az osztályfőnökünk, afféle régi vágású úriember. Istenem, mennyi kedves arc, mennyi szép emlék. Gézuka, Timár Géza te szállítottad mindig a legújabb vicceket. Poént, poén hátára halmoztál. Oláh Jancsi, Török János, Orbán Andris, Bartók Jutka, Incze Mária, Králik Lenke, Elekes Karcsi... hát valaha el tudnálak felejteni benneteket? Nagy létszámú osztály voltunk, negyven valahányan koptattuk az egykori Főgimnázium padjait. Ma már sokan elmentek a minden élők útján, de hallgatva benneteket azt mondom, megálltuk a helyünket. Több mint harmincan egyetemet végeztünk, Hány orvos, hány lelkipásztor, hány tanár, mérnök, újságíró került ki közülünk! Diplomásként, magyarként tettük a dolgunkat, s közben öregre csókolt bennünket az idő”.. Egyébként csak zárójelben jegyezzük meg, hogy 2012-ben, a 60 éves érettségi találkozó alkalmából az egykori brassói Vegyes Líceum, ma Áprily Lajos Főgimnázium, minden egykori diák-

jának, így Czirmay Árpádnak is, gyémántdiplomát ajándékozott a következő szöveggel: „Czirmay Árpád úr részére, aki 1952-ben a brassói volt Magyar Vegyes Líceum diákjaként sikeresen érettségizett, az eltelt 60 évben családjában, a társadalomban példamutatóan helytállt és az Alma Materhez hűségesen viszonyult, ápolva annak jó hírnevét. A gyémántdiploma adományozásának hitelességét a Főgimnázium igazgatójának aláírásával és az intézmény pecsétjével igazoljuk.”

Az egykori Vegyes Líceum, Brassó

Czirmay Árpád életútjához visszakanyarodva pedig el kell mondani, hogy miközben az 1951/52-es tanévben lázasan készült az érettségire, az édesapját a Securitate Sepsiszentgyörgy elhagyására kényszerítette, édesanyját pedig eltiltotta a tanítástól. Kismiszterten és megalázottan került a család az Isten háta mögötti kalotaszegi faluba, Kispetribé.

„A három fiú lógó orral ténfergett a kisváros utcáján. Ritkán szóltak egymáshoz, csak a lábuk alá került köveket rugdosták. Körülöttük a kora őszi szél játszott a hulló levelekkel. Az iskolával szembeni nagy partban már rozsda lepte a bokrokat, s azok, mint egy-egy nagy vérző seb pirosodtak mindenfelé. Ők azonban észre sem vették. Csak nézték a földet és sóhajtoztak. Néha megálltak. Olyankor egymásba kapaszkodott a tekintetük, s kimondatlanul is azt

kérdezték egymástól, hogy most már mi lesz velünk. Igyekeztek átgondolni a történeteket, de semmit sem értettek. Hiszen olyan váratlanul és gyorsan zajlott minden. Alig egy órája még a nagy múltú iskola falai között ültek irodalomórán, most meg kicsapott diákként az utcán ácsorognak.

Az egész úgy kezdődött, hogy kicsengetéskor értük jött a pedellus. Diákurak, mondta tréfásan, hívhatja magukat az igazgató úr. Ők rögtön szaladtak. Kettesével szedték a lépcsőket. Szívük mélyén ugyanis valami dicséretre számítottak. Mindhárman jól tanultak. Mindig az osztályelsőkhöz tartoztak és a magatartásukkal sem volt semmi baj. Ráadásul az elmúlt napokban igazán sokat dolgoztak az iskolai tornaterem rendbetételén. A háború óta mindenféle lommal telehordott csarnokot néhány társukkal szinte kifényesítették.

Kipirult arccal léptek be az igazgatói szobába. Tisztelettudóan jelentkeztek, s várták az elismerést. Az igazgató úr gondterhelt arccal állt fel az íróasztal mögül. Kicsit előre lépett, szeméit végighordozta rajtuk, majd nagyon csendesen megszólalt: „Fiaim, csomagoljatok össze, menjete haza. És holnap, holnapután már ne jöjjetek ebbe az iskolába. A mai nappal ugyanis megszüntetek diákjai lenni ennek az intézménynek. Most ne kérdezzetek semmit. Majd a szüleitekkel mindent megbeszélék.” Aztán, mint akinek hideg borzalom kúszik a mellkasába, nagy levegőt vett, és kezet fogott a három gimnazistával.

Hogyan jutottak ki a fiúk az igazgatóiból, maguk sem tudták. Körülötük keringtek a falak, s vitustáncot jártak a lépcsők. Mindazonáltal egyszer csak az utcán találták magukat. Mögöttük becsukódott a veretes díszítésű nagykapu, s az érettségi vizsga előtt alig több mint másfél esztendővel kicsapott diákok lettek”..... (Részlet: Czirmayné Kocsis Róza Az Úrnak szolgálói című kötetéből)

A Czirmay fivérek 1952-ben

„Semmi okot nem adtam arra, hogy kicsapott diákként nevemet töröljék a sepsiszentgyörgyi Magyar Fiúliceum névsorából. Jól tanultam, a házirendet sosem sértette meg, sőt sporteredményeimmel és énekkari szerepléseimmel az iskola hírnevét öregbítettem. A tanáraink szerettek, többségük az igazgató úrral az élen édesapáékkal jó kapcsolatot ápoltak. Mégis az 1951/52-es tanévben távoznom kellett a gimnázium falai közül. Hogy miért, röviden megpróbálom vázolni.

1951 tavaszán a szentgyörgyi politikai elöljáróság kiadta az utasítást, hogy az 1848/49-es magyar forradalom és szabadságharc évfordulóját nem szabad megünnepelni. Március 15-én azonban a város magyarsága kitört a román korlátok közül. Felvonulást szervezett. A ruhagyár és a dohánygyár magyar munkásai magyar zászlók alatt Kossuth nótákat énekelve végigvonultak a városon és követelték, hogy a mikós diákok is csatlakozhassanak hozzájuk. Igaz, a mi gimnáziumunk az államosítás óta már nem a Székely Mikó Kollégium nevet viselte, de változatlanul székely gyerekekből verbuválódott magyar diáksága volt. A tömeg követelésére megnyíltak az intézmény kapui, s mi is csatlakoztunk a felvonulókhoz. Ezt követően a felvonulás vezetői szinte önkéntelenül is a Vártemplom felé vették az irányt. A templomot övező védőfalon belül temettél el ugyanis Aradi Józsefet és Bartalis Ferencet, akiket a szabadságharc után 1854. április 20-án az osztrák önkényuralom az Örkő mellett bitófán kivégeztetett. Amikor édesanya a parókia ablakából meglátta a hullámzó tömeget így szólt be édesapának a lelkészi irodába: „Zolti, hamar fehér inget és a palástot! Itt van az ünneplő tömeg. Magát akarják hallani.” A pillanat felemelő volt és megszentelt. Édesapa kezébe vette a Bibliát, megnyitotta a templom ajtaját, s a szószerkről a kisebbségi sorsban gyötrődő nemzettestvéreinek Isten ígéje fényében fölmutatta az igazságot. Édesapa szónoki képességekkel megáldott lelkipásztor volt, és akkor is, mint mindig, komolyan vette a „Vigasztaljátok népemet” küldetést. A tömeg fegyelmezetten áhítatos lélekkel hallgatta, majd a magyar Himnuszt elzengve csöndben elvonult. Aztán néhány nap múlva édesapa már a politikai rendőrségen találta magát. Fenyegetések és megalázások következtek. Ördögi módon az első körben a családját kezdték szorongatni. Édesanyját azonnali hatállyal száműzték a tanítói pályáról (akkoriban Szentgyörgy mellett, Árkoson tanított). Majd Édesapát a Duna csatorna építéséhez akarták küldeni, ahonnan tudvalévő, hogy nagyon sokan nem tértek vissza. Végül is az egyházi főhatóságok közbenjárásával csak az lett a büntetés, hogy örökre el kellett hagynunk Szentgyörgyöt. Olyan messze, és olyan eldugott helyre kellett távoznunk, ahonnan édesapának többé hírét sem hallják a székelyek. Ebbe a történetbe ágyazódva lett énbőlöm osztályidegenné nyilvánított elem. És mint ilyen, a hatalom szerint, joggal kicsapott diák. ...”

(Czirnay Árpád visszaemlékezése, kézirat, Családi archívum).

Fordult hát megint a kocka. A Czirmay család elköltözött Sepsiszentgyörgyről. Az édesapa messze, a kalotaszegi Kispetriben kapott parókiát. Más vidéken, már emberek falujában. A csavaros észjárású székelyek után a rátarti kalotaszegiek között kellett újra fészket rakni. Az érettségi vizsga után Czirmay Árpádot is immáron az Almás patak völgyében, a Gábor-hegy lábánál megbúvó kicsinyke falu várta haza. És a kérdés: hogyan tovább, mihez kezdjen önmagával? Valami mocorgott ugyan a lelkében a lelkipásztori hivatással kapcsolatban, de tanárai biztatása, s ő maga kíváncsisága is inkább a bukaresti Testnevelési Egyetem felé terelgette. Csakhogy kiszakadni sem akart az övéi közül, s mindenképpen magyarnak akart megmaradni. Bukarest viszont tálcán kínálta volna az asszimilálódást. Végül is sok imádság és lelki harc után 1952 szeptemberében a kolozsvári egyetemi fokú Protestáns Teológiai Intézetben lett egyetemi hallgató. Anno az édesapja is ott végezte tanulmányait, a bátyja Csaba pedig akkor volt harmadéves teológus.

A meghurcolt család emléktáblája a szentgyörgyi Vártemplomban

A kincses városban

A Protestáns Teológiai Intézet Kolozsvár

Minden kétséget kizáróan Czirmay Árpád ifjúságának fénypontja a kolozsvári Egyetemi fokú Protestáns Teológiai Intézet Református Karán töltött időszak volt, ahová 1952. szeptember 29. napján 8-1952 anyakönyvi szám alatt rendes hallgatónak beiratott. S ahol 1956. június 28-án jeles eredménnyel letette az első lelkészképesítő teológiai szakvizsgát, majd 1957. június 26-án pedig a második lelkészképesítő szakvizsgát is. A Teológián mindvégig szorgalmasan tanult, szívesen mélyült el a teológiai tudományokban. A felvett tantárgyakból szinte mindvégig jeles eredménnyel vizsgázott. Az előadások látogatásában tanúsított magatartása kezdetektől dicséretes volt, szemináriumi aktivitása példamutató. Tanárait, professzorait tisztelte és szerette. Különösen mély emberi kapcsolat fűzte Dr. Maksay Alberthez, Dr. Nagy Andráshoz, Dr. Borbáth Dánielhez és Benedek Kálmánhoz. 1952 októberétől tanulmányai befejezéséig tagja volt az Intézet méltán híres férfikarának. A kiváló karnagy és orgonaművész Benedek Kálmán vezetésével részt vett a Teológia férfikarának tizennégy városban fellépést vállaló hangversenykörútján. Tanulmányai idején bentlakásos hallgató volt, konviktusi társai közül többekhez tartalmas barátság

kötötte. Megnyerő egyénisége, lelki, szellemi habitusa miatt sokan kedvelték. Mindig nagy örömmel készült legációba. Nagy ünnepeken számtalan helyre vitte az örömhírt. Legátusként szolgált Bethlenben, Börvelyen, Kolozsvár-Hídelvén, Kézdivásárhelyen, Székelyudvarhelyen, Dicsőszentmártonban, Szilágysomlyón, Újtordán, Alsó-Felsőszenmihályon, Székelykeresztúron, Vámosgálfalván és Marosújváron. A kiküldetésének színhelyeink kapott legátum őt illető részéből önellátásra rendezkedett be. Szüleit anyagi gondokkal sosem terhelte. Édesapja egyébként tiszteletben tartotta fiai döntését, de teológiai fejlődésükben nem avatkozott be. Lelke mélyén örvendezett azok elhívásán, de közbenjárásával nem egyengette az útjukat. Mellesleg Czirmay Árpádot az érvényesülés olcsó és könnyű lehetőségei sem teológus korában, sem később nem érdekelték. A könyökkel törtetés ismeretlen volt számára. Mentalitása az élet tényeiben gyökerezett. Mát teológus korában is reális önismeretre és pontos helyzettudatra törekedett. S miután másodéves korában isteni elhívást kapott a lelkipásztori szolgálatra emberi hozzáállását az Isten és ember iránti felelősség kezdte áthatni.

Teológus évtársaival 1954-ben

Természetesen a gimnáziumi tanulmányok végeztével a sportversenyek időszaka lezárult az életében. A testmozgás, a sport szeretete azonban tovább kísérte. Teológus korában is gyakran járt úszni. Szabad idejében leginkább a nyílt vizeket kereste, de a mindennapokban megtette az uszoda és a strandfürdő is. És persze kiváló szabadidős tevékenységnek téli időszakban megmaradt a sízés. A sífutást és a lesiklást még szentgyörgyi diákként sajátította el, s teológus korában egy-egy vizsgaidőszakot követően Románia legszebb síterepeit bejárta. Közben alaposan megismerkedett az erdélyi, a máramarosi és az óromániai hegyvidékekkel. Csodálta a teremtett világ szépségeit, s egy életre elkötelezte magát a természet szeretetével. A havasok világa azonban nemcsak természeti szépségeket kínált, hanem hallgatag, különös sorsú hegyi emberek ismeretségét is. Közöttük tanulta meg tisztelni a csendet, felismerni az egymásra utaltságot. A későbbiekben majd így emlékezett ezekre a téli élményekre: „Órákon át tudtam gyönyörködni a hegyek szépségében. Szépségzomjas fiatal lelkem nem tudott betelni a látvánnyal. Egyszer nagy pelyhekben hullt a hó, máskor meg csak pilinkézett. A Bucsecs pedig nagysága tudatában hallgatott. Mintha tudomást sem vett volna róla, hogy a hátán hótorlaszok tornyosulnak. Talán azt sem hallotta, hogy nyögtek, recsegték a fák a hatalmas hótömeg alatt. Olyan volt az egész mintha egy hatalmas fagyott szívű óriás lábainál ácsorogtam volna...”

Sízés közben Dorna-Vatrában

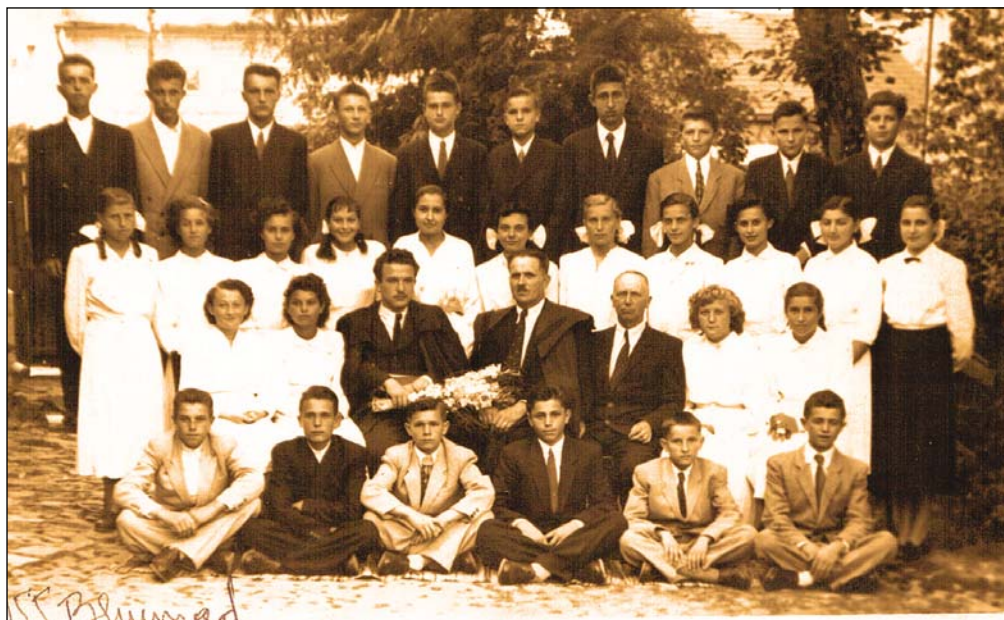
Szépségszomjas lelke azonban nemcsak a természetben, hanem a zenei művekben is nagyon tudott gyönyörködni. Ő, aki zene mellett nőtt fel, (édesanyja zongorázott, édesapja hegedült) s abszolút hallással áldott meg, igazán élvezte a Teológián az egyházi zene, a liturgia és egyházi ének stúdiumokat. Ideje korán megismerkedett az orgonajátékkal, s harmadéves korában már mások gyönyörűségére Bach műveket játszott. Közben kántori vizsgát is tett. Nyaranta otthon Kispetriben gyakran kántorizált az édesapja mellett, illetve csendesebb napokon, órákon át játszott a család szép hangú, réztökés pianóján.

A teológia férfi kórusában 1956

A teológiai tanulmányok időszakára tényleg élete tavaszát jelentette. Kibomló virágokkal, nagy elhatározásokkal, jövőbe vetett reménységekkel. Az évek könnyű szárnyon szálltak. Bimbózó szerelmek, mámoros májusi szerenádok, kibontakozó tervek, életre szóló elköteleződések követték egymást. Közben rendszeres résztvevője volt az intézeti istentiszteleteknek. Egyszer igehallgatóként, máskor igehirdetőként a teológiai akadémiai istentiszteleteken nagyon jól érezte magát. Vonzotta a közösség, a professzorok, teológus-tanárok, leendő szolgatársak együvé tartozása. 1955. nyarán pedig pár hónapot exmisszióban Bánffyhunyadon töltött. Ismerkedett a gyülekezeti élettel. S egy harmincegy fős konfirmándus csoport felkészítését, illetve a serdülők ünnepélyes kikérdezését és az egyházba való befogadását bízták rá. Valamint

folyamatosan szolgált hétköznapi istentiszteleteken, bibliaórákon, imaközösségben. A bánffyhunyadiak hamar megkedvelték, és ő is jól érezte magát a rangos kalotaszegi városka reformátusai között. Akkor azonban még mit sem sejtett abból, hogy egykoron a bánffyhunyadi eklézsia fogja egyhangú igennel pásztorává fogadni.

Exmisszusként 1955-ben

Aztán elközelgett a nap, 1956. június 28-a, amikor a kolozsvári református egyházkerület lelkészképesítő szabályzata értelmében teológiai szakvizsgára bocsátott és a lelkészképesítő bizottság „jelesen képesítettnek” nyilvánította. Majd az első lelkészképesítő szakvizsga alapján a lelkészképesítő bizottság miután megállapította, hogy a református anyaszentegyházhoz, valamint annak hitvallásaihoz és törvényeihez mindenkor hűségességről tett bizonyosságot, a református segédlelkészi szolgálatra képesítettnek és alkalmazhatónak nyilvánította. A Dr. Juhász István ref. teológia kari dékán és Vásárhelyi János püspök aláírásával hitelesített bizonyítvány birtokában kezdte meg gyülekezeti segédlelkészi szolgálatát.

Czirmay Árpád az első lelkészképesítő vizsga letétele után gyülekezeti segédlelkész lett. Szolgálatát, mint az Erdélyi Egyházkerület püspöke által exmittált (kihelyezett) lelképásztor, 1956. augusztus 1-jével kezdte meg a Hargitán inneni székelység nagymúltú városában, Székelyudvarhelyen. A Nagy-

Küküllő menti városban 1958. július 31-ig maradt. Principálisa mindvégig az a Dávid Gyula volt, aki később a kolozsvári Teológia rektora volt, illetve az Erdélyi Református Egyházkerület püspök-helyetteseként tevékenykedett.

A segédlelkészség éve a tapasztalatszerzés, a gyülekezettel való szembe-sülés időszakát jelentették. Hivatali előjárója jó pedagógiai érzéssel és körültekintő útmutatásokkal engedte, hogy meglássa a gyülekezeti élet minden magasságát és mélységét. Bízott benne, s lehetőséget biztosított arra, hogy minél több szolgálatot végezzen. Ő pedig lankadatlan szorgalommal és lelkiismeretességgel készült fel a hétköznapi istentiszteletekre, a bibliamagyarázatos alkalmakra, az ifjúsági összejövetelekre és minden más szolgálati lehetőségre. Időt és energiát nem sajnálva látta el feladatait. Szolgálatával kapcsolatban igényelte az őszinte véleményezést, s köszönettel vette az esetleges elmarasztalást is. Akkoriban kezdte kialakítani magában azt az álláspontot, hogy „a fejlődéshez önmagában kevés a dicséret.”

Udvarhelyen meglehetősen magányos életmódot folytatott. Albérletben lakott, eleinte sorkosztzon, majd iskolai étkezdében ebédelt. A világgal egy telepés rádión át tartotta a kapcsolatot. A Kossuth Rádióon át értesült az 1956-

os magyarországi forradalomról és az azt követő eseményekről is. Izgatottan figyelte a történéseket, valamiféle büszkeség is volt benne, de különösebben nem politizált. Szabad idejében rengeteget olvasott. Szinte „falta” a szépirodalmat. Segédlelkészsége idején ismerkedett meg az angol regényirodalom legnagyobb gényusaival és az orosz klasszikusokkal. Közben 1957. június 26-án sikeresen letette a második lelkészsképző vizsgát is. A nagypapi vizsga után egy esztendővel megkapta első önálló parókiáját.

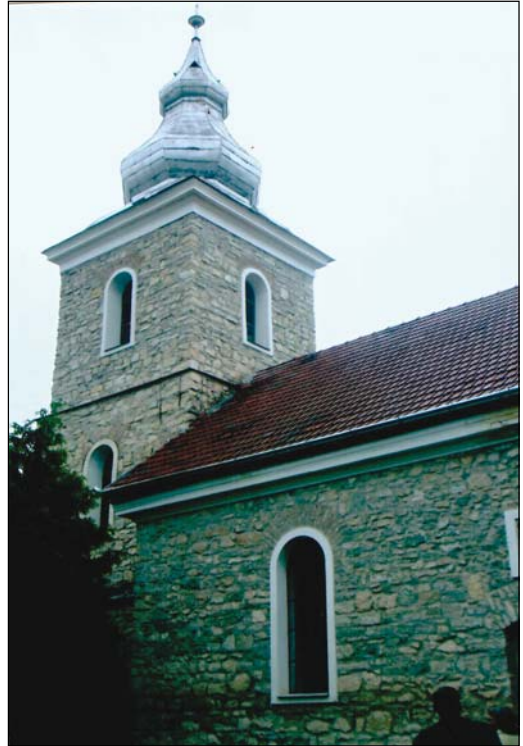
Székelyudvarhelyi református tmlom

Segédlelkészként Udvarhelyen

A szépséges Kalotaszegen

Czirmay Árpád rendes lelkipásztori szolgálata 1958. augusztus 1-jén Zsobokon kezdődött. A festői gödörben, dombokkal körülvett kalotaszegi faluban olyan gyülekezetbe csöppent, melynek tagjai főként a mezőgazdasághoz kötődtek. Muzsi István nyugalomba vonult lelkipásztor utódjaként egy valamivel több mint hatszáz lelkes közösség várt rá. Öntudatos, szorgalmas emberek, akik hűségesen őrizték hagyományait, színes, gyönyörű viseletüket, dalaikat, táncaikat. Nem egykéztek, évente akár 20-25 újszülöttöt is a keresztség sakramentumában kellett részesíteni. Családlátogatások során a fiatal lelkész igyekezett széles horizontú áttekintést nyerni a sorsukról, s ezáltal, már a szolgálat kezdetén gyümölcsöző összetartás

A zsoboki református templom

alakult ki közöttük. Ennek köszönhetően 1963-ban a gyülekezet áldozatkész-ségéből jelentős felújításokat lehetett elvégeztetni az egyházközség templomán és parókiáján. Közben az ünnepélyes lelkészbeiktatást (1959. szeptember 27-én) követő esztendőben, 1960. szeptember 17-én feleségül vette egykori principálisa, Dávid Gyula, Anikó nevű leányát. Házasságukból hamarosan megszülettek első gyermekeik: Anikó 1961. november 18-án, Mária pedig 1963. május 30-án. A Zsobokon töltött esztendők viszonylag nyugalomban teltek. Élte a falusi lelkészek életét. A gyülekezetben elvégzett minden szolgálatot, amit egy lelkipásztornak végeznie kell. Társasági életet nem nagyon élt, nem is nagyon volt kikkel. A nagyobb összeütközések elkerülték, néhányszor azonban szembekerült a falu hatalmasaival. Egyszer azért, mert a mindenható párt albérlőket akart a parókiára költöztetni. Máskor meg a vallástanításban akadályozták. Legélesebb helyzet az volt, amikor feljelentették, hogy akadályozza a mezőgazdaság kollektivizálását. Isten kegyelméből azonban elsimul-

tak a dolgok. Végül is közel nyolc esztendei szolgálat után, 1966. február 28-án jó érzésekkel és emlékekkel búcsúzott ki a zsoboki eklézsiából, s hagyta el a falut. Sok évvel később nyugdíjas lelkipásztorként egy interjú során pedig így emlékezett: „Zsobok a szárnypróbálgatások kora volt lelkészi pályámon.”

„Amikor Zsobokra kerültem a tréfás kedvű kollégák úgy viccelődtek, hogy ha így haladunk, hamarosan megalakul a Czirmay egyházmegye. Cél-

A zsoboki szószéken 1959-ben

zás volt ez arra, hogy édesapa Kispetriben szolgált, a bátyám Czirmay Csaba Nagypetriben, és meg hát Zsobokot foglaltam el. Czirmay egyházmegye ugyan nem lett, de nekem sok kedves történetben volt részem. Muzsi Pista bácsi, az elődöm, igyekezett mindenről tájékoztatni, ám mindent mégsem tudhattam. Kezdődött azzal, hogy jött az ősz. Egyik nap a kurátor azzal állított be, hogy tiszteletes úr, ha Isten éltet bennünket, holnap megyünk szántani a papi földet. Jó, jó – gondoltam magamban, de nekem sem ökröm, sem bivalyom, de még egy ártatlan járomszegem sincsen. Arról nem is szólva, hogy eleddigi életemben még sosem szántottam. Másnap azért kiszekereztünk a Farnas felé vezető út mellé. A kurátor leszedte az ekét, eléje fogta az ökröket, és komótosan barázdálni kezdett. Én meg csak úgy ácsorogtam a föld végén. Már fordult az ökrökkel vagy háromszor, amikor odavetette nekem, hogy na, tiszteletes úr, most aztán lehet már csinálni. Hát nem szántanom kellett, hanem az eke által kihalított köveket kellett összeszednem. A kalotaszegi kopár domboldalak ugyanis szépen termik a köveket. Egész nap hajlongtam, gyűjtöttem. Este felé már majd leszakadt a derekam. Az öreg kurátor meg csak annyit mondott: Tiszteletes úr, jegyezze meg, hogy mifelénk az aratás kövezéssel kezdődik.

Azok a kedves atyámfiai dolgoztak is rengeteget. De a hosszú ujjú inget és a kalapot a legrekkenőbb hőségben sem hagyták el. Kora tavasztól a nap feketére barnította őket. S mikor a vasárnapi istentiszteleten kalaplevéve üldögéltek a templomban a homlokuk olyan fehéren világított – a kalap miatt nem érte a napfény! – mint őszi éjszakákon a telehold.

Nem voltak nagyon szófukarak, de feleslegesen nem is jártatták a szájukat. Tréfálkozni, huncutkodni is csak módjával szoktak volt. Egyszer hogy jártam velük. Olyanformán Én is, mint Nyíró egyik hőse a székely atyfiakkal. A papkert Egellő felőli része hosszan elnyújtózott a hegynek felfelé. Gyümölcsfák is voltak benne szép számmal. Az almafára azonban valaki vagy valakik rákaptak. Esténként vagy éjszakánként mindig kevesebb lett a termése. Finom batul almát termett. Sajnáltam a jó gyümölcsöt, ezért egy papírt szegeztem a törzsére: „Ne lopd el az almát, mert a másik fa mögül látlak, hogy ki vagy.” Másnap reggelre az én papíromra valaki nagy ákom-bákom betűkkel tintaceruzával ezt írta: Ne leskelődjön a tiszteletes úr, hanem szedje össze a lehullott almát.

Muzsi Pista bácsi mellesleg azt is elmondta, hogy ne lepődjek meg, ha eske-téskor a mennyasszony kiszalad a templomból. Nem történik semmi baj, csupán egy tréfás hagyományt elevenítenek meg. Nagyobb baj akkor lesz, ha a kurátor leüti az úr asztala előtt álló ara fejről a gyöngyös pártát. Az ugyanis azt jelenti, hogy a fiatalok már esküvő előtt elhálták a házasságot. Hál’ Istennek az én időmben ilyen nem történt. Kezdetben kicsit tartottam tőle, hogy miként oldok meg egy ekkora kényes ügyet. Mert hát, aki nem szeplőtelenül akart volna esküvést tenni annak minimum ekléziát kellett volna követnie.”

(Czirmay Árpád visszaemlékezése. Kézirat. 2002. Családi archívum.)

Zsoboki konfirmádusokkal, 1959

„Jegyzőkönyv a magyarkapusi egyházközségnek 1966. január 16-án tartott lelkészválasztó gyűléséről. Jelen vannak: Fazekas Sándor nyárszói lelképásztor, egyházmegyei kiküldött, Kulcsár András sárvásári presbiter egyházmegyei fegyelmi bizottsági tag, egyházmegyei kiküldött, Szabó Géza adminisztrátor lelkész, Tóth G. Márton gondnok, a presbitérium teljes számban és a választó jogosult egyháztagok közül 292-en.

1. Tiszteletes Fazekas Sándor lelkész az istentisztelet után, amelyen Mk.ev.2.r. 14-17. versei alapján hirdette az igét s buzgó imájában a gyülekezet békességéért és egységéért imádkozott, az egybegyűlt választó közösséget szívesen üdvözölvén előadja, hogy a mai választó gyűlés egyetlen tárgya az Ady László nyugalomba vonulásával megüresedett lelkészi állásnak meghívás útján való betöltése, s egyúttal előterjeszti a Ntű. Esperes Úr 20-i 1966.sz. levelét, amellyel a meghívási aktus végrehajtására Fazekas Sándor lelkész és Kulcsár András presbiter, egyházmegyei fegy.biz.tag küldötte ki

2. Fazekas Sándor lelkészi kiküldött bemutatja a Ntű. Esperes Úr 20-1966.sz. levelét, melyben tudatja, hogy miután a magyarkapusi egyházközség presbitériuma, a választók hangulatára támaszkodva kimondotta, hogy az üresedésbe jött lelkészi állást meghívás útján Czirmay Árpád zsoboki lelkipásztorral óhajtja betölteni. Az Esperesi Hivatal nevezett lelkész okmányait bekérte, a minősítő bizottság átvizsgálta s ez a bizottság öt okmányai alapján minősítettnek és meghívhatónak jelentette ki. Örömmel vétetik tudomásul.

3. Lelkészi kiküldött előadja, hogy a Ntű. Esperes Úr a meghívás végrehajtására a mai napot tűzte ki, ami a gyülekezetben a két előző vasárnapon beszolgáló lelkész nyilatkozata szerint a választóknak szabályszerűen kihirdettetett; bemutatja továbbá a presbitérium 1965. december 30-án tartott gyűlésének 66-1965.sz. határozatát a meghívás szabályszerűségeiről, valamint Czirmay Árpád nyilatkozatát arról, hogy meghívás esetén az állást elfogadja...

4. Lelkészi kiküldött ismerteti egyházi törvényeinknek a meghívásra vonatkozó rendelkezéseit, s felhívja a választó jogosultakat annak kijelentésére, hogyan kívánják meghívott lelkészüket megválasztani. Ezt felkiáltással-é, vagy szavazással (Stat. II. I.c.23.§.) és nincs é köztük az összes választók legalább egytizedét kitevő jelenlévő választó, aki szavazást kíván.

Miután a megjelent választók egyhangúlag Czirmay Árpád lelkész aa. meghívása mellett nyilatkoznak, őt lelkesen éljenzik, s szavazást senki sem kívánt. Küldöttség a 23.§. alapján Czirmay Árpád zsoboki lelkipásztort a magyarkapusi egyházközség törvényesen megválasztott lelkészének jelenti ki, amit a választó közösség újabb éljenzéssel vesz tudomásul.

5. *A jegyzőkönyv felolvasatván hitelesítették.” (Részlet a Magyarlapusi Református Egyházközség Presbiteri Gyűlések Jegyzőkönyvéből, 1966. január 16.)*

A fent leírt választás eredményeképpen foglalta el Czirmay Árpád új lelkipásztori állomáshelyét, Magyarlapust, 1966. március 1-jén. A E-60 út mentén, Kolozsvártól 25 km-re, nyugatra elhelyezkedő, ugyancsak kalotaszegi településen mintegy 1000 főt számláló gyülekezet várt rá. Középkorra visszamenő, de többszörösen átépített templommal, s modernizálásra, bővítésre váró parókiával. Az egykori gyepűkapuról nevet vett településen új tervekkel, törekvő lelkesedéssel kezdett szolgálatba. Az elkövetkező tizenhét év alatt – 1983. szeptember 30-ig pásztorolta Magyarlapus népét – lépésről lépésre forrt össze a gyülekezettel. Lelkészkedése a szokott rend szerint folyt, s a hívek láthatóan megszerették. Közben harmadik gyermekkel gyarapodott a papi család. 1968. január 3-án megszületett Ágnes nevű leányuk is. Isten jóságos, gondviselő kegyelméből kamatozó sáfárlással forgolódott a gyülekezetben, s arra is elérkezett az idő, hogy megkezdje tanulmányait a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet doktorjelöltjei kurzusán. 1969-1971 között szóbeli és írásbeli vizsgakötelezettségeinek jeles eredménnyel eleget téve jogot nyert a doktori disszertáció megírására és megvédésére. Dolgozatának témáját a Tudományos Tanács által jóváhagyva az Újszövetség szakterületéből választotta. „A váltáság az Újszövetségben, sotéria, lütron és ápokátállássó címszavak alapján” címmel. Témavezető tanára Dr. Borbáth Dániel professzor volt, akihez teológushallgató kora óta, bensőséges emberi és szakmai viszony fűzte. Sajnos témavezető professzorát azonban a politikai hatalom nyomására váratlanul nyugállományba helyezték, s a hivatalból kirendelt új vezető tanár a téma megváltoztatását javasolta. A fiatal doktorjelölt ezt viszont nem tartotta helyénva-

A magyarlapusi református templom

Czirnay Árpád doktorjelöltként

rágzott ki. 1966. december 4-én éjjel Magyarkapuson komponálta ugyanis az „Augusztus császár parancsolatából”... kezdetű művét.

lónak, ezért a doktori dolgozatot sem akkor, sem később nem készítette el. Mindazonáltal hálát adott Istennek, hogy a tudományos fokozat elnyerése céljából folytatott tanulmányok alaposan hozzájárultak az igehirdetésének elmélyüléséhez. Az idő pedig pergett. Évek éveket követtek, s folyt a külső és belső építkezés. A parókiát újabb szobával növelték, fürdőszobát építettek, kanalizáltak, vizet vezettek, és az 1969. májusban csavargó száraz vagy gömbvillám által sújtott műemléktemplomot renoválták. Keresztelők, esküvők, temetések követték egymást. Vendégek, vizitációk, konfirmációs alkalmak, vallásos ünnepélyek, szeretetvendégségek. S akadtak zúzmaragyöngyös éjszakák, amikor lelkében négy szólamra komponált vegyes kari mű vi-

Magyarkapusi konfirmándusokkal

gyorsasággal írt, kottázott, dúdolt, énekelt. Vagy éppen táncoltatta ujjait a billentyűkön. S mire a téli este átadta helyét a könyörületes éjszakának Czirmay Árpád magyarkapusi lelkipásztor lelkében kivirágzott az „Augusztus császár parancsolatából” ... kezdetű négy szólamra komponált vegyes kari mű. A nap-tárak 1966. december 4. napját mutatták. Kint a hóba fült falusi házak mélyen hallgattak. Csak a fagyott gallyakat zörgette meg néha a szél.”

(Részlet Czirmayné Kocsis Róza: Úrnak szolgálai c. kötetéből)

A Magyarkapusi szószéken

Miközben idejét, erejét igénybe vette a sokféle szolgálat, a családi teendők és a megélhetés gondja, (ne felejtjük a Ceausescu időszak egyre keményebb éveit követők egymást!) gyermekei felcseperedtek. Jövőjükéről, iskoláztatásukról kellett gondoskodni. S bár jól érezte magát a magyarkapusi gyülekezet élén, szeretetben, békességben, bizalomteljes légkörben teltek az évek, az esetleges távozásra is gondolni kellett. Falusi gyülekezetek után az iskolavárosok kínálta lehetőségek felé kezdett tájékozódni. Így került sor arra, hogy 1981 elején megpályázza a Sepsiszentgyörgy III. Olt utcai lelkészi állást. Bemutatkozó istentiszteletre el is ment, s a választás során egyértelműen mellette sorakoztak fel a választásra jogosult gyülekezeti tagok. Azonban valamilyen adminisztrációs hiba következtében – nevek összecserélése! – nem őt hirdették ki, ezért 1981. március 9-én a szándékától elállt, s a pályázatát hivatalosan visszavonta. Ezt követően még két esztendő Magyarkapuson töltött.

Huszonöt év lelkeszi szolgálat volt már Czirmay Árpád mögött, amikor 1983. október 1-jén meghívás alapján a bánffyhunyadi református egyházközség élére került.

Bánffyújváros látképe

„Kalotaszeg központjában vagyunk. Bánffyújvárosban. Egy olyan tájegységben, különös néprajzi területen, amely sokféle értékkel vonja magára figyelmünket. Nemcsak népi szokása, ének-, zene-, táncművészete, hanem fafaragása, népi varrottasai, szöttesei, s kiváltképpen népviselete egyedülálló népünk kultúrtörténetében. Elnevezését onnan kapta, hogy a Sebes-Körös Bánffyújvárosban át folytatja útját nyugat felé, a város alatt ömlik bele, mint egy kerítve a tájegységet, a hegyekből érkező Kalota-patak. Maga Kalotaszeg azonban több patak völgy mentét foglalja magába, így a Kapus, a Nádas és az Almás vidékét.

A tájegység központja, Bánffyújváros a Nagyvárad-Kolozsvár útvonal mentén fekszik. Az előbbitől 100 kilométernyire, az utóbbitól 50 kilométerre. Lakosainak száma mintegy 10 000. Ősi település voltát jelzi a város központjában emelkedő református templom. Ennek legrégebbi része a XIII. században épült, a gótikus szentély pedig 1483-ban. Eredetileg vártemplom volt, de a várfalakat az 1800-as évek végén lebontották. Templomunk, s népe az 1661-es második tatárdúlás idején szenvedett legtöbbet. Ekkor a dúló hadak felgyújtották a templomot, s mennyezete beomlott, csak 1690-ben kapott új fedélszerkezetet. Mindazonáltal a nép életakarása jeleként 1681-től úrasztali kehely és

tányér maradt ránk. A nagy pusztulás után a falak már nem bírták volna el az eredetihez hasonló kőboltozatos mennyezetet, s valószínű, mester sem akadt, ezért az atyák a festett mennyezet megépítését látták célszerűnek. Így 1705-ben megépült a hajót borító festett mennyezet, majd 75 évvel később a szentély mennyezete. E két festett kazettás mező Európa egyik legnagyobb ilyen jellegű templomává avatta városunk eme műemléképületét. Természetesen a történelem viharai közben a templomra vonatkozó régi írások megsemmisültek. Manapság csupán a mennyezetre írt adatok s jelek állnak rendelkezésünkre, hogy történelméről valamint megtudhassunk. Szerencsénkre a hajó mennyezetére két helyen is írtak évszámot, sőt a pap neve is olvasható. A mester nevét azonban nem találjuk. Így csak találgathatjuk, hogy kinek a keze munkáját dicséri az átlósan elhelyezett, hasonlóan festett kazetták szépsége. E mennyezetnek két érdekesség van. Az egyik, hogy híven követik a XIII. században épült templomfal görbületét, a másik, hogy a diadalívnél a vízszintes sor egy merőleges, kopottabb résszel folytatódik, lezárva így a nagyon magasra épített gótikus szentély szintkülönbségét. Nyilván ez azért kopottabb a többinél, mert reggelenként a nap sugarai merőlegesen végignyaldossák immár 287 éve.

A bánffyújvárosi református templom

A szentély kazettás mennyezete úgynevezett Umling-mennyezet. Készítőjéről, Umling mesterről kapta nevét. Díszítőelemeiben ez sokkal változatosabb, mint az előbbi. Világmintái, bibliai motívumai, mértani alakban elhelyezett figurái szép látványt kínálnak, és sokféle gondolatot ébresztenek a szemlélőben.

Különösen a nagy állat- és madárfigurák elhelyezése érdekes. Ezek elhelyezése, valószínű, a felkelő nap fényjelenségeivel kapcsolatos, oly módon, hogy a napfény vándorlása a kazettákon az évszakok változását jelzi, s a mezőgazdasági munkákat idézi.

A kazettákat díszítő motívumok között megtalálhatjuk a Bánffyak és a Wesselényiek címerét is. Ez a két grófi család jelentős szerepét mutatja településünk történelmében. A Bánffyak nevét maga a városnév is őrzi. Nem véletlenül, hisz az 1600-as, 1800-as években ők voltak a környék urai. A templom északi falán látható is egy temetkezési emléktábla, amely a Bánffy család egyik ismert tagjára. Mellette Kossuth-koszorú, s a diadalív két szemközti oldalán Petőfi- és Széchenyi emléktábla jelzi a múlt sokszínű történelmét. Múltról beszél a faragott kő szószék. Sípos Dávid faragómester műve is. A három tölgyfacillár a kalotaszegi kopjafaragás művészi szépségeit tárja elénk. A templomunkat gazdagon díszítő népi varrottasok, írásos terítők, vállfűs és vagdalásos kézimunkák népünk díszítőművészetét jelzik. De nemcsak történelmi, hanem egyháztörténelmi vonatkozása is van templomunknak, illetve városunknak. Itt született Ravasz László, a magyar református egyház kiemelkedő személyisége.

Templomunk sok vést látott. Vérzivataros esztendők gyakran meglátogatták, de falai dacoltak az időkkel. Hirdették, s hirdetik ma is, hogy városunk lakói tudtak élni és meghalni is népünkért. De vajon mi, a múlt örökösei, tudunk-e élni, avagy meghalni népünkért? Egyáltalán, van-e reménység nagyobb távlatokban a megmaradásra? A szülő, amikor szüli és neveli gyermekét, nemcsak fiát, hanem egyben unokáit, s azok gyermekeit is tekinti. Mindazonáltal Kalotaszegen a születések és halálozások arányszáma a református és más vallású magyarok között egy évszázada állandó csökkenést jelez. Az utóbbi néhány esztendő pedig egészen katasztrofális képet mutat.

Falvainkon egyre-másra megszűnnek az I-IV. osztályos elemi iskolák, mert nincsen gyermek. Megmaradunk-e hát? Vagy csak a temető sírjelei hirdetik majd, hogy volt itt egy nép, amely nem tudott élni, csak meghalni. Mert meghalni tényleg tudunk. Tartottuk hátunkat töröknek, tatárnak, közben mindegyre csak fogyatkoztunk, s fogyatkozunk ma is.

De milyen a helyzet Magyarországon? A magyarság távlati megmaradásának letéteményese mégiscsak Magyarország. Mi a helyzet ott? Ravasz László mondta volt: „Azé az ország, aki teleszüli”. Mennyire igaz! Mi nem tudtuk teleszülni az országot, mert nem vállaljuk az életet. Élet ugyanis ott van, ahol gyermek van. Hiába is mutogatnánk törökre, vagy tatárra, vagy bárkire, ebben mi magunk vagyunk hibásak. A bibliai ősi parancs így szól: „Szaporodjatok és

sokasodjatok”. Volt idő, amikor az volt a kérdés, tudunk-e meghalni a hazáért? Petőfiék bizonyítottak... Ma azonban nem meghalni, hanem élni hív a múlt. Erre figyelmeztet a sok vihart meglátott hunyadi templom története is. Igen, élni. De nemcsak önszeretetben, hanem a gyermeknevelés áldozatában. Ha családjainkban több tisztelete lenne a három gyermeknek, talán nagyobb reményünk lenne a megmaradásra. Ám ehhez lelkiület kell. Élni akaró, életigenlő lelkiület. El lehet játszani a gondolattal, hány kiválóságunk, akár a művészet, a tudomány vagy technika terén nem született volna meg, ha atyáink csak egy gyermeket vállaltak volna. Most mennyivel lenne szegényebb népünk, ha nem volna Móricz Zsigmondunk, Tamási Áronunk, stb. Aki eredményt, jövőt akar, az áldozatot kell vállaljon, gyermekeket kell neveljen. Egyébként marad a nagyon keserű igazság – azé lesz az ország, aki teleszüli.”

(RING Független Közéleti Lap, 1992. szeptember 16.)

A bánffyhunyadi szószéken

Megmérettetésekkel, megpróbáltatásokkal, új helyzetekkel, új lehetőségekkel, kényelmet nem nagyon ismerő evangéliumi pásztoráló feladatokkal maga mögött érkezett Kalotaszeg központjába. Bánffyhunyard minden eddiginél nagyobb gyülekezettel, 2400 főt számláló közösséggel kínált sok és áldott lehetőséget a lelkipásztori szolgálatra. Hetente kilenc igehirdetés (minden reggel istentisztelet, szombaton reggel és este istentisztelet, vasárnap délelőtt és délután istentisztelet) katekézis, családgondozói feladatok, beteglátogatások, személyes lelki gondozás és az esetleges szolgálatok (keresztelések, temetések, esküvők stb.) sok örömet jelentettek számára. Közben szinte érkezése pillanatában újra szervezte az egyházközség dalárdáját, amely rövid időn belül közel hatvan fős vegyes karrá nőtte ki magát. Karvezetői tevékenysége révén a kórus több alkalommal szerepelt sikeresen erdélyi és magyarországi rendezvényeken, illetve zenés áhítatokon (Tordaszentlászlói Kórustalálkozó, Magyar Reformátusok II. Világtalálkozója Debrecen Nagytemplom, Budapest Kálvin téri templom, Tiszavasvári, Tarcal, Marosvásárhely, Kolozsvár-Kerekdombi templom stb.)

A Passiót éneklő Hunyadi kórus

Mindazonáltal a kórusmunka csúcspontja a húsvéti Passiójáték volt. Ennek előtörténetét Czirmay tiszteletes a Magyar Honvéd című magyarországi lap 1991. április 12-i számában Katona M. István újságíróval beszélgetve ekképen idézte fel: „... 1983 végén érkeztem Bánffyhunyardra a gyülekezet hívó szavára, és a következő év elején ismerkedtem meg a Passióval. Kissé furcsa volt számomra, mert dallamanyaga gregorián színezetű. A kotta, melyet 1898-ban Bálint Ferenc kántor másolt, a gyülekezet birtokában van. Ez azt is jelenti,

hogy bizonyára már korábban is énekelték nagypénteken a Passiót, mely Jézus Krisztus szenvedéseit mondja el Máté evangéliuma alapján. Rájöttem, hogy ez különleges kincs. Nem csak azért, mert a gregorián dallam a katolikus egyház jellegzetes zenei forrása, hanem azért is, hogy a szöveg Károli Gáspár fordítása alapján született meg. Vagyis a katolicizmus és a reformáció két jellegzetes szellemi terméke találkozik ebben a műben. E felismerés után kezdtem azon gondolkodni, mit is lehetne ezzel kezdeni. A múlt év őszén a Honvéd Együttes Budapestről – erdélyi turnéja során – templomnézőben járt nálunk. Megmutattam a kottát Novák Ferencnek. Megígérte, ha betanítom a Passiót az énekkarnak, ő elintézi a videofelvételt és a későbbiekben egy magyarországi előadás is szóba kerülhet.” Nos, a forgatócsoport 1991 áprilisában a nagypénteki istentiszteletre valóban meg is érkezett, s a templomi énekkar ünnepi kalotaszegi viseletben elénekelt a Passió első tételét. Szólót Okos Csilla, Balogh Zoltánné, Imre István és Czirmay Árpád énekelt. A Magyar Honvédség Oktatási és Kulturális Anyagellátó Központ videostúdiójának stábja által készített videofilm aztán II. János pápának adott ajándékként a Vatikánba is eljutott.

A lelki és szellemi élet csöndes szolgálójának azonban nem csak a kórusmunka volt szívügye, hanem minden olyan történés, amely lelki épülést, nemzeti magmaradást, anyanyelvi kultúra növekedést jelentett szeretett népe számára. Ideje korán felismerte például, hogy a bánffyhungyadi Ravasz-ház (Avram Jancu utca 56.sz.) illetve a temetőben lévő régi síremlékeket meg kell menteni. A ház ügyében barátjával Vasas Samu néprajzkutatóval, a lehetetlent is megpróbálták. Végül is a magyarországi Illyés alapítvány és a Dunamelléki Református Egyházkerület támogatásával a Ravasz-ház sorsa viszonylag megnyugtatóan rendeződött. Nem került idegen kézre, s a Református egyház, az RMDSZ és a Kós Károly kör együttműködésében kizárólag a magyarság lelki, vallási, kulturális életét lett hivatott szolgálni. Ravasz László püspököt, Bánffyhungyad szülöttjét, egyébként őszinte szívvel tisztelte és nagyra becsülte. Leszármazottaival tartotta a kapcsolatot, s minden alkalmat megragadott ahhoz, hogy csendes, bensőséges vallásos ünnepélyek keretében az emléket ébren tartsa. Többek között a városka műemlék református templomában emléktáblát helyeztetett. Gyűjtötte a Ravasz-relikviákat, s 1992. június 21-én, a néhai püspök születésének 110. évfordulójához közeledve vendégszolgálatot vállalt a budapesti Kálvin téri templomban, ahol II. kor. 4:5-6 versek alapján hirdette az Igét. Majd a már korábban említett gyülekezeti vegyes karral hangversenyt adott. De ott volt 1993. október 10-én Leányfaluban is, amikor a Ravasz László Emlékbizottság szervezésében emlékünnepele, illetve a püspökről elnevezett utca elején emlékoszlop avatására került sor.

A Ravasz-ház

Közben persze nem feledkezett meg a műemlék templom felújításáról, csinosításáról sem. A presbitériummal karöltve, az 1980-as évek első felében levezényelt parókia felújítás után, sort kerítettek a templom megújítására is. Mindenekelőtt a templom hatalmas gótikus ablakaival kellett valamit kezdeni. Azok ugyanis régtől fogva, talán a második tatárjárás óta, romos állapotban leledztek. A gyönyörű merművek összetöredezve lehulltak, a faragott keretek kidőltek. S valamikor, hogy tél a havat, ős az avart, perzselő poros nyár a szemetet

Ravasz emléktáblájánál Budapesten

ne hordhassa be a templomtérbe, egyiket bedeszkázták, másikat fémlemezzel letakarták. Ámbátor a templomfödém is kínált tennivalót. A zindely egy része már itt-ott beengedte az esővizet, tavaszi olvadáskor a hólevet, s féltő volt, hogy a mennyezetet borító festett kazetták egyike-másika penészedésnek, rothadásnak indul. S ott volt a falakat csúfító felvizesedés, meg a padokat veszélyeztető gombásodás is. Na és a templom fűtését és világítását is modernizálni kellett, meg az orgonát is felújítani. A festés, meszelés meg a szószék korona átfestése már csak hab volt a tortán. Kisvárosi csöndben, termékeny magányban könnyű volt elgondolni, hogy mit kellene tenni. Értelemmel, megfontolással, nemzeti érzéssel és bátorsággal a siker reményében bizakodva bele is lehetett kezdeni a munkába, de emberpróbáló idők voltak azok. Politikai zűrzavar, gáncsoskodás, megosztottság kívül és aggodalom, pénztelenség az eklézsián belül. Állami támogatásra számítani nem lehetett. Sem eszmei, sem anyagi vonatkozásban. A hatalom önmagával volt elfoglalva. Meg aztán nem is tartotta fontosnak, hogy a kisebbség temploma megszépüljön. Csak a gyülekezet adakozó kedvére lehetett számítani, és a kalákára összesereglett hívek tenni akarására. Ám, ha lassan is, ha olykor döcögösen is, az álom lassan életre lobbant. És 1987-ben a felújítási munkálatok sikeresen lezárultak. Sőt helyére került három gyönyörű tölgyfacsillár is. A kalotaszegi kopjafafaragás művészi szépségében pompázó alkotások idős Kudor Ferenc fafaragó mester keze nyomán keltek életre.

„... Sokszor meg kellett a szívek húrjait pengetni, hogy adakozni kezdjen a gyülekezet. Egy idő után azonban az emberek felnőttek a feladathoz. Ki-ki adott amennyit tudott, és gyűltek a pénzek. Lassan eljött az idő, amikor az első ablakot felállványozták. Hatalmas fenyőgerendák meredeztek az ég felé, s a talajtól tizenvalahány méter magasságban kopogni kezdtek a kalapácsok. A szívek hangosabban vertek, és mint „Noé hű galambját ki reménységnek viszi lombját” várta a gyülekezet az eredményt. Siker helyett azonban a hivatal embere jelent meg. Egy igazi ördög, aki a legnagyobb műértelemmel tudott mindenbe beletiporni. A munkát rögtön le is állította. Balkáni szokások szerint viszont nyitva hagyta a kiskaput, azaz nem gombolta be a zsebeit. No, de a kurátort sem ejtették fejre. Járt már viharban, jég is verte. Otthonról indult a hivatal emberéhez, s néhány nap múlva örömmel újságolta a tiszteletesnek: engedély van a munka folytatásához.

„Legyen időd, hogy kedves légy, ez a boldogsághoz vezető út” – mondogatták a kalákára kirendelt gyülekezeti tagok és ismét felállingatták az állványokat.

Napok teltek el, vagy talán hetek is. Nem számolták az időt. Mindenesetre a kőfaragó a dirib-darab kövek alapján már látta maga előtt az ablakokat hajdani szépségükben. S az egyik napon kőragasztót kért. Uram, honnan vegyek én kőragasztót? – dobolt a kérdés a tiszteletes halántékán, és majdnem leszédült a magas állványzat tetejéről. Honnan, honnan? – tudta ugyanis, hogy Ceausecu Romániájában nem árultak ilyesmit. Nemhogy kőragasztót, még kenyeret sem! Mindazonáltal lemászott az állványról, és telefonálgatott. Aztán tucat levelet is megírt. Szálltak a kérések, vitte a posta a könyörgéseket. Ám kőragasztó nem érkezett sehonnan. A munka leállt, a tovább lépéshez nem volt anyag. Csüggedés és reménytelenség lett úrrá az embereken. Maga a kőfaragó is többet időzött a kocsmában, mint a templom körül. A kalákázók elvonultak. Csak a tiszteletes nézegette az árván maradt köveket. Szívét a tehetetlenség dühe marcangolta, mígnem egy hajnalon a remény vásznát lobogtatta meg a szél. Még alig pirkadt, amikor anyaországi fiatalok kopogtak a parókián. Hátizsákjaikból több doboz kőragasztó került elő. Egy magyarországi ismert festőművész szerezte be azokat valahol Nyugat-Németországban, s bízta a hátizsákos fiúkra, hogy lopják át a határon. Akkoriban ugyanis nem volt ritka dolog, hogy a hátizsákok mélyéről gyógyszerek, folyóiratok, élelmiszerek és még ki tudja hányféle dolog került az erdélyi magyarok birtokába.

Jutalomra, babérra nem számítva a fiatalok ahogy jöttek, olyan váratlanul tovább is álltak. S mire a felkelő Nap sugarai bearanyozták a gótikus szentély keleti falait, a templom környéke újra munkában serénykedő emberek hangjával telt meg. Néhányszor azonban még lassú méltósággal fel kellett ballagnia

a Napnak az égre, mire minden ékes rendben a helyére került.

Egy napon aztán bontani kezdték az állványokat, takarítani a templom környezetét. A négy hatalmas gótikus ablak akkor már eredeti szépségében pompázott. Mindenki gyönyörködött, mindenki elismerően bólogatott. Elfelejtődtek az aggodalmak, szétfoszlottak a kétségek. Néhány hét múltán az emberek már úgy megszokták a szépet, hogy el is felejtették a küzdelmes felújítást. Csupán esténként, ha könnyű nyári szellők játszadoztak a százesztendős gesztenyefák lombjai között, a levelek susogták: Czirmay Árpád református lelkipásztor mérész álmainak köszönhetően éledtek újra a bánffyhunyadi templom mérműves ablakai. És Stefanovics Péter budapesti festőművész küldte a nélkülözhetetlen kőragasztót. A vén Idő azonban lassan elnémította a lombok susogását. Talán már senki sem tudja, hogy Szallós István vistai kőfaragó varázsoltá újjá a kődarabokat. A feledés iszapja szépen betakar mindent....

(Részlet Czirmayné Kocsis Róza: Már a lombok sem susogják c. írásából)

Templomlátogatók kalauzolása

A hálaadó istentisztelet után talán munkával, feladatokkal kevésbé terhes napok jöhettek volna, de azok valahogy elkerülték a bánffyhunyadi tiszteletet. Jöttek viszont a templomlátogatók. Az anyaországból, Nyugat-Európából egymás után érkeztek a csoportok, hogy megcsodálják Európa egyik legnagyobb festett kazettás mennyezetű református templomát. S ki más is kalauzolta volna őket, mint a lelkipásztor. Mindamellet olykor-olykor gyűlésbe is kellett menni, értekezleteken részt venni, hiszen 1988. márciusában négyéves ciklusra zsinati taggá választották. Véleményét természetesen sehol nem rejtette véka alá. „Kiáltás teljes torokkal, meg ne szűnjél, mint a trombita, emeld fel a Te szádat és mondd meg az én népemnek az ő bűnöket és a Jákób házának az ő hamisságokat” – követte híven az Ézs.58. tanítását, s bizony ezért egyszer-kétszer a román Securitateval is meggyűlt a baja. Mint külföldiekkel, s főleg anyaországi magyarokkal kapcsolatot tartó „elemet” megfigyeltették, s egyáltalán nem vették jó néven, hogy a templomban a budapesti székhelyű Széchenyi Társasággal együttműködve vörös márványtáblát állított a „legnagyobb magyar”, Széchenyi István Bánffyhunyadon jártának emlékére. Nemzethez való fordulását, hazához térő ismereteit a román secus őrnagy több óras zaklatás után így köszönte meg: „Iesi afara! (Takarodj!)”

Tapasztalatokban, élményekben nem volt hát hiány Bánffyhunyadon. Élete és szolgálata összeforrott egyháza, gyülekezete, s népe életével. Részes volt mindazoknak az örömeknek és terheknek, amelyeket Isten az erdélyi magyar népre és egyházára kirótt. Krisztusban gyökerező élő hite azonban derűsen szemléltette vele a világot. Álmában sem jutott eszébe, hogy a legnagyobb tragédia felé sodródik, hogy csupán csak idő kérdése, s a családi élete összeomlik.

Az 1980-as évek második felében egyszeriben fagyni készült körötte az ég. Az egykoron szerelmi házasságként indult szövetség szakadni készült. A múlt egyre inkább elillant, s vitt magával mindent: a tavasz-szagú hajnalokat, a szeretetet osztogató tekintetet, s a karok ölelni akarását. A házasságot az érzelmi kiüresedés megbénította. Felesége elköltözött a parókiaíró. Gyermekai pedig már önálló életet éltek. Egyedül maradt, lelkében iszonyatos karccal, viharral, háborúval. S mire fölriadt, nyújtózkodott a lélek, a kolozsvári Bíróság Jakab Carol elnökletével, Baras Joan társbíró és Turc Marcela közreműködésével 1990. november 6-i hatállyal kimondta a házasság törvényes felbontását. A magánélet válságos éveit ugyan megperzselték, de nem süllyedt ijesztő magányba. Rejtegetnivalója nem volt, parancsolatot sosem sértett, igyekezett mindenkor krisztusi mérték szerint élni és cselekedni, ezért a bánffyhunyadi gyülekezet továbbra is megbecsüléssel és szeretettel övezte. Ő pedig még mélyebbre ásta magát a szolgálatban. Különböző egyházi és világi lapokban,

erdélyiekben és anyaországiakban, egymás után jelentek meg vallásos és nemzetföltő írásai, művelődéstörténeti és bibliai témájú cikkei. Közben bibliamagyarázataival részt vett az Erdélyi Református Egyházkerület által majd 1992-ben Kolozsvárt kiadott „Az első naptól az utolsóig” c. kötet létrehozásában is. Ráadásul a soron lévő tisztújításkor esperesnek jelölték, 1989-ben pedig egykori Alma Matere a professzori kar soraiba hívta. Családi problémái miatt azonban nem tartotta illendőnek a szakmai előrelépést, ezért a felkéréseket köszönettel lemondta.

Aztán 1991. június 9-én a kegyelmes Isten egy különös találkozást hozott az életébe. A kolozsvári magyar rádióban interjúra várva megismerkedett egy

A Kedves Idegen (Kocsis Róza)

magyarországi tanárnővel. Mindössze bemutatkozásra, néhány udvarias szóra, s idegen embereknek kijáró gesztusokra hagyatkozott ez az ismerkedés, mégis mély nyomot hagyott benne azonnal. A közös érdeklődés és mindketőjük forró elkötelezettsége nemzetük ügye mellett egy kedves ismeretségnél bizonyára többet nem jelenthetett volna, de a bemutatkozás pillanatától valami megmagyarázhatatlan lelki egymásra hangolódás kezdett kialakulni közöttük. Ígéretesnek és magával ragadónak érezte a pillanatot. A következő napokban azonban maga sem tudta hova tenni az érzést. Szerelem első látásra? – tette fel újra meg újra a kérdést.

szamáca, törpemálna, és az erdők alján apró virágok, olyan természetességgel jött aztán a megoldás: a Kedves Idegen üdvözlő lapot írt a messze Északról. A levélvétel pillanatától az álmokat, ábrándokat a minden napok kezdték hi-
telesíteni. És az érzelmi zűrzavarból mindkettőjük szívében megfogant egy gránitszenvedélyű nagy szerelem. S az első találkozás után alig több mint fél esztendővel, 1992. március 28-án Czirmay Árpád feleségül vette a Kedves Idegent, azaz Kocsis Rózát. Házasságkötésükre a hajdúböszörményi Bocskai téri Református templomban került sor, ahol Nt. Géczy Tihamér, a Hajdúvidé-
ki Egyházmegye lelkészi főjegyzője kért áldást közös életükre.

Újra nyíltak a virágok, csattogott a madárdal és Czirmay Árpád élete delén egy nálánál tizenhét esztendővel fiatalabb nő oldalán megtalálta a mindhalálig tartó boldogságot.

Házasságkötése Kocsis Rózával Hajdúböszörményben

**Részletek Czirmay Árpád feleségéhez, Kocsis Rózához írt leveleiből
Bánffyhunadról**

„1991. szeptember 13.

Édes Róza az a pár pillanat, melyet együtt eltöltöttünk arra biztat, hogy kapcsolatunknak közvetlenebbé kell válnia. Ezt sürgősen meg kell beszélünk! Légy szíves, Te is gondold át! És jöjj, jöjj minél hamarabb Hunyadra. Azt érzem, hogy szomjazzuk azt a szeretetet, amelyet csak mi adhatnánk egymásnak. Lehet, hogy egy szép jövő előtt állunk? Bár adná Istenem.

1991. szeptember 27.

Édes Rozikám.... Hazaérkeztem. Ajtómat megnyitottam, de nem várt rám senki. Senki sem kérdezte: hogy utaztál? Pedig nagyon hosszú volt az utazás, 12 óra kerekítve ... Néztem a mellettem elmaradó tájat és lelki szemeim előtt az alig-múlt egy-egy képsora suhant el..... Évek óta csak meg nem értést, megvetést és nemtörődömséget éltem át. Sokszor sziszifuszi feladattal szerettem volna igazolni, hogy nem vagyok rossz. De nem volt, aki meghallgasson Most viszont boldog vagyok, révbe értem, úgy érzem. Szinte hinni sem merem. Mint akit szélvész tépett meg kérdezem: ugye Te vagy az én révem?

1991. október 12.

Kicsim ..., mennyi öröm, s mennyi bánat. Öröm, mert vagy nekem. És bánat, mert messze vagy..... A határon való átkelést megint megnehezítették. Kell igazoljuk, hogy van elég pénzünk a Magyarországon való tartózkodáshoz. Legalább napi 1000 Ft. Esetleges meghívólevelet is emlegetnek. A vámnál is szigorítások vannak. Szeretnék legalább látni, de nem mehetek. Tele vagyok vallásórákkal. A jövő héten nyolc lesz az iskolában, plusz három templomi kátéóra. És természetesen a szokásos kilenc istentisztelet, meg énekkar. Ráadásul két temetés is bejött. Egy presbitergyűléssel is kalkulálnom kell, mert a Ravasz-ház ügyét sürgősen intézni kell. Mondd, Szivike, egy ilyen szabadidővel nem rendelkező embert szerelem után is lehet majd szeretni?

1991. október 25.

Édesem ..., kérdésedre a válaszom: nem kicsit, nem nagyon, hanem háttalanul! Ámbár, most olyan vagyok, mint az ecetes uborka. Halassy nem adott életjelt magáról. A táviratod most érkezett. „A Széchenyi Társaság szerint Halassy úr Romániába utazott” – írod. Hát hova lett ez az ember? Néhány nap múlva emléktábla avatás a templomban. Mihez kezdjek most? Ha mégis

megérkezik, megérkeznek nagy kapkodásban leszek, mint Bernát a mennykő után ... No, ez panaszkodás! A héber azt mondja köré ve-lo körá Jaj, ha még sok ilyen írok Neked, Drágagyöngyöm, nagy zsidó leszel, aki adja-veszi a szívemet. Pedig ingyen is a Tied! ...

1991. november 6.

Édes Rozikám, Drágaságom, ugye tudod, mit szeretnék belekiáltani a világba? Nekem három hazát adott az Isten. Egyet ott, ahol Te vagy. A másik Hunyad. A harmadik meg az én uram csodás mennyei világa. Hunyadról annyit: már beszélnek az emberek, „hamarosan papnének lesz”. Egyébként itt már komoly hideg van. Éjszakánként komoly fagy, napközben bágyadt napsütés. A templom körül zörgő leveleket kerget a szél. Az üzletek előtt behúzott nyakú emberek sorban és soron kívül. Egyedül csak én lobogok, a szívemben forró nyár van..... Az újságok eljutottak Vasas Samuhoz. Tudod ő a Kalotaszeg fő-szerkesztője. Nagy elismeréssel beszélt az otthon, utóbb megjelent írásaidról. Tervei vannak veled!

1991. november 9.

Édes Kicsi Virágom, el kell mesélned, milyen volt a bécsi kirándulásotok. Három nap a császárvárosban! Micsoda élmény lehetett! Szinte irigy vagyok, bár tudod, hogy a Habsburgokat nem szeretem. Különösen nem Ferencz Jós-kát. Itt közben Dr. Kocsis Elemérék vendégeskedtek... Tele templom, felemelő prédikáció, közös ebéd. A gyülekezet asszonyai nagyon kitétek magukért. Csak Te hiányoztál nagyon...

1991. november 24.

Egyetlenem, a lelkemből szakadtál ki, amikor vonatra szálltál. Megint napok telnek el nélküled.... Ma voltam Kata néninél a Gárdonyiban. Úgy kifag-gatott, mint egy kisdíákot szokás..... Drága lélek! A legszebb kalotaszegi ru-hába akar Téged öltöztetni, ha eljön a nap... A vasárnapi szolgálatom nehéz volt. Köhögtem rendesen, sőt ugattam, mint egy bernáthegyi.... A legutóbbi írásomat a Szabadság közölte. Az Üzenet egyelőre hallgat.

1991. december 10.

Édes Rozikám, Egyetlen Szerelmes Párom ... a ma reggeli istentiszteletre egy fiatal nő is belibbent. A távolból, a szószékről hirtelen azt gondoltam: vá-ratlanul Te érkeztél meg. Csudát váratlanul, hiszen folyton várlak! Maholnap a vágyakozás délibábosdit játszik velem! ... emlékszel utóbb Tíhi bácsi arra

panaszkodott, hogy sok a szolgálat. Hát én sem vagyok éppen munkanélküli. A mai napig 530 templomi prédikáció van mögöttem ebben az esztendőben. Hála Istennek hogy van kinek szolgálni! ... na tessék, megint áramszünet van! Kis gyertya mellett fejezem be a levelet

1991. december 19.

Szerelmes Szívem.... ma reggelre húsz centis hó hullott. Most is szítál. reggel korán keltem, hősöprés az udvaron. Margit és Bandi, a harangozó meg az ura, a templom körül elsöpörte. Most gyönyörködöm a téli világban. Csodálatos ilyen tisztán, ilyen kitarulkozva a tél! Olyan, mint az őszinte ember lelke. Ugye mi mindig őszinték és nyitottak maradunk egymás számára? Még akkor is, ha olykor-olykor fájdalmas az igaz szó? A karácsonyi Igém a Lukács 1,31-33 lesz. Várom az együttgondolkodást az Ige kapcsán is

Tegnap részt vettünk a menyői zarándoklaton. Délelőtt érkeztek ide Temesvárról, csatlakoztunk az autó-konvojhoz és Zilahon túlig kísértük Laciékat. Szóval majdnem végig mentünk azokon az utakon amerre őt akkor elhurcolták.... szóban majd erről részletesebben és többet.... Útközben heves hózáporban volt részünk, a Meszesen át az út nagyon havas és nagyon síkos volt

1992. január 15.

Drága Jegyesem, Édes Kis Virágom az óévi hálaadó istentiszteleten elvarázsoltad a gyülekezetet! Többen hangsúlyozták - mióta elutaztál -, hogy bőségesen megáldott engem az Isten ... vasárnap vendégeim voltak. Már az előfohászt mondtam, midőn bejöttek a templomba. Részt vettek az istentiszteleten, meghallgatták a presbiterek eskütételét, s maradtak egészen késő délutánig. A főgondnok urakkal nagy beszélgetésbe mélyedtünk. Meghánytukvetettük az egyház és a világ dolgait. Czine Mihályt, a dunamelléki főgondnokot, már régebről ismerem.... igazi, nagyszerű kálomista magyar ember. Dr. Bodnár Ákossal, Dr. Kocsis Elemér világi elnöktársával most ismerkedtem meg alaposabban, a dunántúli főgondnokkal meg ez volt az első találkozásom. Szóval szép napom volt! Búcsúzáskor azt kívánták, hogy Isten gazdag áldása szálljon reánk. Czine M. külön kézcsokját is küldi Neked. Bár Te is itt lehetnél volna, mint igazi kis melegszívű, vendéglátó háziasszony ámbátor mit is beszélek?! Az esküvőnk napjáig erről szó sem lehet. Nem férne össze sem a lelkipásztori tisztességemmel, sem a leendő nagytiszteletű asszony rangjával. Marad hát egyelőre csak az álmodozás, egyre gyakrabban pajzán gondolatokkal is ...

1992. január vége

Drága Cicuskám mosolyogva olvastam, hogy egymásnak mentetek Csabával. Elképzeltém, ahogy két bösz-örmény vitatkozik. Lászlóffy Csaba, mint tényleges örmény származású, Te meg, mint böszörményi bösz örmény. Csaba egyébként igazi irodalmi fenegyerek, ahogyan Te is tudod üstökös a magyar irodalmi élet égboltján. Szókimondásához nem fér kétség. A legsötétebb diktatúra idején sem tudták elnémítani... Te meg, Te meg egy Édes Kis Boszorkány vagy, aki nagyon tud bánni a söprűvel.... Hohó, megvan az új beceneved! Ezért nekem jutalom jár! Legközelebb be is hajtom, busásan. Nagyobb akarok leszek, mint az a bizonyos Vili az oroszoknál

1992. február 4.

Madárkám, Leendő Kicsi Feleségem ... minden papír, minden engedély rendben, konzulátus, követség eljárva már semmi akadály nincsen előttünk, számolhatjuk visszafelé a napokat... közben nálam járt a Duna TV, meg a Hét stábja is. Kérdeztek, filmezték, kínoztak, Nem szeretem ezt a nagy felhajtást, de hát egy csodálatos műemléktemplom gazdája vagyok és a Passio is itt van.... június 14-re Komárom mellé, a felvidéki Heténybe hívnak bennünket testvér-gyülekezeti kapcsolat-felvétel ügyében. Oda már, mint öreg házások utazunk, Istenem, de szép is lesz

1992. február 23.

Leendő Drága Feleségem, minden jel azt mutatja, Isten megnyitotta előttünk a boldogsághoz vezető utat. Most már rajtunk a sor..... legutóbbi ige-hirdetésem elmondtam amit tőled hallottam, annak a koncentrációs táborra járt máramarosi zsidó írónak a hite összeroppanásával kapcsolatban. Igazán jól beleillett a prédikációmba. Még nekem is tetszett. Látod, Lelkem mennyi jó jön ki abból, ha mi összedugjuk a fejünket.... Virágvasárnapra, Nagypéntekre, Húsvétra már kéz a kézben készülhetünk.

1992. március 15.

Drága Lelkem, Édes Leendő Feleségem már csak 12 nap! A kalotaszegi ruhát elintéztém. Kolozsvárt a múzeum megadta az engedélyt a teljes viselést átszállítására, de a határon vámolni fognak. Milyen gyönyörű leszel majd benne! .. Ma szépen lezajlott az ünnepi istentisztelet. Hálaadás és megemlékezés. A Petőfi emléktáblát és a Széchenyiét megkoszorúztuk pénteken egy nyugdíjas tanító feletti gyászistentiszteleten prédikáltam. Rád gondoltam

*és egy kicsit magunkra a tanító hivatása a legháládatlanabb, ugyanakkor a legrágább szolgálat. A fiókák felnövekednek és elrepülnek. Vajon vissza-
térnek-e olykor-olykor ugyanakkor a tanító emberré nevel, művelt, helyét
megtaláló, szép beszédű emberré. A gyermekből, a palántából teljes élet lesz,
ami kész csoda.....”*

Esküvő, nászút, új asszony a bánffyhungyadi parókián. Czirmay Árpád élete történésekben megint nem szűkölködött. 1992. áprilisának első tíz napját feleségével Háromszéken töltötte. Boldog órákat az ősök földjén. Kézdivásárhely, Kovászna, Zágon, Gelence, Komandó és Csomakőrös kényeztette őket. No, és a havasok. A Keleti-Kárpátok legdélibb vonulata, ahol a hatalmas homokkő hegláncból vad patakok futnak, s a havaslábakon és patakvölgyek nyílásaiban apró magyar falvak lapulnak. Fölöttük az 1778 m magas Lakóca tekingetett, s ámulva lesték amint a Nemere heves hóviharakat kavarva átszáguldott a Bereckei-hágón. De részt vettek a Körösi Csoma Sándor- napok háromszéki eseménysorozatán is. A tudomány legáldozatosabb magyar hőse halálának másfélszázados évfordulóján szívszorítóan és lélekemelően szép élményben volt részük.

A Bereckei hágó

A bányfőnyádai parokia

Nagyhét kezdetére érkeztek haza Bányfőnyádra, immáron közös otthonukba, a református parókiára. És jöttek a dolgozós hétköznapok és ünnepek, emlékeztető alkalmak meg nagyszerűbbnél nagyszerűbb szolgálatok. Óh, micsoda Húsvét volt, micsoda Tavasz! Közvetlenül ünnep után megérkezett a Dunamelléki egyházkerület tizenöt fős küldöttsége Dr. Hegedűs Lóránt püspök vezetésével. Nagy beszélgetések, sokatmondó véleménycserék, tüzes igehirdetések követték egymást. Aztán május eleje már a Riszeg-tetői Hagymányórzó találkozón érte őket. Közben lázasan készültek a konfirmációra, ahol május végén holland filmesek készítettek dokumentumfilmet. Júniusban Budapesten a Kálvin téri templomban hirdetett Igét, majd Hajdúböszörményben a Bocskai téri református templomban. Minkét helyen a hunyadi egyház vegyes karát is vezényelte. A négy szólamban előadott művek, s a gyönyörű kalotaszegi viseletben megjelent kórustagok felkészültsége és fegyelmezettsége a hivatásos kórusok szintjével vetekedett. Egyáltalán nem volt váratlan, hogy ugyancsak júniusban a kórus Tordaszentlászlón a III. Szent László napi kórustalálkozón kiemelkedő eredményt ért el.

Czirmay Árpád egyébként kisgyermek korától nagyon tudott gyönyörködni az éneken, a zenében. Ha fáradtság lankasztotta, ha indulat lopakodott a szívébe csak végig táncoltatta ujjait a zongorán, eldúdolt egy éneket, s egyszerűen szeretet és nyugalom áradt a lelkébe. Úgy tartotta, hogy a muzsika,

lett legyen az káprázatos emberi hang vagy elbűvölő hangszer hangja, lelket emelő gazdagságával árad, hömpölyög mint hegyi patakok csobogása, mély erdő zúgása, szikla zengése és közben oszlik a lélektelen sötétség, s a káoszban megszületik a rend egyensúlya. Többek között ezért is ragadott meg minden alkalmat, hogy templomában Kodály, Bartók, Mozart, Handel vagy éppen Furé művei is felhangozzanak. Egyik alkalommal, amikor 1992. szeptember 1-jén este éppen a hajdúböszörményi Zeneiskola Bartók Béla Leánykara ajkán csendült fel az ének a bánffyhunyadi templomban Harsányi Lászlóné karnagy vezetésével a kórus vendégszerelését megköszönve nem véletlenül fogalmazott így: „Érák múlhatnak, korszakok jöhetnek, ám a hegyi patakok csobogását idéző hangok megmaradnak bennünk. Meggyötört, kisebbségi éltben szorított lelkünkbe áhitat szökött általuk, s ahogy a hullámok, a felhők játékának titkát sem fürkésszük, hanem elfogadjuk őket és gyönyörködünk bennük, mert szépek és örökké valók, úgy lesz lelkünkben maradandó emlék ez a hangverseny is.”

A bánffyhunyadi vegyeskar

A kórusmunkánál időzve meg kell jegyezzük, hogy Czirmay Árpád volt a házigazdája és egyik főszerzője 1992. november 15-én az Erdélyi és a Királyhágómelléki Református Egyházkerületi énekkarok első találkozásának. Az Első Kerületközi Kórustalálkozót megnyitó Dr. Almási István főgondnok valószínűleg nem véletlenül fogalmazott így megnyitó beszédében: „... de a legodaadóbb és legáldozatosabb támogatásért Czirmay Árpád tiszteletes

urat és a bánffyhunyadi gyülekezetet illeti hálás köszönet.” A kórustalálkozón egyébként J. Barnby: A réven túl, J. Haydn: 19. zsoltár és L. Beethoven: Isten-dicsősége c. művek előadását vezényelte.

„Mit jelent európainak lenni? – fogalmazódik napjainkban újra meg újra a kérdés. Zenei körökben emígyen szól a válasz: a lantok, fuvolák, az emberi hang gyönyörű megzendítésének nemes tudományát. Bizonyára így gondolkodnak azok a templomi énekkarok is, amelyek 1992. november 15-én találkozót adtak egymásnak Bánffyhunyadi csodálatos műemléktemplomában. Az Erdélyi és a Királyhágó-melléki Református Egyházkerületek énekkarainak első találkozásán hét kórus vett részt. A Bánffyhunyadi Református Egyházközség énekkara, az Élesdi Ref. Egyházközség Hozsánna dalköre, a Zilahi Ref. Egyházközség szegedi Kis István ifjúsági énekkara, a Marosvásárhelyi Gecse utcai Ref. Egyházközség és a Pedagógiai Főiskola közös Credo énekkara, a Tordaszentlászlói női kar, a Nagyvárad-Réti Ref. Egyházközség kórusa, valamint a Marosvásárhelyi Vártemplom Psalmus kórusa. Közel háromszáz énekes sereglett össze Bánffyhunyadi, hogy bizonyosságot tegyenek a gyülekezetekben munkálkodó szeretetről. Kodály Zoltán mondta volt, hogy „ahol a karének virágzik, ott több a tevékeny szeretet”. Lehet-e vitatni eme állítást? A kerületközi kórustalálkozó eseményeinek ismeretében egyértelmű a válasz. Nem.

Az ének hatalma valóban csodálatos. Az ének a vizzálykodókat kibékíti, a sértetteket kiengeszteli, az indulatosokat megszelídíti. Jutalom és felüdülés. Az Arionról, Orfeuszról és Veinemöinenről szóló antik mítoszok és a középkorban keletkezett eposzok egyaránt tanúskodnak erről.

Békétlen, konfliktusokkal terhes századunkban különösen felséges dolog énekelni. Hiszen soha ennyire nem volt fontos értékeinknek védelme, erőinknek, tehetségünknek egyesítése. Tudják ezt jól templomi énekkaraink is. Az október elejére emlékeztető őszi ragyogásban ezért gyűltek Hunyadra. S tudják azt is, hogy minden szakmai előrehaladást szívén viselő kórusnak kell a megmérettetés. Ezért is tekinthetjük rangos erőpróbának a kerületközi énekes találkozót. És ismerve a romániai magyar református gyülekezetek rendezvényeinek otthont adó hajlandóságot, Czirmay Árpád lelkipásztor és gyülekezete példaadó vendéglátó készségét, a templomi dalárdák mívesedő tevékenységét joggal bizakodhatunk: Inkább a közeli, mint a távoli jövőben számíthatunk a második kerületközi kórustalálkozóra.

(Kalotaszeg c. lap, IV.évf. I.sz. 1993. január)

Újabb gondúzó tavasz az őszben

Így jellemezhetnénk az 1992. november 15-én, Kalotaszeg központjában, Bánffyhunyadon a zsúfolásig megtelt ősi műemléktemplomban megtartott Erdélyi és Királyhágó-melléki Református Egyházkerületek énekkarainak első, kerületközi kórustalálkozóját.

A rádió, a TV és a sajtó jelenlétében, a délelőtt 10 órakor kezdődő istentiszteleten Dr. Csiha Kálmán, az Erdélyi Egyházkerület püspöke hirdette az Igét. A legbensőbb énünket is kifejező Imádság és Ének egységében idézte meg múltunkat, jelenünket, s részben jövőnket is. Hangsúlyozva, hogy halálnál erősebb az élet, és Isten az ének által is ezt üzeni.

A püspöki prédikációt követően az egyházkerület főgondnoka, Dr. Almási István nyitotta meg a találkozót, üdvözölve a megjelenteket; a vendégfogadó református egyházközséget, Czirmay Árpád lelkipásztort és feleségét, Kocsis Rózát, mint házigazdákat. Aztán a rangos esemény védnökeit és igehirdetőit: Dr. Márkus Mihály dunántúli, Dr. Csiha Kálmán erdélyi, D. Tőkés László királyhágó-melléki püspököket, valamint Hans Smockert az Egyházak Európai Tanácsának képviselőjét. Továbbá a jelenlévő karnagyokat, kórusokat. Üdvözlő beszédében kiemelte, hogy az ének, az éneklés Isten ajándéka, s valamennyi felcsendülő kórusmű egyetem értékű művészeti alkotás, melyekben Isten üzenete rejlik....

A lélekemelő hangverseny után Dr. Csiha Kálmánné főtiszteletű asszony a Romániai Magyar Dalosszövetség régi hagyománya szerint felszalagozta a kórusok zászlóit, majd Hans Smocker Európa biztató üzenetét tolmácsolva köszönte meg a nagyszerű rendezvényt. A hosszúra nyúlt, ám gyönyörű délelőtti alkalmat Dr. Márkus Mihály imája zárta. Az ebéd-szünetben a díszvendégeket, igehirdetőket, védnököket a Czirmay házaspár látta vendégül, a kórusokat pedig maga a gyülekezet. A késő délutánba hajló vendéglátás után a karnagyok tanácskozása, tapasztalatcseréje következett. Végül az esti, s egyben hálaadó istentisztelet zárta a napot, melyen D. Tőkés László püspök lélekerősítő és bátorító prédikációja zengett a csodálatosan szép templomban. Igehirdetés után a kórusok összkari műve már csak ráadásként hirdette, hogy az Ige, az Imádság és az Ének gonoszriasztó nagyszerű erővé forrt össze egy meggyötört nép vigasztalására... „ (Boldizsár Zeyk Imre írása, Kalotaszeg c. lap IV.évf.1.sz.)

Közben 1992. augusztusa finnországi szolgálatokat is hozott. A Siilinjärvi-i Evangélikus Egyházközség meghívása alapján 1992. augusztus 12-24. közötti időben a rokonnép templomaiban hirdette Czirmay Árpád a szeretet Igéjét.

Szolgálat Finnországban

Mindmegannyi kedves történés közben lassan elszállt a nyár. Ökörnyál úszott a levegőben, porba hullt a katáng virága és tanévnnyitásra szóltak a csengők. Felesége azonban a bukaresti Oktatási Minisztériumtól vendégtanári állás betöltéséhez nem kapott engedélyt. Bár ők maguk is, és a bánffyhunyadi magyar ajkú lakosság is abban reménykedett, hogy a tiszteletes asszony az új tanévet az Octavian Goga Elméleti Líceumban kezdi. A román hatóságok azonban másképpen döntöttek. Ezért felesége, hogy társadalombiztosítását és nyugdíjjogosultságát továbbra is megtartsa Magyarországon nem számolhatta fel a tanári állását. Így alakult ki az a kényszerhelyzet, hogy Czirmayné Kocsis Róza iskolai szorgalmi időben a hét négy napján Hajdúböszörményben tanított, három napon át pedig papné, lelkészfeleség volt Bánffyhunyadon. Iskolai szünetekben természetesen folyamatosan a férje mellett tartózkodott, osztozkodva annak minden szolgálatában. Harminc napot meghaladó megszakítás nélküli időzés során azonban a román államrendőrség engedélyéhez volt kötve. A dolgok ilyesféle alakulása persze vég nélküli, ismétlődő utazásokkal, türelemjátékos határátkelésekkel, hivatali packázásokkal és különféle balkáni kalandokkal tarkította az életüket. Elhagyni azonban Erdélyt, Bánffyhunyadot nem akarták. Húsz hónap telt el kétlakissággal, éjszakai utazások félelmeivel,

aggodalmakkal, vallomásokkal tele szerelmes levelek százaival és minden bánatot elsöprő találkozásokkal, szeretetteljes együvé tartozással. Ám amikor az állandó ingázás már az egészségüket is kezdte kikezdeni, sőt szerelmük picinyke ajándéka, egy drága virág is hervadásba hullt, úgy döntöttek Magyarországon keresnek megoldást. Sok-sok tusakodás, lelki harc után 1993. október

Konfirmációi emlék Bánffyhunyardról

Régi sírkövek mentése a bánffyhunyadi temetőből

31-én, az esti istentiszteleten kibúcsúztak a bánffyhungyadi szent ekléziából.
1992. május 5.

Drága Feleségem, Édes Lelkem üres a lakás, itthonról otthonra kellett menjél. Csak reggel indultál, mégis már a hazajövésedet várom a levél megérkezett Budapestről. A Kálvin téri templomba hívnak szolgálatra. Szombat este 19 órára várják az érkezésünket, s másnap 10 órakor prédikálok, aztán koszorúzunk a Ravasz-emléktáblánál, most már éjjel-nappal a konfirmálókat kérdezem. Szeretem a pontos, kerek, szép válaszokat, jó hogy ebben is a segítségemre vagy. Hogy áll a finnországi utazásokat? A tanügyi delegációban kikkel utazol? megint nagyon zsúfolt napok elé nézünk, épphogy csak hazaérsz, már itt lesznek a hollandok, ... Azért Soumi földjén próbálj pihenni, élvezd a tiszta, jó levegőt, a csöndet, a nyugalmat és a gyönyörűséges látnivalókat. Ma szólt Vasas Samu, hogy a Csomakőrössel kapcsolatos írásodat szeretné átvenni a Kalotaszegbe. Tudom, hogy ez nem jogszerű, de a nevedben engedélyt adtam. Örömmel mondtam igent, mert így írásaidal is itthon leszel most már Erdélyben Várom nagyon a tanév végét, akkor már végérvényesen itthon leszel. Ősszel meg, ha a számításainkban nem csalatkozunk, hunyadi tanár leszel.

1992. szeptember 28.

Szvikém, Drága Hitvesem megint otthon vagy és nem itthon, de hát Bukarest, Bukarest Vasárnap bensőséges szép ünnepségünk volt. Az emléktábla avatáson itt voltak Major doktorék is. Most ők lakják a Ravaszházat Az ünnepségről minkét lapnak írok tudósítást. Az Üzenet újabb száma még nem érkezett meg, de mire hazajössz, már itt lesz. „A csalódások püspöke” c. írásod nagyon tetszik, Samu már beszerkesztette. A Kalotaszeg következő száma hozza Mondd, Cicuskám, hogy van a kezed? Nagyon aggódom miattad. Begipszelt, törött karral nem engedlek utazni egyedül, csütörtök éjjel a határig eléd megyek Ha az esperesi vizitáció nagyon elhúzódna, lekésném az esti vonatot, akkor a gyülekezetből Manyiék várnak kocsival.....

1992. november 23.

Édes Feleségem, Drága Hitvestársam.... öt napja nem vagy itthon, egy örökkévalóság..... A kerületek közti kórustalálkozó visszhangja nagyon kedvező. A kórusok kiválasztása, a szereplésük magas színvonala, a rendezés, egyáltalán az egész magával ragadta a lelkeket tegnap reggelre itt már havazott. A Vlegyásza olyan, mint egy fehér álom Tegnap itt az irodában kereszteltem egy fiúcskát. Képzeld Árpád, Ádám névre. Közben tudod ugye, hogy mi járt a fejemben?! Samu nálam járt. Nagy gond és lelki fájdá-

lom gyötri. A felesége, Ilonka, súlyos beteg. Megrendülve fogadtam a hírt. Ilyenkor látni, hogy a kiszabott idő milyen rövid.

1993. január 7.

Édes Feleségem, Drága Bogárkám míg elkísértelek Böszörménybe, itthon nem sok minden történt, ma viszont annál több. Ma temették Kolozsvárott Benedek Kálmánt. Ének-zene tanárom volt a teológián. A karvezetést is tőle tanultam, nagyon szerettem, becsültem. Illett volna ott lenni a temetésén, de magam is temettem. Közben Juhász András (marosvásárhelyi lelkész) halálhírét hozták.

1993. január 10.

Édesem, Drága Feleségem pénteken Kolozsvárt jártam. Ahogy megbeszéltük kerestem Eira Penttinen finn professzornőt, de csak február közepén jön vissza hazájából. Így a tervünk egyelőre elesett. Dr. Gálfy Zoltán professzorral viszont sikerült beszélnem. Január 24-én az imaheti záró istentiszteletünkön ő fog szolgálni. Reggel érkezik, délután visszautazik, tehát nem alszik nálunk. Így csupán reggelit vagy tizórait, illetve ebédet kell adjál. Édes Kis Bogárkám, majd eldöntöd, hogy mit, mert Te mindig kitalálsz valami újat, valami finomat. Édesanyára emlékeztetel

Kolozsvárt Emesével is találkoztam. Említettem neki, hogy írtál a Kálmán könyvéről. Jó néven vette és megköszönte. Remélem őszintén Samu említette, hogy a legutóbbi írásoddal kapcsolatban Zilahról kapott nagyon elismerő visszajelzéseket. Úgy látszik, Erdély szerte learatod a babérokat. Én ennek tiszta szívből örülök. Az írásaidat én is nagyon szívesen olvasom, de engem már nem kell meghódítanod. Az megtörtént anno a Rádióban

1993. február 19.

Drága Szivike, Cicuskám tegnap, csütörtökön, nagy részvét mellett elprédikáltam Vasasné Ilonkát. Körülbelül 450-500 fő volt a temetésén. János II.8. vers alapján hirdetem a vigasztalás Igéjét. Koporsója mellett a tanítványai álltak díszorfat. A 11. évfolyam sokra hívatottjai. Nehéz, szomorú szolgálat volt. A sikeres tanár, a jó feleség, az áldozatkész anya és nagymama, a példamutató embert ment el közülünk mindössze 58 évesen, 38 évi házasság minden szépségével. Az a fajta ember volt, aki minél többet adott magából, annál gazdagabb lett. Miközben végső nyughelye felé haladtunk, többször lelki szemeim előtt Te jelentél meg. „Vigyázzatok magatokra, hogy el ne veszítsük amit munkáltunk, hanem teljes jutalmat vegyünk” – dobolt bennem az Ige, mert ne feledd, Kincsem, a lelkipásztor együtt él, sír, nevet, meghal és feltámad

az Igéjével..... kérlek nagyon vigyázz magadra. Félek, ez a kétlakiság felőrli az egészségedet Óh, hogy csaponganak most is a gondolataim. Már igazi rapszodiává válik ez a levél tudod Te Egyetlenkém, hogy nekem J.S. Bach művei mellett Liszt II. rapszodiája az egyik legkedvesebb zeneművem. Teológus koromban gyakran játszottam is...

1993. március 20.

Drága Feleségem, Egyetlenkém számolgom a múltó percekét és várom az érkezésedet. Óh, csigalassúsággal ballagó Idő! Vasárnap Lukács 1.50 lesz az Igém. A hála és az öröm szólal majd meg, hiszen egy éves házások leszünk... Közben meg kellene írnom egy cikket, a tordai országgyűlés kapcsán várnak tőlem valamit. Érdekes párhuzamot lehetne vonni a kommunizmus pápír-vallásszabadságával, de most még nem állt össze.

1993. június 3.

Kicsi Szívem, Drága Feleségem templomlátogatás során Pál Antal özvegyével ismerkedtem meg. Elmondta, hogy mindig kedves vendég voltál náluk Korondon. Szeretettel üdvözöl, és szomorú szívvel tudatja veled, a férje elment a minden élők útján A Szabadság meg Györkös Mányi Albert halálhírét hozta. Emlékszel, amikor utóbb nála jártunk milyen szomorú, befelé néző volt az az ember? És milyen gyönyörű festményeket mutatott. Szerintem ő igazán nagy művész volt. Sajnos már csak volt. Pusztulunk, veszünk – mondja a költő

1993. szeptember 6.

Édes Szívem, Egyetlenkém csak délben indultál, s már is minden sívár, és sóvárgok utánad..... a mai posta hozta a meghívót, szeptember 25-re Leányfaluba a Ravasz emlékünnepeyre. Emlékülés, kopjafaavatás, koszorúzás majd állófogadás és baráti beszélgetés vár ránk az egykori Ravasz-villában. Hétvégén mindent pontosan megbeszélünk a kőművesek egészen estéig szorgalmasan dolgoztak a kántorház renoválásán. A munka bevégzése azonban még messze van. Képzeld Szivike az egyik atyafi azt találta mondani, hogy „Hunyad prófétája” vagyok. Bor persze volt benne bőven. A másik erre reám rakott minden dicséretet. Már szinte kimelegedtem bele!

Végül is Mikinek az apja zárta be az épületes beszélgetést. Emigyen: ” Tiszteletes úr, ha innen eltalálnának menni, menjen kicsi helyre, és mutassa meg, hogy azt is felneveli nagyra.” Ez így nem is hangzott rosszul, de szerintem a lelkipásztori szolgálat nem csak azért is megmutatom játék, hanem mélységes

hűségből fakadó elhivatás. Édesem, nagy ajándék az nekem, hogy neked ezt nem kell magyarázni.

1993. október 22.

Drágagyöngyöm ma hajnalban érkeztem haza Bukarestből. Azt hiszem, egy esztendőre elegendő van az utazásból és a hivatali előszobázásból. Sikerült mindent elintézni, jártam Albu Zoliéknál, sőt egy tétova városnézésre is sort kerítettem most már minden együtt van az áttelepüléshez, adja Isten, hogy jól alakuljanak a dolgaink!

1993. október 23.

Kicsi Madárkám, Hitvesem. Csütörtökön este kocsival eléd megyünk a váradi pályaudvarra. Így gyorsabb és biztonságosabb lesz az utazásod. Ezek az őszi esték oly hamar a nyakunkba szakadnak, és féltelek egy késő esti vonat mindenféle utasai között ne lepődj meg, itthon a parókiánkon nagy a fel-fordulás. A könyvtárunkat kötetenként fel kell leltározni, hogy átvihessük a határon. Én már el is kezdtem a könyvek leszedését és dobozolását. Egyébként a tárgyértől a zokniig mindent listára tesznek a vámosok. A pianínót és az ebédlői asztalt külön jegyzékbe, mint muzeális értékeket, hasonlóan a festményeket, a szépapám Bibliáját, meg a palástomat is. Közben az eklézsia átadását-átvételét is készítgetem elő. Erre egyébként a körösfői és a szentkirályi kollégákat rendelte ki az esperes...., ahogy elterveztük október 31-én – már csak 8 nap! – búcsúzunk ki az esti istentiszteleten.... a kurátor és az egyházi valamiben mesterkedik, nagy a mozgolódás és a titkolózás.... Margit annyit kikotyogott, hogy itt lesz a sajtó is. Istenem, add, hogy ékes rendben történjen minden!....”

Ünnepélyes mély csend fogadta őket, amikor beléptek a templomba. A gyülekezet mint virágos tavaszi rét pompázott a padokban. Kicsi, nagy, fiatal öreg, mindenki legszebb viseletében, az asszonyok bujkában, a lányok gyöngyös pártásan, a férfiak hímzett szűrben, a kislegények bő ujjú fehér ingben, gatyában álltak, mint a havasi fenyők. A tiszteletes talán lassabban ment fel a szószékre, mint máskor, felesége meg a papné székében törölgette a szemét, de egyébként minden úgy történt, mint minden más ünnepi istentiszteleten. Czirmay Árpád ugyanis már gyerekkorában többször átélte, hogy akarva akaratlanul indulni kellett. Búcsúzni és menni. De a kényszerindulásokat megtanulta úgy látni, amelyekből a Kegyelmes Isten jót is tud kihozni. Így látta meg minden nehézségben, megpróbáltatásban az áldás lehetőségét is. Ahogyan Ábrahám sem vitatta Isten akaratát, s továbbvonult a Délvidék felé, úgy tekintett ő is az ismét eléje, eléjük adott váltásra. Azért, amikor a liturgiális rész

után a gyülekezet Kodály: Esti dal-át kezdte énekelni, szemeiben, mint apró gyöngyök megjelentek a könnyek.

„Október 31-én este megható búcsú színhelye volt a bánffyhungyadi Református emléktemplom. Ekkor búcsúzott híveitől az általuk „aranszájú papnak” becézett lelkipásztoruk, Czirmay Árpád.

A lelkész vonzó egyéniségével, állandó szorgos tevékenységével és nem utolsó sorban kiváló szónoki képességével vívta ki az itt töltött 10 év alatt a hívek megbecsülését.

Eltávozása alkalmával mondjunk hát mindannyian egy Istenhozzádot. Azt kívánjuk, hogy találja meg a helyét az anyaország valamelyik gyülekezetében, hogy munkaerejét és különleges nevelői képességét új hívei lelki gondozásának a szolgálatába állíthassa..

A búcsúztatás alkalmát használtuk fel arra, hogy Czirmay Árpád lelkipásztor úrtól a kitelepülés buktatóiról érdeklődjünk. Annak ellenére, hogy az egyházak között nincs nyugdíjazási egyezmény, vajon Czirmay úr miért és hogyan döntött a kitelepedés mellett?- Családegyesítés céljából adtam be a kitelepedési kérelmemet. Az Erdélyi Egyházkerület Püspöksége két lehetőséget kínált fel. 1. Szolgálati éveim beszámításával lelkészi ajánlólevelet ad a tiszántúli Egyházkerület Püspökségének. 2. Mivel 60 éves vagyok, jogom van a nyugdíjazásomat kérni, és nyugdíjasként esetleg odaát további szolgálatra jelentkezhetem.

Én ez utóbbira gondoltam, mivel 37 évi lelkészi szolgálatommal és a nyugdíjalapra történt befizetésemmel a nyugdíjazásra jogot nyertem. Ezért, beadtam a nyugdíjaztatási kérelmemet. 1993. november 1-jétől a kérelmet jóvá is hagyták. Amikor azonban bementem Kolozsvárra a lelkészi nyugdíj igazgatóságára közölték velem, hogy mivel átköltözöm Magyarországra a 226/1993. sz. nyugdíjazási irat szerint nyugdíjjogosultságomat elvesztem. A hivatalos iratot Balon József lelkipásztor-igazgató és Horváth József főkönyvelő írták alá. A nyugdíjamat melleleg olyan 51.000 lei körüli összegben határozták meg. A Romániai Református Egyház Nyugdíjintézete (Kolozsvár I.G.Bratianu u. 51.sz.) 226/1993.sz. iratának pontos szövege így hangzik: „Alulírottak tisztelettel igazoljuk, hogy Czirmay Árpád bánffyhungyadi lelkipásztor aa. Nyugdíjpénztárunk tagja, 1993. november 1-től családegyesítés céljából véglegesen Magyarországra távozott. A fenti ok miatt, illetve az érvényben lévő Nyugdíjtörvény értelmében nevezett elvesztette nyugdíjjogosultságát. Jelen igazolást Czirmay Árpád lp.aa. kérésére bocsátottuk ki. Kolozsvárott 1993. október 21-én. Aláírások és a nyugdíjintézet körpecsétje.” Úgy gondolom, ehhez az iratoz nincs mit hozzáfűzni. Csupán azt nem értem, hogy a nyugdíjjogosultsági jo-

got akár állami, akár egyházi törvény alapján miként lehet elveszíteni. El kell még mondjam: Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsa pedig 1993. október 20-án 1761-1993.I.sz. alatt Ajánlólevelet bocsájtott ki számomra a következő szöveggel: „Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsa 36/1993. sz. határozatában hozzájárul Nagytiszteletű Czirmay Árpád bánffyhungyadi lelkipásztor Magyarországra való végleges távozásához, családegyesítés céljából. Ennek értelmében hivatalosan igazoljuk, hogy Czirmay Árpád az egyházkerület kebelében hűségesen végezte lelkipásztori szolgálatát 1956. augusztus 1-től 1993. november 1-ig. Ez idő alatt fegyelmi ügye nem volt. A Magyarországi Református Egyház kebelében való lelkipásztori szolgálatra tiszta szívből ajánljuk. Kolozsvár, 1993. október 20. D. Dr. Csiba Kálmán püspök, Gyenge János előadótanácsos.” (Részlet a Kalotaszeg c. kulturális, közéleti havilap 1993. decemberi számából IV. évfolyam, 12. szám)

Aztán a következő napok átadással-átvétellel, csomagolással, pakolással teltek, s 1993. november 15-én a költöztető kamion reggel kilenc órakor kigördült a parókia udvaráról. Fönt az égen súlyos hófellegek úsztak, s nagy

Búcsú Kalotaszegtől

pelyhekben hullott a hó. A kamion utasterében Czirmay Árpád meg a felesége csak hallgattak. Háttal a múltnak, csöndben a jövőt faggatták.

„Lelkész úr! Az Ön a bánffyhunyadi református templom mennyezetének titkát, a festett kazetták szimbolikáját leíró tanulmánya az elsők között tudósít 1990-ben az azóta népszerűvé, általánosan ismertté vált református templomi jelképrendszerről. Mit jelentett egy műemlék templom gazdájának, a kalotaszegi gyülekezet őrzőjének lenni az 1983-93 közötti sorsfordító időben?

Bánffyhunyadi? Nos, 10 év csupán. Mégis a „leghosszabb” időm a szolgálatok közt, mert abba a 10 évbe besűrűsödött minden esszenciája lelképásztorkodásomnak.

A templom gótikus szentélye felett lévő festett mennyezet titkát akkor fedeztem fel, amikor egyszer felmentem az orgonakarzatra, s a legkeletebbi, legkisebb gótikus ablak felett megpillantottam a napábrázolást. Itt jön be a reggeli napfény! – villant belém a gondolat. Ha napéjegyenlőség van, pontosan középen metszi a fény a templom gótikus szentélyének mennyezetét. Ha a leghosszabb nap van, akkor északkeletről, ha a legrövidebb nap van, akkor meg délnyugat irányból érkezik be a napfény. Az állatalakzatokat ábrázoló kazetták tehát a napjáráshoz igazodnak. Megmutatják az évszakok váltakozását. Vagyis, mint egy kalendárium jelzik, hogy milyen munkáknak van éppen ideje. Az 1700-as években a reggeli istentisztelet mindig a napkeltehez igazodott. S a jelenlévő híveket a napfény mozgása figyelmeztette, hogy milyen mezőgazdasági munkákhoz kérjék az Úr segítségét.

Egyébként a gyülekezetben sok szolgálati lehetőség nyílt meg számomra. 10 év alatt végig prédikáltam a Bibliát. Akkoriban a templomfalak közé szorultunk. A román állam a kisebbségi sorsban szorongó magyarság előtt bezárta a világot. Én pedig ezt a helyzetet akként hordoztam, hogy ha az Ige nekem vigasztalást jelent, akkor a gyülekezet is vigasztalódik. Ha engem megítél, akkor népemmel együtt állok ítélő Urunk elé. Ha pedig engem bátorít, abból a gyülekezet is bátorságot nyer. Az az mindig az a gondolat vezérelt, hogy csak a mi kegyelmes Urunk által, és csak együtt van lehetőségünk a megmaradásra.... (Részlet a Testvérek című gyülekezeti lap 2016. május-június-i különszámából). (Részletek Gyulai Edit a Testvérek c. lap 2016. május-június-i különszámában megjelent interjújából).

„Ősz volt, szőlőérlelő, aranysárga ősz. Ezer színben pompáztak a templomot övező hatalmas gesztenyefák levelei. A Nap lassan kezdte eltakarni arcát, lepihenni készült. A tiszteletes éppen kikísért egy látogató csoportot a templomból, s a nagy nehéz kulccsal zárnai akarta az ajtót, amikor eszébe villant

valami. Gyorsan bement a templomba, és tüzetesen nézegetni kezdte a szentélyt borító festett kazettákat. Persze látta már őket sokszor, hiszen gyakran időzött az isten házában. A közönséges istentiszteletek rendjén is, meg a templomlátogatók kalauzolása során is. Kora tavasztól késő őszig, napról napra szinte áradtak a turisták. Különösen a határok megnyitása óta. Szívesen magyarázta nekik a templom történetét, az Isten házát gazdagon díszítő varrottasok rendjét, a tölgyfa csillárok művészi szépségét. No, meg a festett mennyezet különlegességeit. Most éppen ez a mennyezet szólította vissza a templomba. Az Umling mesterről nevet kapott alkotás, melynek virágmintái, bibliai motívumai, mértani alakzatban elhelyezett állatábrázolásai régóta foglalkoztatták, de csak a minap kezdte érezni, hogy a festett kazetták titka talán feltárul előtte.

Kint az alkony pírja még ragyogott az ég alján, de bent a templomban már homály szitált. Ám a tiszteletes tudomást sem vett az este közeledtéről. Elmélyülten figyelt. Mintha csak saját gondolatait akarná ellenőrizni. Először a szentély legkeletibb ablaka felett, a mennyezet hossz tengelyében elhelyezett napkorongot figyelte, majd az ennek folytatásában lévő tigris rajzolatát. Aztán a hossz tengelyre merőlegesen futó figurális sort, a pávát, a kétfejű sast, középen a fejjel lefelé fordított tigrist, a pelikánt és az egészen feketére festett tevét. Később a keleti fal melletti díszítőelemet vette szemügyre, amelyen egy fehér madár győzedelmeskedik egy fekete tollazatú madár felett. Aztán az előbbivel átellenben lévő kazettára esett a tekintete, amelyen egy nagy sötét színű elefánt feketéllik. Miközben legettette szemét a kazettákat díszítő motívumokon, egyre jobban megerősödött a feltevésben: a figurák elhelyezkedésére a felkelő Nap mozgásával kapcsolatos. Oly módon, hogy a napfény vándorlása a kazettákon az idő múlását, az évszakok váltakozását jelzi.

Hát persze! – szólalt meg félhangosan. Ez a templom tökéletesen kelet-nyugat tájolású. A szentély legkeletibb ablakán évszázadok óta benéz a felkelő Nap. S ha a fénye a fordított tigrisre esik, akkor éppen napéjgyenlőséget, a napfordulót jelzi a kazettarendszer. Ha a fény a páva felé kezd haladni, akkor a hosszú nappalok és rövid éjszakák ideje következik. A világosság teljes győzelme a díszes páva rajzolatánál következik be. Amikor pedig a teve felé veszi a fény az útját, rövidülni kezdenek a nappalok s hosszabbodnak az éjszakák. Maga a teve a fekete színével a leghosszabb éjszaka időszakát jelöli.

Mire elmélgésében idáig jutott Czirmay Árpád tiszteletes, a bánffyhunyadi református templom körül kihunytt az alkony pírja. Lágy esti szél kezdett bolyongani a templomot övező gesztenyefák között. Csak a lombok között

matató szél neszezése és a földre koppanó gesztenyék zaja hallatszott, amikor kulcsra zárta az ajtót. Aztán bement a parókiára, papírt fűzött az öreg írógépbe és kopogtatni kezdte a billentyűket. Alig egy hónap múltán a budapesti Téka című folyóirat 1990. októberi száma leköszölte „A bánffyhunyadi református templom Umling-kazettáiról” című tanulmányát.”

(Részlet Czirmayné Kocsis Róza az Úrnak szolgálói c. kötetéből.)

„Nagyvárad és Kolozsvár között. Kolozsvár előtt mintegy öven kilométerrel, amikor már átkeltünk a Királyhágó kanyargós autópályáján, a Sebes-Körös pataknyi vize mellett találjuk Bánffyhunyadiot. Kis városunknak műemléktemploma a főtéren meredezik ki a lombok közül. Télen fehér falai, s furcsa, szökdelő fedéltrendszerének vonalai hívják fel figyelmünket, s hívogatják a turistát nem mindennapi látvány megtekintésére. Templomunknak több érdekessége közül írásomban az Umling-kazettákról szeretnék beszámolni az olvasónak. Ezeket a templom szentély-mennyezetén találjuk. Amikor a látogató belép templomunkba, először egy hatalmas, barnás festett mennyezetet lát, mely 1705-ben készült, ismeretlen festő által. Majd ha a gótikus szentély felé, kelet felé fordulunk, szemünk elé tárul a fiatalabbik Umling által festett, sokkal változatosabb, élénkebb színű mennyezet. E szép, mozgalmas kazettarendszernek van egy érdekes jellegzetessége és egy, találgatásra alkalmat adó rejtélye.

A fiatalabbik Umling 1780-ban festette. Szükséges tudnunk, hogy templomunk teljesen kelet-nyugati irányban épült. A szentély legkeletibb ablaka ezért néz merőlegesen minden márciusi és szeptemberi napéjegylenlőség reggelén a felkelő Napba. Ez adhatta azt a meglepő megoldást, hogy a festett mennyezetrendszer egyúttal az évszakváltozások tanúja is lehet. Az említett ablak felett, a mennyezet hossz tengelyében először egy napkorongot helyezett el a Mester, majd ennek folytatásában a fordított tigris található. Ezért ez a középső kazettasor alkalmas arra, hogy a tavasz, illetve az őszi napéjegylenlőség idején a felkelő Nap első fénysugaraival találkozáskor jelezze a két évszakot. De nemcsak ezek a figurák szolgálják a pontos időszak-meghatározást, ugyanis a hossz tengelyre a művész elhelyezett egy erre merőleges figurás-sort, mely pontosan az orgona felett, vele egy vonalban található. Ha szemben állunk az orgonával, akkor jobbról bal felé haladva ebben a sorrendben találjuk a figurákat: páva, kétfejű sas, közepén a fejjel lefelé fordított tigris, majd a pelikán következik, és egészen a bal oldalon, a feketére festett tevére található. Így készen áll az évszakok változását jelző rendszer. Amikor a pávára világít a korareggeli napfény, a leghosszabb nap, a nyár köszöntött ránk (a páva szín pompás tollazatával ezt sugallja is), - amikor viszont a tevére világít, a

feketére festett teve a leghosszabb éjszakát köszönti. E két végpont között tehát a napról-napra haladó fény az egyik évszaktól a másikba való átmenetelt érzékelteti. Ezt megerősíti még az is, hogy a keleti fal mellett jobb oldalon egy olyan figura van elhelyezve, melyen egy fehér madár egy fekete madarat győz le (világosság győzelme a sötétség felett) bal oldalon pedig, egy feketére festett elefánt is található, jelezve itt is a sötétséget a fekete szín. Megjegyzendő még az is, hogy gyülekezetünkben hagyomány a minden reggeli istentisztelet. Amikor e kazettát készítették, a reggeli istentisztelet kezdetét a felkelő Nap határozta meg. Így a reggeli istentiszteletre bejövő gyülekezeti tag egyúttal naptári tájékoztatást is kapott a kazettán vándorló reggeli fény alapján. S míg a gótikus külső támpilléren a napóra tájékoztatta a híveket, addig a mennyezeten az évszak váltakozását a figurás sor mutatta.

Számomra talány az, hogy a középső, hosszanti tengelyes elhelyezkedő tigris miért van fordítottan odatéve? Ugyanis az egész mennyezeten lévő kazet-tarendszer mind szembe néz a szemlélővel és egyedül a tigris van fejjel lefelé fordítva. Mi lehet a magyarázat erre? Az első változat a következő: Mivel a tigris szomszédjai jobb oldalon a kétfejű sas, bal oldalon a pelikán, az anyaszentegyház egyik jelképe, ezek irritálhatták a megrendelőket? Jelenlegi fordított állapotában ugyanis szembe néz a tigris a pelikánnal, vagyis tisztességet tesz, de hátat fordít a kétfejű sasnak. Ha viszont igazi állapotába állítanók a tigrist, vagyis talpra, akkor a sas kapná a tisztességet és a pelikán a megvetést, s mivel a sas iránt a szimpátia errefelé nem nagyon dívott, a megrendelők akaratából fordították feje tetejére? – A második változat: a tigris közepén mindig a napéjegyenlőség megfordulását jelzi, nyárból a télbe, illetve télből a nyárba való fordulatot és ezt a fordulatot jelzi azzal, hogy maga is felfordított helyzetben van a mennyezeten? Találgatásra, vagy helyes magyarázatra jutottunk? Umling mester már nem ad választ nekünk. Esetleg egy harmadik, jobban megfontolt válasz adna erre feleletet?

Íme, milyen gondos, tervszerű építkezésről tanúskodik a mi régi templomunk is, jelezve, hogy nem csak a szép, hanem a hasznosság, s a rendszeresség is erénye volt a régi mestereknek.

(Czirmay Árpád jegyzete, TÉKA 1990.)

A szőke Tisza mentén

Áttelepülés vagy kitelepülés? Kényszer netalán hűtlenség? Esetleg megfutamodás, a szülőföld elárulása? Csak Isten a megmondhatója, hogy hányszor tette fel a kérdést önmagának Czirmay Árpád, mielőtt az expatriáló vízumot megszerezte. Talán, ha nem élt volna benne „szenvedélyes bizonyossággal a hit”, mint Bánffyhyunad ama nagy szülöttjében, Ravasz Lászlóban, „hogy Erdély és Magyarország egy föld, egy ország, egy haza”, beleroppant volna a kibúcsúzás könnyeibe. Így azonban az Isten kegyelmére hagyatkozva, emelt fővel nézett az új kihívások elé, s az új otthona a Tisza-parti kisváros, Martfű lett. Dr. Kocsis Elemér a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke ugyanis 1993. november 27. napjától a Martfői Missziói Egyházközségbe rendelte ki beosztott lelkészi szolgálatra. Ugyanakkor a Nagykunsági református Egyházmegye esperese, Nagy Kálmán, felkérte és hivatalosan megbízta a Martfű közelében lévő Rákóczi falvi Református Egyházközség lelképásztori teendőinek végzésével, illetve az ugyancsak szomszédos Rákócziújfaluban lévő reformátusok gyülekezetének megszervezésével. Felesége Kocsis Róza pedig Rákóczi falván kapott magyar nyelv, irodalom – történelem szakos tanári állást.

Ami Czirmay Árpádot Martfűn várta

A Jász-Nagykun-Szolnok megye déli részén, a Tisza bal partján elhelyezkedő kisváros, Martfű akkoriban a megye legfiatalabb településének számított. 1950-ben nyilvánították önálló községgé, majd 1989-ben emelték városi rangra. Valamivel több, mint 7000 lakost számlált, s a lakosság átlagéletkora 34 év volt. Igazi modern kisváros volt magas komfortfokozattal (teljes körű gázhálózat, 100 %-os villamosítás, szilárd burkolatú utak, digitális telefonhálózat, kábeltelevíziós rendszer, teljes körű ivóvíz- és szennyecsatorna hálózat, jó közbiztonság, stb.). Kertvárosi hangulatával, zöldövezeti jellegével az élhető települések közé tartozott, de templomai, egyházi élete vallásos megmozdulásai nem voltak. Természetesen parókiát vagy plébániát is hiába keresett az átutazó. Ennél fogva a Czirmay házaspárnak is a helyi önkormányzat jóvoltából egy harmadik emeleti kétszobás tömbház-lakás adott otthont a Szolnoki út 94. sz. alatt. Egyszeriben ez a lakás lett a lelkészi iroda, a gyülekezeti terem, a gyászolók gondozásának színtere, a gyűlések, a megbeszélések református fellegrája, s ugyanakkor magánlakás is. Igazándiból református gyülekezet sem volt. Csupán csak egy maréknyi református lélek, akik a Tiszaföldvári Református Egyház kebelében léteztek, s a mindenkori földvári lelkipásztor gondozta őket. Istentiszteletre leginkább Földvára mentek, illetve havonta egy alkalommal 7-10 fő az egyik magánháznál jött össze. Valójában hasonló volt a helyzet a lakosság római katolikus hányadánál is, csak valamelyest nagyobb létszámmal. Mindazonáltal az 1980-as évek közepe táján egy ökumenikus imaház gondolata azért felvetődött. Az akkori hatalom azonban a könnyűipar szocialista fellegrájában szigorúan gátat emelt az óhajlás elé. Tamási József plébános visszaemlékezése szerint az illetékes megyei pártvezető emígyen vetett véget a kívánságnak: „... mindenről álmodozhatnak, de nehogy azon spekuláljanak, hogy Martfűn templomot fognak építeni. Martfűről semmi se hangozzék el! Se kérés, se óhaj, se szándék! ...” Végül is az 1989-ben lezajlott rendszerváltás hozott némi változást. 1989. november 14-én a tiszaföldvári presbitérium felügyelete alatt, Hajdú Lajos lelkipásztor vezetésével megalakult egy Ideiglenes Missziói Bizottság, amely az egyházi főhatóságok támogatását élvezve, átfogóbban kezdte szervezni a református hitélet színtereit, és lépéseket tett egy leendő református templom építése ügyében is. Közben a városvezetés pályázatot írt ki egy új városközpont kialakítására, amely pályázatba a következő gondolat is bekerült: „A templomoknak az új városközpont területén történő elhelyezésével a fiatal település hitéletének növekvő, de eddig visszafogott szerepét kívánjuk érvényre juttatni. Jelenleg Martfűn egyetlen templom sincs.” Vagyis a maréknyi reformátusság és az alig több római katolikus martfűiek előtt megnyílt a lehetőség, hogy külön-külön temp-

lomot építsenek a leendő központban. A reformátusok a 349/44. hrsz-u 1600 m² nagyságú, az önkormányzattól térítés nélkül megkapott területen gyorsan munkához is láttak. 1991. június 15-én sort kerítettek az ünnepélyes alapkőletételre. Ahogyan azonban az lenni szokott az ígéretes kezdetet nem követte lendületes folytatás. 1992 decemberében az építkezés beláthatatlan időre elnapolódott. A pénz elfogyott, a kivitelező kft. ellen csődeljárást foganatosítottak, Hajdú Lajos lelkipásztor egészsége pedig megroggyant és nyugdíjba vonult. Helyére a tiszaföldvári egyházközség élére Nagy Sándor és felesége Nagyné Katona Katalin lelkipásztorok kerültek, akik egyben a martfői szórvány kálváriáját is megörökölték. Lépni azonban tovább egyelőre ők sem tudtak. A félig felhúzott templomfalak, égisz-érő gazban elkeserítően és torzóként meredeztek az ég felé, amikor 1993 novemberében megszületett a döntés: a martfői szórványból önálló Missziói Egyházközség legyen saját presbitériummal és Czirmay Árpád személyében álljon élére egy nagy tapasztalatokkal bíró, hűséges lelkipásztor, aki sosem hátrált ki az emberpróbáló szolgálatok elől.

A messziről, Erdélyből érkezett lelkipásztort viszont merőben más helyzet fogadta Rákóczi falván. Ez a Szolnoktól délre mintegy 10 km-re elhelyezkedő nagyközség, megközelítően 6000 lakossal, de többségében római katolikus lélekkel, rég kialakult, meggyökeresedett egyházi, hitéleti renddel várta az új szolgálattevőt. Az 1880-as évek elején uradalmakból, pusztabirtokok majorjaiból, tanyákról, alföldi falvakból kirajzó telepések révén kialakult nagyközségben 1883. szeptember 9-én született meg a református eklézsia. 1888. november 25-től 1987 októberéig folyamatosan helyben lakó lelkipásztorok pásztorolták. 1888-1931 között jól működő felekezeti iskolával bírt, s a faluképet meghatározó református

A rákóczi falvi Református templom

temploma 1909-ben épült. Ugyancsak a XX. sz. elején alakították ki a többszobás lelkészi lakást, gazdasági épületekkel egy 1500 négyszögölös beltelken. Míg azonban a XX. sz. elején az egyházközségnek évente átlagosan 400-420 tagja volt, az 1990-es években a református választók névjegyzékében már csak alig 40-50 lélek szerepelt. A rendszeres templomba járók száma pedig alig érte el a 10 főt. A hitben, tenni akarásban és anyagiakban is egyaránt megfogyatkozó eklézsia önálló lelkészi állást fenntartani már nem tudott, s az elöregedő, szétszéledő nyáj a lassan száz esztendősen egyházi épületek állagmegóvásával viaskodott, amikor Czirmay Árpád megjelent a nagyközség életében.

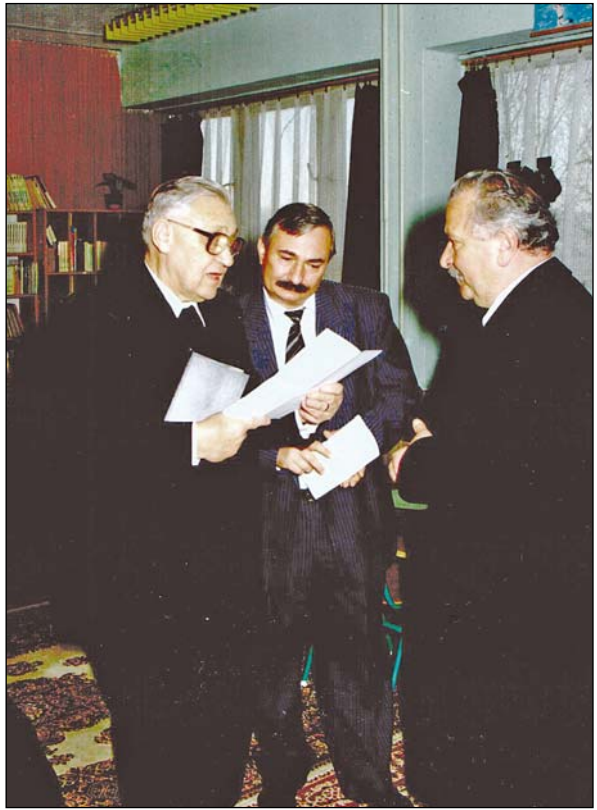
Ami pedig Rákócziújfalu illeti: ez a település tulajdonképpen az 1920-as évek elején lebonyolított földreform idején vette kezdetét. Akkor ugyanis a Szolnok vármegye nagybirtokos övezetébe tartozó Rákóczifalván 248 fő földigénnyel 512 fő pedig kishaszonbérletre jelentkezett. S ezeknek a házhelyeiket a kiosztott föld közelében mérték ki. Így született meg egy telep, amely 1949-ben Újtelep néven Alsó-Varsány pusztá, Csillag major és a Tiszahajlati tanyák népének egyesítésével faluszervezetet hozott létre. A fiatal település lakóit; akik egykoron mezőgazdasági termeléshez kötött uradalmi cselédek, föld nélküli nincstelenek, napszámosok, idénymunkások, kishaszonbérlők voltak, hamarosan felszívta a martfői cipő- és bőripar. Gyári munkások lettek, s életmódjuk, életvitelük a szocialista iparváros igényeihez igazodott. Istent nem ismertek, semmiféle vallást nem gyakoroltak. Templom, egyházi élet nem volt. Nemes egyszerűséggel „Kis Moszkvá”-nak neveztették.

Martfű, Rákóczifalva, Rákócziújfalu három egymáshoz közeli település Jász-Nagykun-Szolnok megye déli részén, ám más-más múlttal, más-más kultúrával. Egy dologban azonban hasonlóan: az istenhit kikopott az életük-ből, vagy talán benne sem volt. Czirmay Árpád minden bizonnyal nem véletlenül fogalmazott emígyen 1994. január elején egy újságírói kérdésre: „Azt hiszem, itt nem csak magot kell vetni. A feladatom errefelé az is, amit a próféta így fogalmazott: szántsatok új ugart. Úgy látom, két rendkívül fontos feladat előtt állok. Egyik a gyülekezetépítés, másik a templomépítés. Ezekhez nyilván az én emberi tenni akarásom kevés. De hiszem, hogy imáimat meghallgatja az Úr. És amikor a kegyelmes Isten ajtót nyit, azon az ajtón be kell lépni, amikor küld az Úr, menni kell..” (MÁS újság V. évf. 1.sz.

S bár a tiszteletes élete egén a Nap már meghaladta a zenitet, fiatalos hévvel tovább vitte a szolgálat gyönyörűség igáját.

Mindenekelőtt a martfői ideiglenes ügyvezető testület tagjaival (Dr. Bánhalmi Árpád ideiglenes gondnokkal, Horváth Péterrel, Dobrosi Károllyal, Szalai Istvánnal, Lőkös Sándorral és Urbán Anikó megbízott pénzügykezelő-

vel) számba vette a feladatokat, s minden lehetséges alkalmat megragadott a missziói munka kiteljesítésére, az emberek lelki gondozásához. A lakosság megszólítása céljából hétről-hétre hitélet kérdéseivel foglalkozó, bibliai témájú írásokat jelentetett meg a város közéleti lapjában, és Bibliai történetek címmel önálló műsorral jelentkezett a Városi Televízióban. A helyi, a megyei és a regionális sajtó-nyilvánosság mellett járta, szervezte az óvodai, az iskolai gyermek hittan csoportokat és a szakközépiskolai, gimnáziumi bibliai köröket. Idősek, nyugdíjasok, nagycsaládosok klubjában alkalmacszerűen bibliaórákat tartott. Vasárnaponként a helyi Martos Flóra

*Dr. Kocsis Elemér, Dr. Bánhalmi Árpád,
Czirmay Árpád disputája*

Általános Iskola egyik termében akkor is rendes ünnepi istentiszteletet tartott, ha csak négy-öt fő volt jelen. Aztán lassan megmozdult valami a szívekben. Őt magát is megismerte a város lakossága, s próbálkozásait az emberek együttérző szeretete kezdte kísérni. Közben kiderült, hogy Dr. Bánhalmi Árpád személyében (a Tisza Cipőgyár vezető jogtanácsosa volt) nemcsak nagy tudású jogi doktort, jóindulatú, tenni akaró munkatársat, hanem hűséges, őszinte barátot is rendelt mellé az Isten. Naponkénti munkamegbeszéléseik, széleskörű kapcsolat-rendszer kiépítésére való törekvésük, illetve az egyházi és világi főhatóságokkal való együttműködésük eredményeképpen 1994 nyarán újra építőmunkások jelentek meg a torzóban maradt falak körül. 1994. december 3-án sor került az ünnepi hálaadó istentiszteletre is, amelyen a 3,5 millió forint értékben megépített gyülekezeti teremért, a hozzátartozó karzatért és a csigalépcsővel, két vizesblokkal, előtérrel kialakított épületrészért szállhatott a köszönet. Meg azért, hogy vasárnaponként már átlagosan 30-35 lélek hallgatta az igehirdetést. Czirmay Árpád szívének oka volt hát

kicsit elmelegedni – ahogy szokta volt mondani – Nem beszélve arról, hogy az ünnepi alkalomra a bánffyhunyadi egyházközség küldöttsége is megérkezett gyönyörű kalotaszegi viseletben, ajkukon a legszebb erdélyi énekekből, és istenes versekből összeállított műsorral. A nagy örömet aztán megint a dolgos hétköznapiak követték.

Megépült a Gyülekezeti terem

Embert próbáló feladat

(Egyszerre épít templomot és gyülekezetet)

Czirmay Árpád református lelkipásztor 1993 decemberében érkezett Martfűre püspöki kinevezéssel. Nem kis feladatot vállalt fel, hiszen Martfűn templomot és gyülekezetet is kell építeni. Ő azt mondja, felesége vállalta a nehezebbet, aki Rákóczi falván kapott magyar-történelem szakos tanári állást. Gondolták, ha Isten így vezérelte útjukat, belevágnak.

-Melyik a nehezebb feladat, gyülekezetet, vagy templomot építeni?

Mindkettő nehéz, szinte lehetetlen emberi erővel. Gyülekezetet építeni ilyen gyökértelen helyzetben a legnehezebb, és bizony nagyon lassan halad. Sok türelem kell hozzá. Martfűn eddig nem volt egyházi élet, de most már van rá igény. Amikor a gyülekezeti termünk átadási ünnepségén feltettem a kérdést, kell-e templom, szükség van-e a református egyház szolgálatára, munkájára, azt válaszolták: igen! Csak hát kevesen vagyunk, ezért a templomépítés is ne-

hezen halad. Hajdú Lajos tiszaföldvári lelkipásztor vezetésével 1990-91-ben rakták le az alapokat, húzták fel a falakat, s megkezdték a torony téglaeépítményét. Aztán minden megállt. Ma már nem tűr halasztást a templom továbbépítése. Olyannyira, hogy élesen vetődik fel a kérdés, lebontani a falakat, vagy sürgősen tető alá hozni az építményt. Én abban a meggyőződésben élek, hogy az Úristen csodálatos módon segítette minket mostanáig, mivel 1994 májusában egymillió forinttal kezdtük a gyülekezeti terem rendbetételét, s a végén ki tudtunk fizetni 3,5 millió forintot. Hála Istennek most már otthon vagyunk a mintegy 100 személyt ülőhellyel befogadó gyülekezeti teremben. Mindenki azon gondolkodik, hogyan lehetne lakályosabbá, otthonosabbá tenni, maguké-
nak érzik az emberek. Óriási dolog, hogy istentiszteletünket minden vasárnap 10 órakor a gyülekezeti teremben tarthatjuk. Nem kell vándorolnunk, mint eddig. A gyülekezet lassú növekedése elbírná, hogy legalább egy esztendőig a gyülekezeti teremben maradjunk, de a templomfalak állaga miatt sürget az Idő. Nemrégiben a svájci HEKS segélyszervezet küldöttsége járt nálunk, megtekintették az épületet és szomorúan észleltük a betongerendákon csöpögő vízcseppeket. Az volt a nagy kegyelem, hogy a télen és tavasszal nem esett sok eső, így csak kisebb károsodás mutatkozik a falakon. De nem lehet tovább halasztani a fedélzet elkészítését.

-Most hol tartanak az építkezéssel, mennyibe kerülnek még a hátralévő munkálatok?

Tavaly decemberre elkészült a gyülekezeti terem, a karzat, az előtér és a két vizesblokk. Most következne a főépület és a torony tetőszerkezete. Az árajánlatlételeknél tartunk. Az első ajánlattevő 7,5 millió forintért készítené el a tetőt. Ez a ragasztott tartógerendázatból álló szerkezet speciális építési feladat, azonban reméljük, találunk olyan vállalkozót, aki jól és olcsóbban megcsinálná.

-Mennyi pénzüik van?

A gyülekezet tagjai szépen adakoznak, de egyelőre csak kétmillió forintunk van. Sajnos nem vagyunk sokan, és Martfű sem egy hagyományosan gazdag település. Itt bérből és nyugdíjból élő nép lakik. Ám nem becsüljük le, ha jön egy özvegyasszony, értékeljük, és nagyon megköszönjük az ő ötszáz forintos adományát. De nagy szükségünk lenne ennél nagyobb támogatásokra is. Számlaszámunkra: Reménység Alapítvány Martfű 836-3262 nagy köszönettel várjuk és kérjük a segítséget. Nem tudunk úgy építkezni, mint például Erdélyben, ahol ha egy gyülekezet építkezik, mindenki ajánl egy-három napi munkát. Ki-ki mihez ért, azt ajánlja fel. Martfűn ezt nem lehet megcsinálni. Itt napközben mindenki a gyárban van. Délután öt után és hétvégeken nem lehet templomot építeni. Ezért itt a segédmunkát is a vállalkozó kalkulálja, ami na-

gyon megdrágítja az építkezést.

-Gondolom a toronybefedésnek más akadálya is van.

Igen, amikor építették, elmaradt a statikai megerősítés. A karcsú tornyot ezért befedés előtt acéltartókkal kell biztosítani. Jó lenne persze egy harang is a toronyba, de az is hihetetlenül drága. Egy öt mázsás például minden tartozékával, de beépítés nélkül a jelenlegi árakon egymillió forintba kerül....

Czirmay Árpád lelkipásztor elmondta még, hogy a templomépítést támogatja dr. Kocsis Elemér, a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke is. A Rajna-melléki német evangélikus egyház minden pünkösdkor kolektát, azaz perselyezést tart, amellyel a nehéz helyzetben lévő egyházakat segítik. Az idén a martfői református templom építéséhez is juttatnak pénzt az adományokból.

John Schwab, az amerikai magyar református gyülekezet főgondnoka, aki fiatal fiúként 1956-ban hagyta el Magyarországot, és egy református család vette pártfogásba, tavaly Martfűn járt, az idén pedig adománnyal jelentkezett. A március 15-ei amerikai magyar református ünnepen összegyűjtött bevételt, 300 ezer forintot, küldött a martfői református egyháznak. Közben a tiszteletesek pályáztak a megyei és az országos kulturális alap támogatására is. Majd így folytatta:

Templomot nem azért építünk, mert sok pénzünk van, s nem tudjuk hová tegyük, hanem azért, mert szükség van rá. A templom, a hit az emberi élet fontos része. Nemcsak egy generációt szolgál, hanem nemzedékről nemzedékre támasz. Az a véleményem, hogy ebben az eldurvult világban a legnagyobb dolog, hogy a templomból a békességnek, a megbocsátásnak, a szeretetnek és a jóságnak az intelmeivel távozik az ember. Nem az erőszakot és nem az eldurvulást viszi tovább.”

(Máté Gizella interjúja, Jászkun Krónika, 1995. május 19.)

„Aki épít, az reménységben él” – köszöntötte Andreas Hess, a HEKS svájci segélyszervezet elnöke Czirmay tiszteletest, amikor 1995 májusában egy 30 fős delegáció élén Martfűre érkezett. S a reménységet beteljesülés koronázta, a nyár folyamán ugyanis elkezdődött a

Andreas Hess látogatása

templomfalak továbbépítése, a torony kialakítása és a speciális építési feladatot jelentő, a ragasztott tartógerendázatból álló födém szerkezet kivitelezése is. Mindamellettt akkoriban már Czirmay Árpád feleségével együtt a szorosán vett hitéleti tevékenység mellett részt vállalt a városka szellemi kulturális életében is. Író-olvasó találkozót szerveztek, például a kortárs erdélyi magyar irodalom derékhadához tartozó Lászlóffy Csabával. A vadonatúj gyülekezeti teremben lezajlott eseményen a kolozsvári író, költő így fogalmazott: „Ami Martfűhöz köt annak nem irodalmi, hanem személyes gyökerei vannak. Zsolt fiamnak még kisiskolás korában az első orgona-hangversenyét Czirmay Árpád szervezte a bánffyhungyadi műemléktemplomban. A fiam azóta felnőtt, járja a maga koncertező, zeneszerzői és karnagyai útját. Czirmay Árpáddal azonban a barátság megmaradt..... a másik száll pedig Czirmaynéhoz, a mi kedves, drága Rozikánkhöz köt, akit szívünkbe zártunk mielőtt felesége lett volna Árpádnak. ... Ő volt az, aki erdélyi utjai alkalmával, a legsötétebb időkben is mindig hozott nekünk szellemi táplálékot: folyóiratokat, könyveket, hogy tudjuk, mi világtól elzárt erdélyiek, hol tart Magyarország és Európa. Azok a szolgálatok és azok a lelki erőfeszítések, amelyek minden ellenszolgáltatás, minden áldozat felemlítése nélkül maguktól jöttek, teremtették meg számomra a Martúre vezető utat... „

Lászlóffy Csaba köszöntése

Az épülő martfői református templom imatermében jeles vendég volt a közel múltban. 1995. december 16-án az erdélyi magyar irodalom derékhadához tartozó Lászlóffy Csaba találkozott a református gyülekezet tagjaival, illetve Martfű város irodalom iránt érdeklődő polgáraival. A kolozsvári költő, író, publicista Czirmay Árpád lelkipásztor baráti meghívásának engedve érkezett Martfűre.

A kortárs irodalom ismert személyisége először járt a Tisza-parti városkában. A vele való találkozásnak szomorú időszerűséget adott a romániai új tanügyi törvény. Éppen ezért az író munkásságát méltató lelkész szólt az erdélyi magyarság Trianonnal kezdődő átkos kálváriájáról is. Hangsúlyozva, hogy Romániában az állami főhatalom nem igyekszik ma sem a kisebbség megbékelésére. Sokkal inkább a lassú pusztulást, a szétszóródást és a belső száműzés keserves tapasztalatát kínálja magyar testvéreinek.

„Lászlóffy Csaba irodalmi munkássága erre a történelmi kihívásra válaszol. Nemes veretű lírájában és prózájában hol visszafogottan, hol személyes indultól fűtve a századvéghez közeledő ember léthelyzet és életérzései kapnak hangot. Olyanféle literátor ő, akinek elemi élményül adatott az anyanyelvért, a kimondhatóságért vívott küzdelem, aki szülőföldjén az otthontalanság legfájdalmasabb stációit kényszerül megélni. Ezért mindenkor és mindenütt látó s látható képességek birtokában szólal meg. Amikor finom sejtéseknek árnyaltos rajzait, vagy gyémántkemény, drámai jellegű prózáját olvassuk, a vakmerő tisztaságot és a gáttörő emberséget kínálja követésre. Mindehhez személyes életének történései a sorsfedezet” – hangsúlyozta Czirmay Árpád, majd átadta a szót Lászlóffy Csabának.

„Aki keletről jött, nem engedheti meg magának, hogy cinikus legyen. Bravúrosnak születtem, de nem lehetek kötélháncos, mert visszahúz a föld” – vallotta a költő. Később pedig így folytatta: Mi odaát jobbágyok már nem vagyunk, huszadik századi értelemben, hála Temesvárnak. De szabadok sem egészen. Elképzelés és megvalósítás, görcs és feloldódás kinek-kinek sorsfordulata szerint. Csak a szükséglet és kínálat feszültsége ne teremtsen zárlatot. Aztán még hozzátette: „Maglehet, hogy az egész földgolyó egy szeméttel, szavak, hitek, szenvedések hulladékaival borított zátony lesz majd, amelyen vergődni fog a maradék emberi értelem, de hazámat célnak akarom, nem majomkörnöknek, melyekkel más magának a gesztenyét kikaparja ... „

A találkozó végén Lászlóffy Csaba a szép számban összesereglett érdeklődőnek legújabb kötetét „A megszipíthatetlen messzeség” c. művet dedikálta *(Református Tiszántúl 1996. ápr. IV. évf. I. sz. Részletek Czirmayné Kocsis Róza írásából)*

Részletek Lászlóffy Csaba Czirmay Árpádnak és feleségének Martfűre küldött leveleiből:

1993. november 2.

„Kedves Rozi és Árpád! Hónapok óta semmi hír, tudósítás – aggódunk már-már, hisz Rozi, Te máshoz szoktattál ebben a javíthatatlan világban. Itt nehéz, rosszabbodó a helyzet, már az sem nagy vigasz, hogy bemutatóra készülünk a bp-i Nemzeti Színházban: november 27-én a Nappali virrasztás. Úgy ígérik, hogy sokáig fog menni. Rozi, új kötetem hátlapján a Te szöveged....”

1995. április 3.

„Kedves Rozi és Árpád! Történéseink (vagynak jócskán) nem találkoznak sajnos. Nem tudunk újat (régit) Rólatok. – Ti talán többet. Zsolt Szegeden két-zongorás műveit játszotta a napokban nemzetközi fesztiválon (mi sem voltunk ott) azelőtt itt volt nagy koncertje. Rékának is a Filharmóniában. Új könyvem is lesz. Szóval javíthatatlanul gondolunk Rátok...”

1995. december 20.

„Kedveseink, utoljára, mikor jeleztétek, vártunk. Minket a nehézségek az idén lefékeztek, nem volt nyaralás (Zsolt járt Olaszországban), de ha lehetséges az ígéret marad. Addig is szép karácsonyt és nagyon boldog velünk – is új évet”

1996. március 16.

„Kedves Rozi és Árpád! Hetek óta készülök, de sok minden (meghívás, anyagi, betegség) késleltetett, meg aztán az oldalamban az ifjú poéta, Árpai verseit vártam, hogy küldhessem Nagyon jól éreztem magam nálatok, csak jönne a „tavasz”. Tegnap különben a kolozsvári színházban és léptem fel, este Arany A nagyidai cigányok produkcióhoz Zsolt írt kísérezzenét. Hát így élünk, és ölelünk”

1996. április

„Kedves Rozi és Árpád! Nem tudom, milyen szelek fújnak Martfű kies vidékén, de nálunk harmadszori próbálkozásra beköszöntött – ha nem is a tavasz, mindjárt a nyár. És, ha már a Nyuszi nem is hoz el Hozzátok (mint tudjuk a teknősbéka előbb ér célba), a húsvéti ünnepek fáradtságait magunk mögött hagyva jó volna találkozni – mondjuk az orgonazene hullámhosszán. A családom és egyéb La Fontaine hősök nevében ölelés ...”

1997. június 17.

„Kedves Rozi és Árpád! Könyvhéten egyedül voltam, loholva, úgyhogy Enikő ígérete maradt. Vizsgák Zsoltnak még hátra van a karmesteri

Két új könyvem jelent meg... Szolnokon leszünk 29-30 körül, könyvekkel, dedikálás előtte meghívott előadó vagyok a váradi Fráter Erzsébet évfordulón június 28-án. Ha nektek megfelel júni 29-től Nálátok vagyunk Martfűn ...”

1997. július 15.

„Kedves Rozi és Árpád! ... igen élménydús és családi kikapcsolódást jelentett nálátok minden nap. Azóta is fel- felvillan egy-egy kép az otthonokról, a szép új templomról a Tiszával a háttérben azóta sem éreztem magam olyan jól – szabadnak. Az ígért versek lám, mennek Pár újságlapot (Sinka+versoldal) ott felejtettem, Pestre kell, hozzátok vagy küldjétek.... köszönjük szerető vendéglátásotokat. Legközelebb itt Kolozsvárt találkozunk, úgy készüljétek, színházba megyünk...”

1998. június 6.

„Drága Rozink és Árpádunk! nagyon kellene kibeszéljünk magunkat. Zsolt előszóban elmond egyet-mást. Köszönjük a Zsolt koncertjét, mindent, amit érte teszték. Várunk benneteket mindig és újra...”

1999. március 5.

„Kedveseink! Hosszú volt (van) ez a tél. Azért vártunk – Ti is minket? A III. kötet rég készen vár, olyan dokumentum-anyaggal, mely odaát nem ismeretes, és nem divat ... félretettem vagy 50-et Nektek. Készül a IV. (románmegszállás Bp.en és Trianon – mint állandó jelenlét). Mutatóban küldök egy III. kötetet. Mikor jösztek a többiért? ...”

1999. december 20.

„Drága Rozink és Árpádunk! Zsolti vizsgaelőadásként a Diótörőt vezényelte, sikerrel. Kár, hogy nem voltatok itt! 14-én este Rékának volt nagy napja szintén az Operában, mert beugratták egy Richard Strauss: Ariadne Naxosban c. igen nehéz opera zongora szólamába ... Most nektek az év végi hajrá, ezredfordulós ünnepek, bizonyára a sok vendégfogadás, rendezvény igénybe veszi az erőteket. Csak bírjátok! ... én megelégszem egy minimális programmal: az ünnepeken, az óévben szeretnénk látni Benneteket...”

2000. március 28.

„Kedveseink, az egész háznak húsvéti örömeiket és áldást. Nálunk a „feltámadás” késik (vagy csak a latrokra vonatkozik) Sok ígélet és várás után reméljük-e, hogy a vonat végállomása nem mindig Bánffyhunyd? Ébredhetne nyugodtabb Húsvétra is a világ (itt is, ott is). Hiányoztok, és közben túl gyorsan iramlik az élet az új könyvemet csak személyesen...”

Drága Árpádunk és Rozink.... igazán szó szerint értem, hogy nálátok mindig feltöltekezünk, szeretetben és baráti jószágban verhetetlenek vagytok...”

De meghívták, vendégül látták Dr. Ujj András katona-örnagyt, a Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet hadtörténészét is. Tulajdonképpen a vele való ismeretségük vezetett oda, hogy az épülő templom északi falára 1948/49-es forradalom és szabadságharc emlékéért hirdető márványtábla került 1996 márciusában.

„A tavalyi március 15-i ünnepséget nem találtam méltónak, ezért feleségemmel együtt kerestük a lehetőségeket és a gyökereket, hogy legyen egy emlékhelye a városnak, amely a martfői polgárokat összehozza. Kutattuk a dokumentumokat, hiszen ez a kicsinyke terület is része a magyar történelemnek. Így jutottunk el dr. Ujj András őrnagy úrhoz, aki elküldte nekünk annak a hadtörténeti levéltárban őrzött levélnek a fénymásolatát, amelyet 1849. február 25-én Damjanich János intézett Dembinskihez. Ebben a Czibakházán keltezett levélben Damjanich arról számolt be, hogy katonái a szolnoki csatát megelőzően hol állomásoztak. Többek között emígyen: „Hadosztályomnak azon részével, melyet a nélkül, hogy az alföldet veszélyeztessen, felhoztam, Czibakháza és Tisza-Földvárra húzódtam; előőrseim Alsón és Martfeőn állanak és pedig... Előörsön, Alsón és Martfeőn 1 osztály huszár, 2 ágyu...” Szóval ez a dokumentum adta az ötletet, hogy márványtáblát állítsunk a református templom falára. Van, volt tehát esemény, amire Martfű is büszke lehet, s van most már egy hely, ahol Martfűn is el lehet helyezni az emlékezés virágait” – nyilatkozta Czirmay Árpád Máté Gizella újságírónak az emléktábla kapcsán, 1996 tavaszán.

Felépült a templom

tusok Világszövetsége elnökének imádsága, a pontban 12 órakor megkonduló harangszó – hogy milyen gondolatok jártak Czirmay Árpád, az immáron templomépítőnek nevezetett lelkipásztor fejében? Legjobban talán a 126. zsoltár 1-2 verse érzékelteti, amelyet arra a napra vezérigéül választott: „Mikor jóra fordította Sion sorsát az Úr, olyanok voltunk, mint az álmodók. Akkor megtelt a szánk nevetéssel és örömkialtás volt nyelvünkön. Ezt mondták akkor a népek: Hatalmas dolgot tett ezekkel az Úr! Hatalmas dolgot tett velünk az Úr, ezért örvendezzünk.”

A magyar nép eseményekben és fordulatokban gazdag történelmében öt esztendő jelentéktelen időtartamnak tűnik. Mindazonáltal vannak kisebb közösségek, amelyeknek öt esztendő is nagy időnek számít. A martfűi Református Missziói Egyházközség minden bizonnyal ezek közé tartozik. Történelmét nem fedi évszázados homály, archivális és könyvészeti forrásanyaghoz sem kell nyúlni, ha históriájában akarunk elmélyülni, mert csak tegnap született, és szemünk láttára épül, formálódik. Ennek ellenére ez a Tiszaöldvári Református Egyház szórványából 1993-ban született eklézsia az idei nyáron történetének egyetemes mércével mérve is jelentős eseményéhez érkezett: 1996. július

Az 1996. esztendő legnagyobb eseménye azonban mégis csak az volt, hogy felépült a református templom. Az, ami Czirmay Árpád Martfűre érkezésekor csak álombéli messzeségnek tűnt, valóság lett 1996. július 27-én a hálaadó istentiszteleten Dr. Kocsis Elemér püspök ajkán hangzott fel az Ige „A reménység pedig nem szégyenít meg, mert szívünkbe áradt az Isten szeretete, a nekünk adatott Szentlélek által” (Róma 5.5.). A csodát virágzó napon – mintegy 600 résztvevő az istentiszteleten, közel ötven, palástos lelkipásztor jelenléte, testvérgyülekezetek és állami előljárók jókívánságai, a keresztség sakramentumának kiszolgáltatása, Dr. Bütösi János professzor, a Magyar Reformá-

27-én Isten kegyelméből templom- és harangszentelést tartott.

A templom építéstörténete 1991. június 15-én kezdődött Hajdú Lajos tiszaföldvári lelkész pásztorlása idején az alapkö letételével. Azóta szűk öt esztendő telt csak el, s Martfűn immáron áll az Úr háza. Kálmán Ernő debreceni tervezőmérnök kövekbe álmódott tervei alapján. Öt esztendő követte csupán egymást, de Martfűn ezt az öt évet mégis a jelentős időszakok közé sorolja majd az emlékezet. Az evangéliumból táplálkozó remény pislákoló tüze ugyanis ez alatt a fél évtized alatt lobban lángra a Tisza-parti városkában. 1993 decemberében – amikor e sorok írója férjével, Czirmay Árpád református lelképásztorral Martfűre költözött – esőáztatta, fagymartta falak meredeztek az égre. Látva a torzóban torpant templomot, az épületkezdemény környezetét uraló enyészetet, sokkal inkább gondolhatott az ember elmúlásra, mint az építkezés folytatására. 1994 nyarán Czirmay Árpád és dr. Bánhalmi Árpád gondnok fáradtságot nem ismerő ügybuzgalma révén mégis formálódni kezdett az épület. 1994. december 3-án pedig dr. Kocsis Elemér imádságos szolgálatával a maroknyi református közösség ünnepélyesen használatba vette a megépült gyülekezeti termet. A korábban iskolai tantermekben, diák ebédlőben, internátusban, nyugdíjas klubban hányódó gyülekezet otthonra talált. A hányódás véget ért, ám a tervezett épületegyüttes legkisebb része épült meg csupán. A falakat áztatta az eső, rongálta a szél, bontotta az Idő. S már-már kérdésessé lett: megépülhet-e egyáltalán a martfűi református templom? A vasárnaponként és egyéb alkalmakkor egybesereglett hívek egyre reménytelenebbül tekingettek az árválkodó falakra. Az imádság is mintha elhalóbb lett volna: Uram, küldj segítséget, hogy templomunkat megépíthessük! A borúlátás azonban hiábavalónak bizonyult. Isten pártfogó szeretete érződött. Martfű körül megmozdult a világ. Levelek mentek, telefonok csörögtek, tárgyalások folytak és segítség jött a HEKS-től, a svájci pieterleni gyülekezettől, a Rajna-Westfáliai egyháztól, a finnországi Siilinjarvi lakóitól, az amerikai John Schwabtól, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei önkormányzattól, a martfűi polgármesteri hivataltól és sok-sok magánszemélytől. Közben az egyház előljárói (dr. Kocsis Elemér püspök, Papp Csaba lelkészi főjegyző, Nagy Kálmán esperes) lan kadatlan segítőszándékkal egyengették az anyagi eszközök előteremtésének útját. Végül is a megközelítően 20 millió Ft értékű beruházás a gyomaendrődi Thermix szövetkezet és a törökszentmiklósi Referencia Kft. munkálkodása révén 1996 nyarán befejeződött. Hogy közben Czirmay Árpád és dr. Bánhalmi Árpád hányszor kezdett mindent előlről, hányszor álmatlankodta végig az éjszakát, hányszor remélt és könyörgött, annak csak Isten a tudója.

1996. július 27-én a hálaadó istentiszteleten mindenesetre már kisimult lé-

lekkel hallgatták dr. Kocsis Elemér püspököt. „A reménység pedig nem szégyenít meg, mert szívünkbe áradt az Isten szeretete a nekünk adatott Szentlélek által”....

A hálaadásnak, az örömnak ünnepén került sor a templom falára helyezett emléktábla leleplezésére is. Dr. Bütösi János professzor, a Magyar Reformátusok Világszövetségének elnöke imádságos szavakkal leplezte le a táblát, melyen a következő felirat olvasható: „Isten kegyelméből a templom megépült 1996-ban, a honfoglalás 1100. évfordulóján, dr. Kocsis Elemér püspöksége idején”...

Az ünnepi igehirdetés, a palástos lelkipásztorok köszöntő szavai, a testvéregyházak és az állami vezetők jókívánságai után a keresztség sakramentumának kiszolgálása mind-mind lelket gazdagító emlékként raktározódott a szívekben. Az ünnepélyes hangulat csak fokozódott, amikor az ünnepi közgyűlés elején, pontban 12 órakor, megkondult a harang. Hangja, mint pálmaág hajolt az öszszesereglett ünneplő közösség fölé...” (Református Tiszántúl, 1996. október IV. évf.3.sz. Czirmayné Kocsis Róza írása)

Részlet Nt .Z. Albu Zoltán bukaresti református lelkipásztor Czirmayéknak küldött leveléből.

„Kedves Rózsika és Árpád!

Örültünk, hogy együtt örvendezhettünk Veletek részesei lehettünk örömtöknök, mely nemcsak a Tiétek, de az egész városé, Martfűé, sőt ahogy láthattuk a Tiszántúli Egyházkerületé. Az is eltöltött örömmel, hogy én, aki a Kárpátokon kívüli református egyház egyetlen reprezentánsa voltam, messziről Bukarestből, de nem idegenként veletek örülhettem Edittel együtt a csodálatos martfűi templom felszentelése ünnepén. Sőt halmozom: a felszentelt templom első istentiszteletének igehirdetője is lehettem Árpád barátom, teológiai évfolyamtársam, az építő lelkipásztor felkérésére...

Az első, amit Nektek írni akarok, hogy áldott az Isten, hogy megengedte a mi nehéz sorsú generációnknak ezeket a nagy ünnepeket, hogy Árpád barátom templomépítő lelkésze lehetsz egy gyönyörű Isten-házának... (1996. augusztus 20.)

A martfűi református templom tehát fölépült. Tornyában Gombos Miklós őrbottyáni harangöntő mester 430 kg-os harangja szólongatta az embereket. Hangja, mint pálmaág hajolt a hívek fölé, s mint „búzaaljban nyáron szétfutó fűrcsapat” emelte magasba tekintetét martfű népe, hiszen korábban arrafelé, a „lomha csönd altatta el a fel-felbicegő vágyódásokat”. Állt, működött a gyülekezeti terem is, de az építkezésnek még messze volt a vége. Kálmán Ernő vezető-tervező ugyanis egy épületegyüttest tervezett meg 1990-ben, melyről így írt egyik levelében: ...” Örömmel tettem eleget Hajdú Lajos tiszaföldvári

református lelkész úr felkérésének arra vonatkozóan, hogy Martfű fiatal városközponti helyén, új környezetben templomot terveztek.... . Több templom tervezésének, megvalósításának tapasztalatait szeretném felhasználni. A Bibliából merítve a gondolatot (Királyok I.Könyve 8. rész, Salomon templomszentelési imádsága 22. vers)... Az ég felé kiterjesztett, imádkozó kéz anyagba történő formálását terveztem, amikor a torony motívumát felrajzoltam. A tervezés során fontosnak tartottam: a templom centrális tér legyen úgy, hogy a gyülekezet lehetőleg körbevegye az igehirdető lelkészt, felül tetővilágító képzőművészeti formálással, melynek motívuma kifejezze a bibliai történet. ... A hangsúlyos torony alatti bejárattal szemben kapcsolódik a gyülekezeti terem, mely egyúttal a templomtér szükség szerinti bővítését is lehetővé teszi, a felette lévő karzattal együtt. A szószék mögött található lelkész öltöző-iroda egyben összeköti a templomot a lelkészi kétszintes lakással. A lakás átrium jellegű udvarra szerveződik...” Lám csak! A lelkészi lakás és az egyházközség irodája még váratott magára. A megépített részek feletti öröm azonban újabbnál újabb lehetőségeket hozott. Az immáron méltó helyen folyó istentiszteletek, bibliaórák, jegyes oktatás, kátéórák s egyéb evangelizációs alkalmak mellett a pasztorációs szolgálat sajátos formái is megjelentek. A tágabb körű lelki, szellemi élmények sorát a templomi hangversenyek nyitották.

A Kántus hangversenye

A Szolnoki Szinfónikusok hangversenye

1996. október 20-án Czirmay Árpád meghívásának eleget téve a Debreceni Református Kollégium Kántusa koncertezett az új templomban. Majd a Zilahi Református Tanítóképző Intézet Wesselényi Leánykarának vendégszereplése következett. Aztán a Szolnoki Szimfonikus Zenekar mutatkozott be Bali József karnagy vezetésével. Velük hosszabb távra szerződés is kötött évente egy tavaszi és egy őszi fellépésre. De a későbbiek során önálló szerzői esten bemutatkozott a fiatal zongoraművész-zeneszerző Lászlóffy Zsolt is, illetve többször vendégszerepelt a Martfői Városi Női Kar is. Közben Czirmay tiszteletes korábbi bevett szokásához híven, Martfűn is megszervezte a templomi kórust. A 20-25 főt aktivizáló kamarakórus, vegyes kar, főként az archaikus kánaani költészet hagyományait villantotta fel. Többnyire testvér-gyülekezeti alkalmakon, környékbeli gyülekezetek szeretetvendégségében, illetve vallásos ünnepélyeken vállaltak szereplést. Ám jártak 1996 májusában a Tiszántúli Református Egyházkerület I. Kórustalálkozóján Derecskén is, illetve a Margittai Napok keretében a Partiumban is.

A hitéleti alkalmak (nagy sikerű ifjúsági találkozó Mezőtúr, Öcsöd, Tiszaföldvár, Törökszentmiklós és Martfű keresztyén fiataljainak részvételével, hittanos gyermekek bibliaismereti vetélkedője, a finnországi Silinjarvi Evangélikus Egyház egyháztanácsai küldöttségének fogadása, szeretetvendégségek, stb.) mellett egyre többször gyülekezeti kirándulásokra is sor került. Szarvas, Ópusztaszer, Margitta, Nagyvárad, Bánffyhunyad, Kolozsvár, Pieterlen,

Megszervezte a martfői templomi kórust is

Meinisberg, Genf, Bern, Zürich, Twan voltak a főbb látogatási helyszínek. Természetesen az egyházi épületek tovább építése sem maradt ki Czirmay Árpád életéből. Épült a lelkészlakás, illetve a hamvasztásos temetések iránt megnövekedett érdeklődés miatt folyamatban volt az urnakegyhely épületének kialakítása. Miközben a martfői református egyházközség élete egyre gazdagabb lett Czirmay Árpád személyes életében is nagy változás következett. 1997. szeptember 27-én, Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke aláírta a visszahonosítási kérelmét. Négyévi várakozás és állampolgársági vizsga után, végre állampolgársági esküt tehetett, s nem volt többé akadálya, hogy magyar állampolgárként szolgálja a magyar nép ügyét. Az ünnepélyes eskütétel után elsőként Kozma Imre martfői polgármester meleg hangú köszöntését fogadhatta, aki többek között így fogalmazott: „, kívánom, hogy váljanak valóra mindazok az elképzelések és vágyak, amelyek reményében új életteret, új hazát választott. Ebben az új hazában is képességeinek legjavát adva, tegye gazdagabbá környezetét, az itt élő embereket. Az Ön és családja további életéhez sok szerencsét, kitartást, meleg emberséget, jó egészséget kívánok azzal, hogy életútjuk olyanná váljon, amilyenné álmodták.” Az „A02633/1994.KE.295/1997. sz. Visszahonosítási okirat birtokában Czirmay Árpád többé nem „bevándorló”-ként élt a magyar hazában, hanem teljes jogú magyar állampolgárként. Nagy elégtétel volt ez számára, hiszen sem ő, sem ősei, sohasem voltak hűtlenek a hazához. Csupán csak 1920-ban az országpha-

tárok ide-oda tologatásával a haza lett hűtlenné hozzájuk.

„Meghitt, családias légkörű rendezvény keretében tett állampolgári esküt Czirmay Árpád református lelkész Kozma Imre polgármester előtt. Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke, 1997. szeptember 24-én aláírta visszahonosítási kérelmét. Ahhoz, hogy Czirmay Árpád magyar állampolgár legyen, állampolgársági esküt kellett tennie Martfű város polgármestere előtt.

„Én esküszöm, hogy Magyarországot hazámnak tekintem, a Magyar Köztársaság hű állampolgára leszek. Alkotmányát és törvényeit tiszteletben tartom és megtartom. Hazámat erőmhöz mértén megvédem. Képességeimnek megfelelően szolgálom. Isten engem úgy segéljen!”

Az ünnepélyes eskütétel után Kozma Imre arra kérte Czirmay Árpádot, hogy továbbra is olyan szeretettel és tenni akarással forduljon új hazája felé, mint amilyen szeretettel őt az új haza fogadta... majd átadta a Magyar Köztársaság visszahonosítási okiratát. Czirmay Árpád meghatottan mesélt arról, hogyan is kerültek Martfűre. 1993-ban, a régi polgármesteri hivatalban találkoztak először a martfűi városvezetéssel. Nagy szeretettel fogadták őket, ami azóta sem változott. Ezért külön is öröm számára, hogy Martfű város polgármestere előtt tehette le az állampolgársági esküt.

Kozma Imre polgármester kiemelte, milyen nagy szerepe volt és van Czirmay Árpádnak a martfűi református egyházközség szervezésében, és a református templom építésében. Ez a tevékenysége szerencsésen találkozik a városvezetés elképzelésével.

Sólyom Dezsőné népjóléti irodavezető pedig elmondta, hogy ritkán kerül sor ilyen szép eseményre Martfűn. Hiszen ha egy külföldi magyar állampolgárságot kér, nyolc évig kell várnia, s jó néhány követelménynek meg kell felelnie. A Megyei Közigazgatási Hivatal tanfolyamát elvégezve lehet állampolgársági vizsgát tenni és állampolgársági kérelmet benyújtani. Göncz Árpád köztársasági elnök évente négy alkalommal ír alá állampolgársági kérelmeket, szigorúan felülbírálván azokat. Czirmay Árpádnak azonban nem kellett nyolc esztendő várnia, hiszen szülei egykor magyar állampolgárok voltak, s ő maga is 1941-1944 között. Az ő esetében tehát nem honosítási, hanem visszahonosítási kérelem és eljárás volt szükséges ahhoz, hogy magyar állampolgárként szolgálja hazánkat, s azon belül a reformátusságot és Martfű népét.

(MÁS Közéleti lap 1997.okt.22. Herbályné írása)''

Aztán megkülönböztetett szeretettel fogadta 1998 őszén a reformáció évfordulóján önálló templomi hangversenyt adó Stewe Talor pánsíp művész és feleségét. A magyar származású, erdélyi gyökerekkel bíró európai hírű mű-

vész a messze északról, Skandináviából érkezett a lelkész házaspár otthonába, s napokon át barátságos fészek fogadta őket a Szolnoki u. 94. III.e.8.sz.alatt.

Vendégek, művészeti események, egymásra talált reménykedések, megváltós bizakodások, lélekemelő pillanatok, s ki tudja hányszor elrebegett imádság volt már Czirmay Árpád mögött, amikor 1999 nyarán feleségével együtt beköltözött a frissen épült parókiára. Féltő szeretettel strázsált egyházközségét pedig az egyházi főhatóságok missziói státusból anyaegyházi rangra emelték (1999.december 3.) S alig pár hónap múltán az im-

A pánsípművész

máron anyásított eklézsia megtartotta első lelkészválasztó közgyűlését, ahol Beszterczey András egyházmegyei lelkészi tanácsos elnökletével egyhangúlag lelkészévé választotta Czirmay Árpádot. A 2000. március 26-án lezajlott esemény kapcsán így írt a sajtó: „Messziről, de hazaérkezett és otthonra talált egy nagy felkészültségű, Istent és embertársait szerető lelképásztor, aki a Szentlélektől nyert erővel, elkötelezettséggel végzi feladatait. Nevel, buzdít, vigasztal és példát mutat Isten-ember és hazaszeretéből” (MÁS. 2000.III.30.) Majd ugyancsak márciusban a Törökszentmiklóson tartott egyházmegyei közgyűlésen lelkészi tanácsossá választották, később pedig zsinati lelkészi képviselővé. Ő, aki korábban Erdélyben 1968-1993 között egyházmegyei levéltáros, 1981-1993 között egyházmegyei tanácsos, illetve 1988-1992 között zsinati tag volt, jobb kezét a szívére téve megint emelt fővel és szolgálat készen mondta az esküt: „Én Czirmay Árpád esküszöm a Szentháromság Istenre, hogy a tisztemmel járó kötelességeket és feladatokat Isten dicsőségére, egyházunk épülésére és népünk javára, a Magyarországi Református Egyház rendjében szolgálatként teljesíteni igyekszem. Szolgálatomat tiszta szívvel, legjobb tudásom szerint végzem. A rám bízott hivatali titkot megőrzöm. Isten engem úgy segítsen. Ámen.”

Az építkezés befejeződött

A 2000. millezetvenedik esztendő egyébként több szempontból is bevésődött Czirmay Árpád életébe. Mindenekelőtt azért, mert Martfűn a nagy építkezések kora sikeresen lezárult. Szinte a semmiből indulva felépült a templom, a gyülekezeti terem, a lelkészi lakás és az urnakegyhely. A szemnek és léleknek egyaránt tetszetős épületegyüttes méltán játszott szerepet abban, hogy Martfű városa 2000. augusztus 20-án a Magyar Urbanisztikai Társaság által adományozott Hild-díj kitüntetésre lett. Mellesleg a Magyar Köztársaság állami ünnepe és Martfű közigazgatási önállóságának ötvenedik évfordulója alkalmából a lelkipásztort is nagy tisztesség érte. Megkapta a Pro Urbe Martfű kitüntetést. A díj átadásakor szolgálatát többek között így méltatták: Nagy súlyt fektet a fiatalok vallásos, erkölcsi nevelésére, a hitoktatásra. A színvonalas hitéleten túl aktív szervezője, irányítója a kulturális életnek is. ... Más országok református közösségeivel gyümölcsöző kapcsolatot épített ki, öregbítve ezzel is Martfű város hírnevét. ... Nagyszerű példát mutatott arra, hogy szeretettel, tenni akarással és kitartással kimagasló értékeket lehet létrehozni, amely a jövő nemzedékének is példát mutat...” A kitüntetés okán érzett öröm még el sem csendesült a szívében, amikor október 21-én a Nagykunsági Egyházmegye esperese, Nagy Kálmán, ünnepélyes keretek között, nagy számú gyülekezet, az egyházmegye palástos lelkészeinek, s több állami méltóság jelenlétében beiktatta hivatalába.

Beiktatása

„Nagytiszteletű Lelkipásztor Úr! Kedves Barátom, Árpád!

A Millenniumi ünnepség keretében történő beiktatásodra és a lelkészlakás avatására szóló meghívód megkaptam és köszönöm.

Örömmel és hálaadással emlékszem vissza közös fáradozásainkra, amellyel és sokak segítségével, megépült a martfői református templom, gyülekezeti terem és most a lelkészlakás. Istennek legyen érte dicsőség, emberi eszközeinek pedig köszönet.

Mivel hosszantartó, súlyos betegségem lakásomhoz köt és személyesen nem tudok megjelenni, így levélben kívánok áldást életedre és szolgálatodra e jeles alkalommal, hasonlóan a Nagytiszteletű Asszonyra, Rozikára és dr. Bánhalmi Árpád főgondnok úrra.

Veletek együtt Martfű város Közgyűlésének vezetőségét és a Nagykunsági Egyházmegye elnökségét és az egész ünneplő gyülekezetet köszöntve vagyok tisztelettel és atyafiúi szeretettel Dr. Kocsis Elemér püspök 2000. október 12.”

Aztán elközelt a december is, amikor feleségével együtt nagyszabású Irodalmi Napoknak lettek szervezői, házigazdái. „Istenes versek a kortárs magyar irodalomban” – hirdették a plakátok, s nem kisebb személyiségek tartózkodtak, előadtak, vitatkoztak három napon át az új parókián, illetve a gyüleke-

zeti teremben, mint Tóth-Máthé Miklós író, Lászlóffy Csaba író, költő, Berta Zoltán irodalomtörténész, Józsa István filozófus-esztéta, valamint szerkesztők és újságírók és szép számú érdeklődő.

Czirmay Árpád egyébként nemcsak az egyházi életben, de a művészvilágban is igyekezett otthonosan mozogni. Szívesen járt képzőművészeti kiállításokra, hangversenyekre, színházi előadásokra. Feleségével együtt Martfűre költözésük pillanatától bekapcsolódtak a szolnoki Szigligeti Színház bérletes színiszezónába és a szolnoki Zenei Napok rendezvényeibe. Ennélfogva több tucat művészeti alkotás (dráma, musical, táncjáték, opera, stb. (ösbemutatóján vagy premierén vettek részt. De rendszeres résztvevői voltak a Szegedi Szabadtéri Játékoknak is, illetve ha úgy adódott a fővárosi és a kecskeméti, valamint a lakiteleki népfőiskolai rendezvények közül is válogattak. A tiszteletest több neves művészhez nemcsak ismeretség, de barátság is fűzte. Bokros teendői közepette is ápolta a baráti kapcsolatokat. A személyes találkozókön túl magánlevelek tucatjait hozta vitte a posta.

Részletek Nt. Z. Albu Zoltán bukaresti református lp. Czirmayéknak küldött leveleiből.

Mi szerencsésen hazaérkeztünk. Részt vettem a III. Református Világtalálkozó nagyváradi megnyitóján, majd Ábrám Samunál a szatmárnémeti új templom felszentelésén..... utána volt Kolozsvárt a 40 éves teológiai találkónk, melyről nagyon hiányoltunk mindnyájan Benneteket.....

Volt még egy kiszállásom Magyarországra, a Világvallások Európai Kongresszusára, szerettem volna egy kis martfűi tereferére hozzátok beugrani, de egy többvallású romániai delegáció tagjaként nem mozdulhattam.....

A napokban értesültem a püspökválasztás eredményéről, arról, hogy ezt a fiatal teológiai tanárt választottátok meg, akit én nálatok ismertem meg... Most jövök rá, nálatok akkor az egyházkerületből ott volt mindenki, aki múlt, jelen és jövő... Rózsikám, az írásaidra most akadtam rá az egyházkerület lapjaiban. Nagyon tetszenek..... néha ide Bukarestbe is küldhetnél valamit.....

Jó volt nálatok! Mindent köszönünk! Isten áldása kísérje utaitokat. Közben gondoljatok ránk és gyertek hozzánk, mert várunk benneteket szeretettel....” (1997. augusztus).

„Kedveseink Ma augusztus 21-e van. Három napra a Ráday utcában, a Teológián vagyunk a Doktorok Kollégiuma Egyháztörténeti szekcióján „gyűlünk”. Utána kimegyünk Balatonszárszóra a hét végén három napra a szokásos szárszói találkozóra. Lehet, hogy ott találkozunk, ám ha az idén nem jönnétek

a szárszói eseményekre, akkor a találkozó után hétfőn vagy kedden megérkezünk Hozzátok Martfüre. Addig is szeretettel csókolunk és ölelünk Benneteket. És gratulálunk mindazért, ami megvalósulhatott Isten kegyelméből a Ti kezetek nyomán, melyet Isten felhasznált áldásosan (2001. aug.21.)

„Martfü csinosodása... öröme és Isten iránti hálaadásra gerjeszt bennünket. A szép, fehérfalú parókiátok pedig igazi pihenést, megnyugtató hangulatot árasztott ránk. Hálát adunk az Úrnak, hogy vagytok nekünk és lehetünk egymásnak...” (2002. szeptember)

Irodalmi napok a parokián

Az örömnepekben gazdag 2000-es esztendő után pedig újra a dolgos hétköznapiak jöttek. Egyszer új arcok, máskor régi ismerősök jelentek meg. Vendég igehirdetők és művészek, miközben maga Czirmay Árpád is egyre több meghívást kapott. Határon innen és határon túl. Talán a látványos nagy építkezések után kicsit több szabad ideje maradt, s nyaranta már két hét szabadságot is megengedett magának. S elkezdődhettek, vagy folytatódtak a nagy utazások. A következő pár esztendőben feleségével együtt szinte Európa minden országában járt. A Gibraltártól a Lappföldre, Skóciától Kappadókiáig, Svédországtól Kis-Ázsiáig, Szicíliától a balti államokig, Görögországtól Dániáig gyűjtötte be az élményeket. De jártak Izraelben is. A szentföldi zarándoklatot többször is utazásaik fénypontjaként emlegette. Legnagyobb aján-

déknak azonban azt tekintette, hogy prédikálhatott Jeruzsálemben, Svájcban, Finnországban és Görögországban. Bárhol járt is, szívében azonban mindig ott lapult a martfői gyülekezet ügye és a szülőföld, Erdély sorsáért való aggodás. S a második házasság, illetve a határon való átkerülés sem akadályozta abban, hogy gyermekeinek, unokáinak majd dédunokáinak és rokonainak a sorsát féltő gonddal és nagy szeretettel egyengesse. Szíve jó indulatának, lelke szabad röptének nem szabott határt sosem semmi. Mint ahogy dicsőségre sem vágyott sosem. Csupán csak tette a dolgát. Akkor is, ha éppen Pia Skibdahl finn operaénekes martfői vendégszereplését szervezte (A gyönyörű hangú énekes Szent énekek címmel mutatta be műsorát (2001-ben) melyben kora-középkori egyházi énekek és Hildegard Von Bingen művei szerepeltek), vagy Tóth-Máté Miklósnak szervezett író olvasó találkozót Hitük és magyarságuk kapcsolja össze regényhőseit

Tóth-Máté Miklós Kölcsey-díjas író volt vendége a Költészet Napja alkalmából a Martfői Református Egyházközség gyülekezetének folyó év április 13-án. Szenvedéllyel és kedéllyel átítatott szinte évente megjelenő prózaköttei, színpadi művei, előadéstjei, közelmúltban megjelent CD-je alapján a

"SZENT ÉNEKEK"
PIA SKIBDAHL
OPERAÉNEKES HELSINKI
HANGVERSENYE
A
MARTFŐI REFORMÁTUS
TEMLOMBAN 2001.07.18-ÁN
ESTE 19 ÓRAI KEZDETTEL

MŰSORON
KORA KÖZÉPKORI
EGYHÁZI ÉNEKEK
ÉS HILDEGARD VON
BINGEN MŰVEI.

MINDEN ÉRDEKLŐDŐT
SZERETETTEL VÁRUNK.
A BELEPÉS DÁTALAN.
ADOMÁNYOKAT
TEMLOMUNK JAVÁRA
KÖSZÖNETTEL
ELFOGADUNK.

magyar irodalom kiemelkedő egyénisége a Czirmay házaspár meghívására érkezett. Ezúttal két legújabb kötetének, a Miként a csillagok történelmi regénygyűjteményének és a Megírod, apu? c. családi napló születésének titkaiba avatta be a találkozó résztvevőit.

„Tóth-Máthé Miklós az egyik legcsodálatosabb magyar református író. Maga is Ároni-család fia, így hitünk titkait már kisgyermek korában magába szívta. Szószék helyett azonban a színpadot választotta. Színház- és Filmművészeti Főiskolán végzett, s hosszú éveken át pesti és vidéki színházakban játszott. Aztán jött egy pillanat és a tollsercegés lett élete meghatározója. Írni kezdett, s ír ma is. Írja a példaemberek messze fénylő tetteinek veretes krónikáit – ahogy Berta Zoltán mondja róla ... Ám ahhoz, hogy a megidézett személyeket és a megjelenített kort nyelvezetében, stílusában, legfőképpen biblikusságában élénk tudja adni „szerelmesnek” kell lennie a hitvalló hősök sorsába” – nyitotta meg az író-olvasó találkozót Czirmay Árpád, majd átadta a szót az írónak.

Tóth-Máthé Miklós elmondta többek között, hogy a Miként a csillagok c. kötetében lévő négy kisregény szinte segítette egymás születését. Miközben a Károly Gáspárt megidéző Megszámláltam futásodat c. műhöz gyűjtötte az anyagot a Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtárában, már magával ragadta az Isten trombitája hőse. De foglalkoztatta a nagy református triász harmadik tagjának, Szenci Molnár Albert sorsának regénybe álmódása is. A Ráday-kisregényt ugyan felkérésre kezdte írni, a budapesti Ráday Kollégium új szárnyának avatása kapcsán, de abban is a szolgálat apoteózisát emelte a mű központjába. Vagyis a négy választott figura időben távol van egymástól, de a hit és a magyarság „egyívásúvá” teszi őket...

A meghitt, családi hangulatú beszélgetés végén az író sokaknak dedikálta az új könyveit, majd szokásához híven megint emléksorokat írt a Czirmay-házaspár emlékkönyvébe emigyen: „Kedves Rozikám, Árpádom, emléksorokat mindig nehéz írni, mert már csak akkor emlékezik az ember, amikor elmegy innen, és mi még most itt vagyunk. Épp egy konyak után kedves társaságokban. Most is elmondhatjuk, hogy olyan társaság ez, mely mindenkoron a kedvünkre való. Tehát csak hívjatok, mi mindig jövünk, mert jó itt nálatok, mert arra a régi papi házra emlékeztet, amit ma már csak belül őrzök régi „papfiúként”, de változatlan szeretettel. Nálatok is ama régi hangulat fog el, ahol Rozi a „galamb papné” és Árpád képes felidézni apám emlékét kedélyes, ízes beszédével, mely csak a szószéken válik komollyá, amikor Isten üzen általa nekünk sok megpróbáltatást megélt magyar reformátusoknak.

Legyetek továbbra is ilyenek, mert nagyon kellenek nekünk az olyan em-

berek, akiknél az igen igen, a nem pedig nem, és egyfajta lelki zsinórmértéket jelenthetnek a környezetük számára. Ölelünk Benneteket Tóth-Máthé Miklós és Enikő Tóth Máté (Motyó)”

(Czirmayné Kocsis Róza írása M^{ÁS} Közéleti Lap 2002. április 15.)

Kopjafa avatás

És tette a dolgát akkor is, amikor Pongrácz Ödönt az egykori Corvinistát köszöntötte a gyülekezetben, s az 1956-os példaembereknek állítottatott emlékművet a templomkertben, vagy éppen azon munkálkodott Dr. Bánhalmi Árpáddal egyetemben, hogy az egyik presbiter által adományozott kárpót-lási jegyek alapján a martfői református egyházközség nyolc hektár 998 m² jó minőségű szántóföldhöz jusson 271,92 aranykorona értékben. A szárnyas idő pedig fölötte is gyorsan repült. A 2000-es esztendő elején betöltötte a 70. életévét. Életerejé, vitalitása, átütő derűlátása azonban még mindig fiatal életesztendőkhöz volt szabva. Tett, áldozott, gyarapított hát folyamatosan. És nemcsak Martfűn, hanem Rákóczi falván és Rákócziújfaluban is. Rákóczi falván elsősorban a missziói munkára kellett, hogy hangsúlyt fektessen. Újra meg újra zörgetnie kellett az ajtókon és a szíveken. A vasárnap délutánonként tartott istentiszteleteken túl a családlátogatásokra és az egyéni lelki gondozásra különösen figyelnie kellett. A gyülekezeti tagok előregedése folytán ugyanis előtérbe került a beteglátogatás és a gyászolókkal való beszélgetés. A közösség az Úrasztalánál csak ritkán köszöntött jegyespárokat és gyermekü-

Rákóczifalvi szolgálat

ket kereszteltető vagy konfirmáltató fiatalokat. Mindazonáltal nagy odaadással sikerült elérnie, hogy évente öt-hét gyermek hitoktatásban részesüljön, s két-három ifjú konfirmáljon. A lelki építkezést némileg segítette, hogy a falu római katolikus népességével és pásztorokkal, Téglás Pál plébánossal a kezdetektől jó kapcsolatot ápolt, így évente két-három alkalommal, az egyetemes imahét alkalmain túl is, közös szeretetvendégségeken és vallásos ünnepélyeken találkozhattak a hívek. Igazán nagy áttörés azonban nem következett be a reformátusság létszámát illetően. Viszont megemlítenő, hogy volt néhány valóban lélekemelő esemény szolgálata alatt a rákóczifalvi kicsinyke gyülekezet életében is. 1999 májusában például, Pünkösd második napján, Szentmiklós József templomépítő lelkipásztor leszármazottainak és rokonságának országos találkozóját szervezte meg, ahol úrvacsorás istentiszteleten, tudományos előadásokon, ünnepi irodalmi műsoron, kerekasztal beszélgetéseken vehetett részt a közel 250 fős közönség. De hasonló emelkedett pillanatokat eredményezett az egykor Rákóczifalván szolgált református lelkipásztorok emléktáblájának avatása is. Valamint a nagyközség, majd városi rangra emelt település életében évente ismétlődő eseménysorozat a Rákóczi Tavasz, és az Arató Falatok, melyeknek egyes rendezvényei a református templomhoz kötődtek. 2003 nyarán például a Budai Színház operaénekesinek közreműködésével

A rákóczi falvi templomban

zenés áhítatra és templomi hangversenyre került sor. Természetesen a lassan száz esztendő s egyházi épületek példás rendben tartására is mindenkor odafigyelt. 1997-ben például újra cserepezette a templomot, majd 2003-ban a Széchenyi Tervpályázat alapján a Gusztáv Adolf Werk támogatásával a parókia fűtéstechnikai korszerűsítését, csatornázását és az utcai nyílászárók kicserélését vezényelte le, majd az épület külsejének teljes felújítását. Aztán 2005-ben a templom teljes rekonstrukcióját végeztette el. Közben egyengette, hogy a Rákóczi falvából Újtelep néven kivált, s az ő idejében már Rákócziújfalunak nevezett településen is a hit, a szeretet, az imádság utat találjon az emberi szívek felé. Havonta egyszer a helyi faluházban istentiszteletet tartott, bibliai témájú erőadásokat, beszélgetéseket kezdeményezett és egy hittan csoportot szervezett az általános iskolában. Téglás Pál plébánossal szoros munkakapcsolatot, sőt barátságot kiépítve elérték, hogy a helyi önkormányzat fölépített egy kicsinyke, de takaros ökumenikus templomot, melynek szentelésére 1998 szeptemberében került sor. Említést érdemel még, hogy ugyanebben az időszakban a Martfűtől Mezőtúr irányában elhelyezkedő, alig 50 esztendő s településen, Mezőhéken is megépült egy ökumenikus kis templom, ahol a mesterszállási plébánossal egymást váltva havonta tartottak istentiszteletet, misét. Vagyis kialakult az a helyzet, hogy Czirmay tiszteletes az 1990-es évek

Téglás Pál plébánossal

végétől egészen nyugalomba vonulásáig a nagy ünnepeken, illetve a hónap első vasárnapján egy nap négyszer prédikált és osztott úrvacsorát. Reggel 10 órakor Martfűn kezdett, majd 14 órakor Rákóczifalva következett, 15.30-kor

Rákócziújfalu

Mezőhék

Rákócziújfaluban prédikált és 17.30-tól pedig Mezőhéken szolgált. Ezek a települések ugyan nem nagy távolságra helyezkednek el egymástól, de tömegközlekedéssel elérni őket időben lehetetlen volt. Ezért a tiszteletes 62 évesen a vizsgakötelezettségeknek eleget téve gépkocsi-vezetői engedélyt szerzett, s előbb a Nagykunsági Egyházmegyétől kapott Trabanttal, majd a Tiszántúli Egyházkerületől kapott Renault Thalia gépkocsival járta a falvakat. Természetesen felesége, ha tanári hivatása nem szólította másfelé, szinte mindig vele tartott.

Miközben szolgálatot követett Czirmay Árpád életében elközelgett a nyugdíjba vonulás időpontja. 2005. január 1-jével nyugdíjas lett. Ténylegesen azonban nem került nyugállományba. 2005. január 1-től 2006. június 30-ig terjedő időszakra a Nagykunsági Egyházmegye esperese, mint nyugdíjast helyettes lelkészi szolgálattal bízta meg, s maradt a korábbi feladatoknál. Állt tehát hűségesen továbbra is a vártán. Tennivalója akadt bőven ekkoriban is, bár Martfű hitélete a kezdetekhez képest egyre inkább bizakodásra adott okot. A 2001. évi népszámlálás idején a város 7261 főt számláló népességéből 1285 fő vallotta magát reformátusnak. S az összlakosság alig 17 %-át jelentő reformátusság már jelen volt a település közgondolkodásában. A társadalmi temetések egyeduralmi szerepe megtört, megjelent a házasságkötések egyházi megáldása s egyre többen megkereszteltették gyermeküket, és évről évre sor került 4-6 ifjú konfirmációjára. A biblikus örökség nélküli szocialista városban lassan, de többen elindultak a Krisztus-követés útján. Tehát megváltós bizakodás, egymásra talált reménykedések egyfelől, ugyanakkor szelíd jószággal tudomásul vétele annak, hogy rendelt ideje jött a visszavonulásnak. Czirmay Árpád 2006. június 11-én kibúcsúzott a martfűi gyülekezetből. Az immáron 73 esztendőes lelkipásztor búcsúszása egybeesett a templomkertben felállított Wass Albert-emlékkő átadásával. A „nagy idők nagy nemzedékéhez tartozó erdélyi író ugyan soha nem járt a Tisza-parti városkában, de a Teremtő iránti mélységes hite és alázata példaként testálódott a fiatal, szárnyakat próbálgató református gyülekezetre. Az emlékkőre, melyet Sziki Károly színművész adományozott az egyházközségnek, a tiszteletes mindössze Wass Albert Üzenet haza című versének refrénként megszólaló, csakazértis biztatását vésette: „de a kő marad”. Vagyis a helyállás, a megmaradás szimbólumaként állíttatta a hívek elé. Neki pedig a kedves művész ismerős a következő sorokat írta: „Nagy-tiszteletű Uram, Széteső nemzetünk széthulló nemzettudatát hordoztuk most össze ezen a délelőttön is. Jól esik, miként jól esett minden találkozás alkalmá-

val Háromszéktől Válaszúton át Bánffyhunyadra megérkezni... Most, a Sz. Háromság vasárnapján fogadalmat kötünk: folytatjuk ezeket a lélekmélyítő eseményeket, beszélgetéseket. Szeretettel az „50 évesnek” az 50. évet betöltő Sziki Károly.” Az „50 évesnek” tréfás utalás volt arra, hogy Czirmay Árpád éppen azokban a napokban kapta meg szeretett Alma Materétől, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézettől az 50 éve végzettek Aranydiplomáját.

Emlékköavatás

„2006. augusztus 15.

Kedves Róza és Kedves Árpád!

Hálásan köszönöm „A Martfői Református Egyházközség Krónikája” c. mű rangos kiadását. Külön gratulálok a nagy hozzáértéssel és műgonddal megírt tartalomhoz. Ha most nem jelenik meg ez a könyv, bizony a történelmi fordulat éveinek egy fontos és jellegzetes egyháztörténelmi eseményének emléke vész el. Az egyháztörténészek sokat fognak egyszer profitálni a Rozika által megőrzött (megörökített) dokumentumokból és az események feljegyzéseiből. Köszönöm a kedves sorokat és a szép fényképet, amely a legmodernebb fotózás technikájával örökíti meg a templomot.

A nyugdíjas évekhez jó egészséget és sok örömet kívánok Nektek Lenkével együtt... Mivel ma már nem forgok az egyházi közéletben, nem tudom, Árpád, ki lesz az utódod. Bizonyára méltó utódot találtál. A napokban járt nálam Andreas Hess, és említettem neki, hogy egy szoba a parókián az ő nevérol

van elnevezve. Jó lenne, ha az megmaradna a távozásotok után is, mert az ő segítségével aligha épülhetett volna meg a parókia.... Rozikának kézcsockjaimat küldöm, Árpád Téged öllelek szeretettel

Kocsis Elemér”

„2006.november 13.

Kedves Rozika és Kedves Árpád!

Hálásan köszönöm a Lenke nevében is a „Szárnyai alatt oltalom van” c. könyvet, amelynek olvasása alatt újra átélhettük a csodát, a martfői egyházközség és templom születését. Gratulálunk Rozikának a szép könyvhöz. Szép örökséget hagyatok Martfűn magatok után.... Mi kezdünk nagyon öreg emberek lenni (ez évben betöltöttem a 81-et). Még saját otthonunkban lakunk, még megadatott egy kevés erő. Köszönet a szívárványos fotóért!

Sok szeretettel Elemér és Lenke”(Dr. Kocsis Elemér nyugalmazott püspök)

A martfői kibúcsúzással tehát az evangéliumi lelkületű ember életének ismét lezárult egy szakasza. 50 év lelkészi szolgálat volt már mögötte, s most minden addiginál nagyobb fordulat jött el az életébe. Az élet sodrása a nyu-

Kibúcsúzás

galom partjára vetette. Akinek energiái mindig is történelmi feladatokhoz volt szabva, s fél évszázadon át tevékeny alakítója volt az egyházi közéletnek, nyugdíjazásával földi vándorlásának utolsó útjaira lépett. Martfűre pedig később így emlékezett:

„– 1993 után az egykori szocialista iparváros, Martfű gyülekezetének építését, torzóban maradt templomának befejezését bízták Önre. Hogyan lehet reménytelen ügyből eredményt elérni, szükségből erényt kovácsolni?”

„Valóban, nem irigyelte senki tőlem a martfűi, akkor még szórványgyülekezetet. Mint akik semmit sem látnak, semmit sem hallanak, nem törődve a kilátástalansággal, kezdtünk. Első karácsony. Martos Flóra Általános Iskola ebédlője. 10 óra. Kilencen vagyunk együtt. Semmi különös nem történik. Istentisztelet, úrvacsorázás után egy óvodás kislány félig sírva elénekel egy rövid imádságot. Vele sírunk. Kinn köd, benn lelkünkben az a minap látott kép a romos, romló templomfalakról, melyek a holnapot, a felépülendő képét kellene hordozzák, de sehogy se akar formát találni még a képzeletünkben sem. Gyalogolunk haza, a pár napja kiutalt két szobás 3. emeleti lakásunk felé, de hát akkor Mária és József is így bandukoltak Bethlem Felé! Ők sem láttak sok jót a jövődjükről, Csak mentek és mentek. Egy év múlva együtt ünnepeltük a gyülekezeti terem felépülését, felszentelését. Megkereszteltünk húsz gyermeket és százhuszan ünnepeltünk. És már ott volt a folytatás lehetősége. A templom karcsú tornyával, folytatódva a lelkészi lakás lehetetlen lehetségességével. Mert ha az Úr ajtót nyitott, azon be kellett lépni, mert ha küldött az Úr, akkor indulni kellett, s ahová küldött az Úr, oda menni kellett.”

(Részlet Gyulai Edit interjújából, Testvérek c. lap 2014. május)

A hajdúk fővárosában

Nyugdíjasként családi körben

Valami visszahozhatatlanul elszűnt – villant át Czirmay Árpád agyán a gondolat nyugalomba vonulásakor, de mint annyiszor már az életben, nem a múltat kezdte fürkészní, hanem a jövőbe nézett. Így a kibúcsúzással járó esetleges mélaság és szomorúság nem költözött a szívében. Ráadásul a test erőtlenedésével sem kellett szembenéznie. Ennélfogva nem süllyedt a kétségbeesztő egyedülvalóságba, hanem továbbra is kereste a kihívásokat, a szakmai, emberi elfoglaltságokat. Tulajdonképpen a Marfűről faló kibúcsúzás után egyszeriben két helyre költözött. Végérvényesen Hajdúböszörmény lett az új otthon, de mert feleségének a nyugdíjazásig még hátra volt egy tanév a rákóczifalvi II. Rákóczi Ferenc Alapfokú Művészetoktatási Intézményben, ezért átmenetileg Rákóczifalvára költöztek a jól ismert, helyben lakó lelkipásztor nélkül üresen tátongó öreg parókiára. Rákóczifalva nem volt ismeretlen számára. Igaz szolgálatra már csak ritkán került sor, utódja nem szívesen vette a segítőkészségét, de benne élt az immáron városi rangra emelt település szellemi életében. Hol a Varsány Közösségi Ház, hol a könyvtár, hol az iskola, a múzeum hívta, várta, bízta meg rendezvényeinek lebonyolításával. Egyszer

előadást tartott, máskor kiállítást nyitott meg, megint máskor ünnepi beszédet mondott, művészeti bemutatókon zsűrizett. „Szelíd bölcsességeddel, szellemi nyugalmaddal, humán felkészültségeddel szükségünk van rád” – mondta volt többször a település elöljárósága, és igyekeztek mindenben segítségére lenni. Közben rendszeresen vállalt vendégszolgálatot. Kenderes, Tiszaföldvár, Cibakháza, majd Hajdúböszörmény, Kolozsvár-Hídelve követték egymást az életében. Mindazonáltal sokat segített a feleségének is, aki akkoriban Rákóczi falva történetének II. és III. kötetén dolgozott. Együtt búvárkodtak a levéltárakban, különösen sokszor megfordultak a budapesti Hadtörténeti Levéltárban, ahol az egykori telepés falu első és második világháborús dokumentumait faggatták. Természetesen, ahogyan a felesége szabad ideje lehetővé tette, továbbra is sokat utaztak, kirándultak.

Hetente kétszer asztaliteniszezni járt, kezdeményezésére egy amatőr ping-pong kör szerveződött Rákóczi falván. Gyorsan és tartalmasan teltek a napjai, nem unatkozott, nem méltatlankodott a szálló idő miatt. Észre sem vette az egy esztendő gyorsan elszaladt. 2007. június 24-én zsúfolásig megtelt templomban, majd az istentiszteletet követően egy nagyszabású szeretetvendégségen köszönt(ek) el Rákóczi falvától. Búcsúzásul feleségével együtt, mint azt Martfűn is tették, egy nagyméretű ezüst tárcát adományoztak az Úr asztalára. Ők pedig sok-sok kedves ajándék mellett Rákóczi falva várostól egy-egy, Rákóczi címerrel ékesített arany pecsétgyűrűt kaptak emlékebe. S néhány napos csomagolás, pakolás, parókia átadás, átvétel után megérkeztek Hajdúböszörménybe.

Háborús áldozatokra emlékezik Rákóczi falván

A hajdúk fővárosa már ismerősként fogadta Czirmay Árpádot, hiszen 1991 ősze óta sokszor megfordult a településen. Magánemberként, lelkipásztorként egyaránt sokan ismerték. Könnyen és gyorsan kapcsolatot épített a Bocskai téri és a Kálvin téri Református Egyházközségekkel, s zökkenő nélkül simult bele a város életébe. Nyugalmas szép időszak következett. Nagy utazásokkal, s egyre több vendégszolgálattal. Hollandia, Belgium, Izrael, Törökország tárta előtte (előttük) szélesre kapuit. Még mindig fiatalos hévvel járta a világot, s élményeit nagy-nagy örömmel osztotta meg az emberekkel. Az izraeli élmények megosztásáról például az egyik sajtótermék így írt: „November 9-én Czirmay Árpád nyugalmazott lelkipásztor és felesége Czirmayné Kocsis Róza izraeli zarándokútjukról tartottak vetítéssel egybekötött előadást a templomban.

Beszámolójukból széleskörű ismereteket kaptunk Izrael jelenéről (társadalmáról, földrajzáról, gazdaságáról, vallási sokszínűségéről, mindennapjairól). Bepillanthattunk a Biblia földjének történelmébe. Emlékeket, élményeket, meghitt pillanatok, áldott alkalmakat ismerhettünk meg általuk. Bizonyoságtételüket hallhattuk Jézus életének helyszíneiről, személyes hitükről, a Szentföldön végzett szolgálatukról. A vetített képeknek (saját fotóikról van szó!) köszönhetően mi is velük járhattuk végig a zarándokút főbb helyszíneit.

Köszönjük a szolgálatot! Hordozzuk őket imádságos szívvel és kérjük Isten áldását életükre, hogy ezután is tevékenyen vegyenek részt gyülekezetünk lelki megújulásában.” (Testvérek c. lap 2008.november)

Jeruzsálemben

Az utazások emlékeiből

Koppenhága

Dover

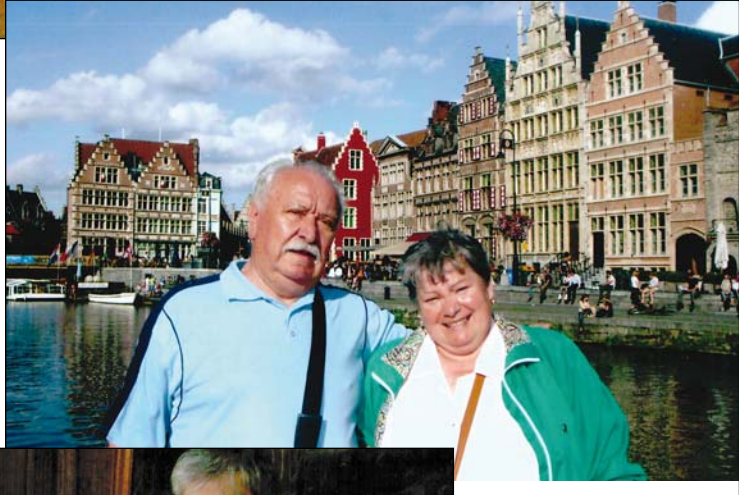
Judeai sivatag

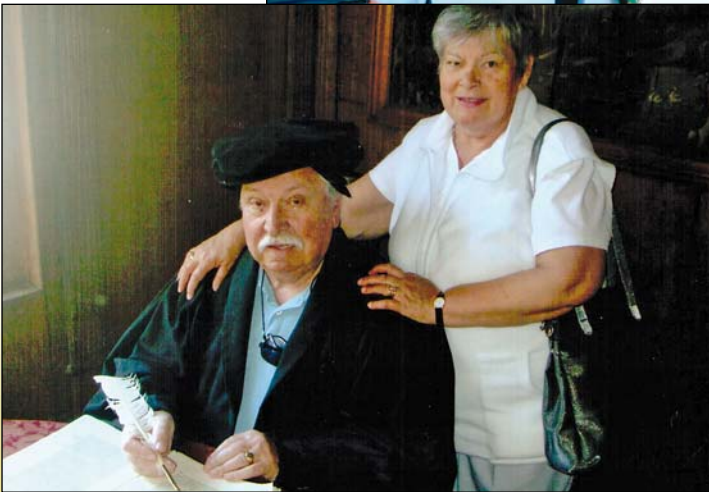
Areiospagos

Hellasz

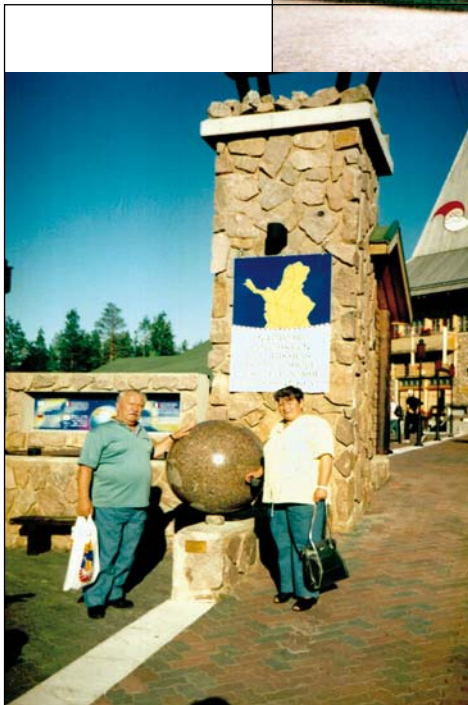

Flandria

Skócia

Trianon

Északisarkkör

Róma

Egyébként a nyájhoz mindenkor hűséges pásztor után nyugalomba vonulásakor sem a szívek kapui, sem az egyházi közélet kapui nem csukódtak be. 2007 szeptemberében például ugyanúgy részt vett feleségével együtt a Ravasz-émlékkonferencián, mint korábban minden más Ravasz ünnepségen. 2009-ben pedig ott volt Debrecenben a Magyar Református Egyház Alkotmányozó Zsinatán és Hálaadó ünnepén. Őszinte lelkesedéssel vett részt a Reformátusok Menetében, s a református egység fölötti örömeinek több újságcikkben is hangot adott. De bekapcsolódott a Generalis Konvent Liturgiai Bizottságának munkájába is. Ezzel kapcsolatban a bizottság elnökétől, Dr. Fekete Károlytól 2011. március 7-én a következő levelet kapta: „Nagytiszteletű Lelkipásztor Úr! Kedves Testvérem! A Liturgiai Bizottság örömmel vette az istentisztelet megújulásával kapcsolatos hozzászólását. Köszönjük az abban való megerősítést, hogy pártolja elképzelésünket és jónak látja: „az eljövendőben nem csak egyféle istentiszteleti rend, hanem több is születik.” A Bizottság hálásan köszöni azt az erdélyi gyökerű elképzelést, amely több évtizedes tapasztalat után született és minden kálvini alapú értéket meg kíván őrizni. Ennek a rendnek magyarázatos dokumentációja mindenképpen bekerül a megőrzendő iratok közé ... Kérem, hogy a továbbiakban is kísérelje figyelemmel munkánkat és segítse elő imádságaival, személyes hozzájárulásával is istentiszteletünk megújulását...” Közben 2009-ben a hajdúböszörményi Kálvin téri Református Egyházközség, hosszan elnyúló lelkészi állásüresedés miatt, rendszeres lelkészi szolgálat végzésére kérte fel.

Prédikálás közben

Nyolc hónapon át folyamatosan szolgált, holott élete minden eddiginél legnagyobb próbatételével kellett szembenéznie. Felesége, Kocsis Róza, aki számára mindenkor támaszt, megnyugvást, töltekezést jelentett, súlyosan megbetegedett. Ötvenhárom napon át viaskodott a halállal. Ő azonban, aki elrendeléseként élte meg a házasságot, imádságos lélekkel minden szabad percét a nagybeteg mellett töltötte. Az önkívüli állapotban lévő, gépi lélegeztetésre szorult asszony ugyan semmit nem észlelt a világból, Czirmay tiszteletes azonban beszélgetett vele, imádkozott érte, és hitte, hogy még nincs rendelt ideje a búcsúzásnak. És a felesége visszatért az életbe. Igaz a halálos kórt kiüzni már nem lehetett a szervezetéből, meg kellett tanulni együtt élni vele, de életben maradt. A hosszú klinikai időszak után életük ismét a megszokott rendben zajlott. Czirmay Árpád változatlanul tevékeny életet élt. Csaknem egy esztendőn át a Bocskai téri ifjúsági bibliakört vezette, de részt vett a helyi dalárda munkájában is. Sőt a Bocskai téri gyülekezetben férfi kórust szervezett, vezetett. 2011-ben az az öröm és elégtétel is megadatott neki, hogy szülei emlékére a sepsiszentgyörgyi vártemplomban emléktáblát állítottak.

A böszörményi ifikkal

2012 nyarán pedig Brassóban, az Áprily Lajos Főgimnáziumban ünnepelhette a 60 éves érettségi találkozóját, majd 2016-ban Kolozsvárt a Protestáns Teológiai Intézetben átvehette a Gyémántdiplomát. Közben szenvedélyesen kutatta, tanulmányozta a Bibliát, s a Nyelveken szólás témakörben több he-

lyen tartott előadást. Többek között egykori Alma Materében is Kolozsvárt. A professzori kar és a teológiai hallgatók körében szerzett elismerés újabb és újabb lendületet adott a tevékeny élethez. Bölcsen, az Úristen iránti hittel és elkötelezettséggel, életszeretettel és nyitottsággal, mások iránti tisztelettel és szerénységgel élte az életét. „Nekem a szószerk felüdülés” – szokta volt mondani, s hosszú, áldásokban gazdag élete alkonyán is töretlen lelkesedéssel szölte az Igét. Bánffyhunjad, Zsobok, Körösfő, Aranyosegerbegy, Marosludas, Sepsiszentgyörgy, Kézdivásárhely, Hajdúböszörményi Bocskai téri templom, Hajdúböszörmény Kálvin téri templom voltak utolsó igehirdetéseinek színhelyei. De nem maradt ki az életéből a Reformátusok Balatonszárszói Konferenciája sem. Szárszóra még az 1990-es években mentek először, majd állandó visszatérő résztvevők lettek. Számos hozzászólása, vitatkozás, érvelése bizonyította, hogy számára az Istennel való őszinte kapcsolat mindezen- felettséget élvezett. Ámbátor életében meghatározó szerepet kaptak az embertársak is. Sokakhoz mély emberi barátság fűzte. Egyébként szerette a jó társaságot, ízig-vérig közösségi ember volt. Hamisítatlan székely humorával, igaz emberségével pillanatok alatt a társaság irányítója tudott lenni.

Megkapták a gyémántdiplomát

Azután elközelgett 2017 novemberében. Őszi köd ülte meg az utak pocsolyáit, s az egyik éjszaka arra riadt, hogy az elmúlás muzsikáját pengeti egy láthatatlan kéz. Kórház következett, vizsgálatok, beavatkozások, remény medrében bukdácsoló gondolatok. Teltek a hetek, a hónapok, s egyre nyilvánvalóbb lett, hogy a Tél fagya már örökös lakozást vett a testében. Jöttek a nehéz fizikai fájdalmak, de türelemmel és példaadó lelki békeséggel viselte a szenvedéseket. Az orvosok még meg megcsillantották a reményt, de ő már érezte, hogy élete napja leáldozóban van. Még két kórházi kezelés között ott volt minden vasárnapi istentiszteleten, sőt 2018. június 10-én még maga is prédikált. Július második felében feleségével

Előadása a Kolozsvári Teológián

együtt még meglátogatták a martfői gyülekezetet, ám augusztus 18-án az ereje végleg elpártolt. Újabb orvosi beavatkozások következtek, de már menthetetlen volt. Megfáradt teste az örökkévalóság felé igyekezett. Sorsával megbékélve, az étellel betelve az Úrral való találkozásra készült. Egyetlen kérése volt csupán: „a saját otthonomban szeretném bevégezni földi vándorutamat.”

2018. augusztus 29-én véglegesen hazatért otthonába. Megmozdulni már nem tudott, az alattomos kór többszörösen megülte a gerinccsigolyákat és a csontvelőt. Szeptember derekán járt az idő, amikor már élelmet sem tudott magához venni, csupán csak nagy küzdelmek árán némi folyadékot. Ajkai kiszáradtak, szemei fényüket veszítették, gyötörte a fájdalom, de szellemileg és lelkileg teljesen frissen nézett szembe az elkerülhetetlennel. Nem panaszkodott, nem siránkozott. A Bibliát már nem tudta kezében tartani, de felesége segítségével naponta elolvasta a kijelölt igeszakaszt. Sőt voltak napok, amikor egy-egy zsoltárrészletet is eldúdolt. Élete utolsó hetében a magyar és a világirodalom legszebb verseit idézgette. Istenes és szerelmes verseket egy-

aránt felemlegetett. Ady Endrétől, Áprily Lajoson, Dsida Jenőn át Apollinaire Mirabeu-hídjáig, illetve Búcsú c. verséig ívelt a sor.

Lassan a beszéd is megterhelő lett számára, érces hangja megfakult, de minden szavában ott bujkált a köszönet. Köszönet és hálaadás a hosszú tartalmas életért, a szenvedések fölött is szárnyaló szerelmes szeretetért, a hűséges szolgatársakért és barátokért, az ősz vérbe mártott lombjaiért. És amikor 2018. október 2-án az őszi alkony pírja tüzfénybe mártotta a nyugati ékbolt alját, az elmúlás pillanatának fenséges csöndjében elhalkult a légzése. Egy pillanat volt csupán, s szerető szíve nem dobbant többet. A földi vándorút véget ért. Testének sátorházát 2018. október 12-én déli 13 órakor helyezték örök nyugalomba a hajdúböszörményi Köztemetőben. Temetésén Loment Péter Hajdúböszörmény Bocskai téri és Somogyi László Hajdúböszörmény Kálvin téri református lelkipásztorok hirdették a vigasztalás Igéjét. „Ha elenyészik is testem és szívem, szívemnek kösziklája és örökségem te maradsz, Istenem, örökké” zengett a Zsolt. 73,26. az októberi kék ég alatt, s az elmúlás könnyű Salome-fátyolaként ökörnyál úszott a temető fölött.

Az utolsó szolgálat

*Mert ha élünk, az Úrnak élünk;
ha meghalunk, az Úrnak halunk meg.
Azért akár éljünk, akár haljunk,
az Úr éi vagyunk.*

(Róm 14,8)

Mély fájdalommal, de Isten akaratában megnyugodva tudatjuk, hogy

Czirmay Árpád

nyugalmazott református lelkipásztor

2018. október 2-án, 85 évesen visszaadta lelkét Teremtőjének.
Október 12-én, pénteken, 13 órakor helyezzük örök nyugalomra
a Hajdúböszörményi Köztemető „B” ravatalozó terméből.

Emléke legyen áldott, nyugalma csendes!

A gyászoló család

Táviratcím: 4220 Hajdúböszörmény, Attila út 3. sz., 1. emelet, 4. ajtó

Szemelvények Czirmay Árpád írásaiból

Örökkévaló szeretettel szerettelek téged!

Jeremiás 31,3

János evangéliuma 3,15

*Úgy szerette Isten a világot,
hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki
hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök
élete legyen.*

Karácsony felé közeledve, mind erőteljesebben zendül fel a szeretetről szóló ujjongó bizonyoságtétel. Ennek nemcsak az az oka, hogy a karácsonyi evangéliumban újra és újra felbukkan a szeretetről szóló bizonyoságtétel, hanem azért is, mert az emberi lélek vágyakozása is megnyilvánul az igazi, tiszta, hamisítatlan szeretet felé. Az Úr Jézus Igénkben éjszakai beszélgetésében Nikodémusnak beszélt a szeretetről, mégpedig Istennek a világ felé megnyilvánított szeretetéről. Megvallom, hogy a mi szeretetünk nagyon földi, emberi, gyarló, törekeny, s nekünk az Ő szeretetére van nagy szükségünk, mely egyben példa is arra, hogy Benne tanuljuk meg a szeretet lépéseit.

„Úgy szerette Isten a világot...” – mondja az Úr Jézus. Ez máris kérdéseket gerjeszt, talán ellenvetések is. A világot?! Igen! Ezt a láthatót! Benne a csillagrendszeret, a mi kicsi Földünket is. Benne az embert is. De ugye nem minden embert?! Gonosztevőket, gyilkosokat, tolvajokat is?! Léteznek? Nemcsak a jókat?! A világban ők nem tartoznak bele, mint Isten teremtető, világegyetemet teremtő művébe? Gondolom, itt töredezik szét a mi szeretetünk, mert mi csak némelyeket szeretünk.

Itt kell megállanunk és belesodálkoznunk Isten mindent megelőző, mindenre ki-kiterjedő általános szeretetére! Jézus mindenki számára megszületett! Jézus mindenkiért meghalt, még a kereszten függő gyilkos gonosztevőkért is! Ő nem zárt ki senkit. Ő úgy szeret mindenkit, hogy az egyszülött Fiát küldte, adta. A legtöbbit, a legdrágábbat, a Fiút, Jézus Krisztust adta.

Merészelem azt mondani, hogy Isten a legnagyobb kincsét adta. Nem úgy, mint győztes hadvezért, vagy pénzzel teli bankárt, hanem mint gondozásra, védelemre szoruló gyermeket, keresztre feszíthető, szenvedő embert, bűneinket hordozó, megváltó, megcsúfolt, töviskoronás imádkozót. Nincs a világon, sem azon túl akkora szeretet, melynek szélessége, hosszúsága, mélysége és magassága a jászolbölcsőtől a golgotai keresztig ér!

Nem azzal mérem tehát Isten irántam való szeretetét, hogy megóv bajtól, betegségtől, szenvedéstől, hanem abban értem meg azt, hogy Isten engem is

szeret, hogy értem is adta egyszülött Fiát, Jézus Krisztust.

Isten szeretete hozzám, hozzánk azért érkezik, Jézus azért született, halt kereszthalált, hogy ez az általános szeretet speciális szeretetében teljesebben kis képpen: „hogy aki hisz öbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”.

Szeretetét azért adta, hogy el ne vesszünk. Azért ölelt át szeretetével, hogy személyesen én, vagy Te Jézus Krisztusban higgyünk, mely kezdete az örök életnek.

Mert van örök halál! „Hit nélkül lehetetlen Istennek tetszeni.” Zsidókhöz írt levél 11,6

Szeretete- mely kegyelemből adatott nekünk -, hitünket akarja felgerjeszteni, és így akar megmenteni az örök haláltól, s felragyogtatni kívánja az örök életet, amely csak Benne valósulhat meg.

Ő maga az örök élet, és aki hittel fogadja be Őt, övé az ÉLET. Jézus ezért született Betlehemben, halt kereszthalált a Golgotán, támadott fel harmadnapon, hogy akár éljünk, akár meghaljunk, az Úré maradjunk mindörökre.

(Rákóczi Lap, 2007. december)

Világosságra várva

A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát.

A halál árnyékának földjén lakókra világosság ragyog.

.... nagy örömet szerzel nekik.

(Ésaiás próféta könyve 9, 1-2.)

Advent és karácsony gondolatai, üzenetei kavarnak lelkünkben most, 2003. december havában. Mit jelent, mit találunk, mit ajándékoz nekünk a két ünnep rendjén Isten? Jó nekünk először is azt megjegyeznünk, hogy ezek az ünnepeink is, és a húsvét meg a pünkösd ünnepei is Isten ajándékai! Nem azért ünnepelünk, mert elhatároztuk mi emberek ezt, hanem azért, mert Isten valami olyant tett értünk, amit senki meg nem tehetett volna. Amit pedig Isten tett, a mi javunkra, üdvösségünkre tette. Talán a betlehemi pásztorok állapota szemlélteti legjobban, hogy milyen az ember általános helyzete karácsony előtt és után. Künn, a mezőn vannak, este, sötétben, vigyázzák kis nyájukat, talán egy kis pászortűz világít, de körülöttük mindenütt sötét. Ezt olvassuk Ésaiás próféta könyvéből „sötétség, halál árnyéka”. Jézus Krisztus nélkül lelki sötétség és halál a sorsunk. Mindenütt önzés, gyűlölet, harag, hitetlenség, erőszak, pénzimádat, hatalomvágy és hatalmaskodás, békétlenség, kábítószer, alkoholizmus lelki sötétsége. Egy-egy kis „pászortüzezske” világítja meg sötétségünket, hiszen vannak, vagyunk, akik szeretetre, békére, jóságra, erkölcsi tartásra, hitre, imádságra vágyva kicsiny pászortüzezsckéinket, próbáljuk élesíteni elanyagiasodott világunkban, de a sötétség mégis nagyobb erőnek látszik, kialszanak e pislogó fényeink?

Igénk így szól: „A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát. A halál árnyékának földjén lakókra világosság ragyog.” A Mindenható Isten gyújtotta meg ezt a világosságot világunk népei számára. Karácsony este, a pásztorok tüzeckéje helyett egy olyan fény ragyogott fel, mely egyetlen erő és sötétség és halál legyőzésére ... Lukács evangéliuma így írja: „... az Úr angyala megjelent nekik, körülragyogta őket az Úr dicsősége... ezt mondta nekik: ne féljetek, hirdetek nektek nagy örömet, mely az egész nép öröme lesz: Üdvözítő született ma nektek.. „2,8-ll. János apostol I. levele 2.rész 8.verse ezért már ezt írja: „már fénylik az igazi világosság és múlik a sötétség” .. Istenünk azért küldte Szent Fiát világunkba, hogy az igazi világosságot meglássuk, a sötétség pedig oszoljon bennünk.

Emberi életünk nagy nyomorúsága az, hogy nem tudtuk legyőzni sem a bűn sötétségét, sem a halál sötétségét. Ha korszerűbb, modernebb életünk van, a bűn és halál is „korszerűbben” közelít meg minket. Ezen árnyékunktól nem tudunk szabadulni, körülvesz, eláraszt, hivatlanul ott van legbensőbb életünkben, áthatja gondolatainkat és cselekedeteinket. János apostol első levele 1,5-ben olvassuk: „az Isten világosság, és nincs benne semmi sötétség.” Ő az igazi világosság, Ő az Élet, Ő az Igazság, Ő a Kegyelem, Ő a teljes SZERETET. Ahol teret engedek Neki, ahol nem űzik el Őt, hanem befogadják, ahol hallgatnak ma is időszerű tanácsára, követik példáját, ott oszlik a sötétség (a bűn és a halál) ahol segítségül hívják, jelenlétével az igazi világosság beragyogja a szíveket, béke és szeretet árad, üdvösség, melyet csak Ő adhat. Ne hagyjuk kialudni kicsiny pászortüzeckéinket, kérjük jöjj hozzánk Úr Jézus Krisztus, Világosság és Élet Fejedelme, hiszen azért jöttél, hogy életünk és üdvösségünk legyen Benned. Általad.

(Rákóczi Lap, 2003. december)

Lesz-e örömünk?

A közvélemény kutatók szerint nincs, és nem is nagyon lesz örömünk, mert a magyar társadalom mély pesszimizmusban él. Valóban sok szomorú tekintet, arckifejezés ötlük szemünkbe naponta, embertársainkkal való találkozásokor. Pedig karácsonykor ismét fel akar csendülni az angyali ének a nagy örömről, mely az egész népnek öröme lesz.

Valóban így kell ennek lennie? Válaszok sokaságát hallom visszaköszönni: „Nincs minék örüljek...”, mert betegség, elhagyatottság, szegénység, bűn, harag... és el sem lehet sorolni a sokféle választ. Látszólag indokoltak. Ha rám tör a fájdalom, félelem, gond, lehet-e ott öröm? Így telnek el karácsonyaid s pesszimizmusod, gondod nem tud elmúlni. Karácsony előtt és karácsony után...

Megpróbálok Keresztelő Jánosra figyelni. Így kiált a pusztában: „Készítsé-

tek el az Úr útját! Tegyétek egyenessé ösvényeit, minden szakadékot töltsetek ki, minden hegyet és halmot hordjatok el, legyen a görbe út egyenessé, a göröngyös simává...”!

Nem az a bajunk, hogy mindent Tőle, az Úrtól várunk, de mi ezért semmit sem teszünk?

Ő hozzánk akar érkezni karácsonykor is és minden napon, de nemhogy utat készítenénk, inkább elzárjuk a szívünket előle! Keresztelő János ezért szól így hozzánk: „minden szakadékot töltsetek fel”! Nagy baj, amikor szakadékban vagyunk. Elhagyatottság, félelem, szegénység, bűn, harag, irigység, sőt hitelenség akar hatalmába keríteni. És mi engedünk ezeknek? A mélységből kiáltanom kell: Uram! Ments meg engem is! – Azt mondtad, hogy velünk vagy minden napon! – Hozd el nekem is a Te szabadításod örömét! – Mélységeimből emelj ki! – Nem bírok iszonyú terheimmal megküzdeni! – Körülöttem minden bezárult, s csak egy kis kék ég látszik mélységes szakadékjaimban! – Azt akarok, hogy felfelé tekintsek? Uram! Már csak Te vagy az egyetlen reménység! Hadd mondjam én is a költővel együtt: „Mikor elhagytak, mikor a lelkem roskadozva vittem, csöndesen és váratlanul átölelt az Isten...”

Igen! Ez a Te pillanatod Uram! Most érzem igazán, hogy a mélységeim csak addig ilyen iszonyúak, amíg meg nem találsz engem is! Ez az én örömem, a Te örömed is! Lehet ez az egész nép öröme is!

De csak akkor, ha szakadékjainkat feltöltöd. Ez a Te utad is Uram! Mondtad: „Én vagyok az Út ... senki sem mehet az Atyához, csak én általam!”

„Minden hegyet és minden halmot hordjatok el” ... mondta Keresztelő János.

Lehet öröme annak, aki gőgös, büszke, vagyonában, erejében, hatalmában bízik? Büszke arra, hogy ő „vallástalan, nem gyakorolja a templomba járást”, de ő egy jó ember, senkinek nem lehet panaszja ellene, az imádságot másokra hagyja, meg van így Isten nélkül is! ..

Nem hiába találták ki a „fenyőfa ünnepet” Jézus nélkül! Mert így a karácsonyfát, ha feldíszítettük, utána hamar le is szedhetjük, szemétre, vagy tűzre vethetjük, aztán jöhet a többi nap...

Kétségtelen, legnagyobb gondunk a lelki hegyeink és halmaink elhordása, a göröngyös út simává tévése.

Büszkeségemet feladjam, „személyiségi jogomról” lemondjak, megalázzam magamat, ugye találunk mindig valakit ha hibáztatni kell, s legkézenfekvőbb az, ha az Istent!

Jézus pedig jönni akar hozzám, hozzánk, szelíden és alázatosan, mint gyermek, hogy én belőlem is gyermeket teremtsen, Isten gyermekét, akinek egyetlen hivatkozása van: EGYETLEN BÜSZKESÉGEM, HOGY JÉZUS KRISZ-

TUS, ISTEN FIA, ÉRETTEM IS MEGHALT, FELTÁMADOTT, NEKEM IS MEGSZÜLETETT.

EZT AZ ÖRÖMET TŐLEM SENKI EL NEM VEHETI!

(A Hajdúböszörményi Bocskai téri református gyülekezet hírlevele. 2008. november-december)

Karácsonyi gondolatok

Az Úr Jézus szavai közül ma talán ez érkezhethet közelebb hozzánk, - tiszta szeretetre éhező világunkhoz: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy valaki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen” / János evangéliuma 3,15/. Most sok jel mutat a mi szeretetünkre, hiszen mostanában családokban mindenki megpróbál több szeretetet adni. Mégis e bibliai vers alapján Isten szeretetéről kívánok gondolatokat közölni.

Mindent megelőző az Ő szeretete. Mielőtt e világ formáltatott volna, teremtetésünk előtt már szeretett minket Isten. Ezért adta nekünk a Földet, felruházott olyan képességekkel, melyek további fejlődésünket meghatározták. Lakóhelyünket emberközpontúvá tette, - minden az ember javát szolgálhatja, ha azzal jó gazda módján élünk. Rajtunk keresztül a látható világ is Isten szeretetének a részese.

Isten szeretete mindenkit keres. Az egész emberi nemzetséget kivétel nélkül magához ölelni akarja. Nem tesz kivételt az Ő szeretete. A „világot” szerető Úr Ő, aki a gyermek Jézust nekünk adta. A gyermek mindenkié lehet, aki felveszi, gondozza, szereti. Ezért nem királyi bölcsőt rendelt helyéül, hanem istállót, ahol az írástudatlan pásztorok is megtalálhatták. Az Úr Jézus mindenkié lehet. Nem zárkózik el senki elől. Sőt, hívogat mindenkit: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik meg vagytok fáradva és megterhelve vagytok, én megnyugvást adok néktek”. Máté 11,28

Isten szeretete a „méltatlanokat” keresi. Ő nem a jókhoz jött, az igazakhoz, a gazdagokhoz, a boldogokhoz. De jött a betegekhez, szegényekhez, bánkódókhoz, sőt a „bűnösökhöz”, - ezért ragasztottak rá csúfnevet, hogy Ő a bűnösök barátja. Az elveszetteket megkeresni jött. Akiknek nem lehetett még gondolatban sem reményük Isten szeretete felől, - Pál apostol ezt írja: „Isten a mi hozzánk való szerelmét abban mutatta meg, hogy mikor még bűnösök voltunk, Krisztus érettünk meghalt”. /Róma, 5,8/. Azért jött, hogy még ha ellenségei voltunk Istennek, megbékéljünk Jézus Krisztus által.

Isten szeretete, nagysága, mélysége, hosszúsága és magassága mindennél nagyobb.

Minden szeretet az áldozat nagyságával mérhető meg. Ezért van az, hogy emberi szeretetünk olya hamar összetörik, mert áldozatvállalása kicsiny. Isten

nemcsak beszélt a szeretetről, hanem a legnagyobb áldozatot vállalta, mikor megszületett Fiát adta”. Ezért az Ő szeretete elszakíthatatlan, elévülhetetlen, mert az Úr Jézus áldozatára tekint. Az Ő szeretete örök, soha el nem fogyó szeretet. Isten szeretete megmentő szeretet. Azért szeret, hogy el ne vesszünk, kárhozzátásunkat levegye, és örök életet adjon nekünk. Az Ő vére hullása, keresztalála fogantatásában és születésében benne volt. Ő azért született, hogy meghaljon a világért. Hogy aki hiszen Őbenne ... lám, nem kér semmit, csak ezt, hogy hinni tudjak Benne. Bárcsak elfogadná embervilágunk Jézust! Benne Isten szeretete a miénk. Adjon Isten nekünk Isten szeretetében megáldott karácsonyt.

(Más Közéleti Lap, 1994. december 23.)

Simeon, a beteljesedett életű ember

Olvasandó alapige: Lukács evang. 2,21-35.

Lukács ev. 2,29-32. „Most bocsátod el, Uram, szolgálodat beszéded szerint békességgel, mert meglátták szemeim üdvösségedet, amelyet készítettél minden nép szeme láttára, hogy megjelenjék világosságod a pogányoknak, és dicsőségül népednek, Izráelnek.”

A karácsonyi történetben Simeon többszörösen különös ember. Ő az, aki legközelebb kerül Jézushoz. „Karjaiba vette” a gyermek Jézust. A pásztorok „csak” meglátták. A keleti bölcsek meglátták és leborulva imádták, s ajándékokat adtak Jézusnak. Simeon karjaiba vette, „áldotta” az Istent! Se Mária, se József nem tiltakozott ellene. – Az istentiszteletnek egyik megragadó képe. Simeon, karjaiban a gyermek Jézussal! Áldja az Istent! Így szól: Uram! Elbocsáthatod szolgálodat! Életem legnagyobb várakozása teljesedett most be! Van-e ennél szebb pillanat, van-e boldogabb ember, mint Simeon? Lehet-e ennél beteljesedettebb célba érés? Az élet végén! Ilyen boldogságot élhet-e ember?

Simeon az evangélium tanúsága szerint igaz és kegyes ember volt. Várta Izráel vigasztalását, s a Szentlélek volt rajta. Komolyan vette Isten ígértét, hogy elküldi Isten a Messiást. Évezredek forró várakozása érkezett el a beteljesedéshez. Milliók haltak meg, de nem láthatták! Most Simeon az első „őrszem”, aki előtt feltűnik a felkelő Nap első sugara, kiálthatja: „Meglátták szemeim!”

Simeon kijelentést kapott Istentől. „Nem hal meg addig, amíg meg nem látja az Úr Krisztusát”. Nem a halála pillanatát várta, bár tudta, hogy amikor megláthatja, az egyúttal a halálát is jelenti, de ez a pillanat az üdvösséget jelenti, ahogyan az ószövetséges nép szóhasználata mondta: Ábrahám kebelébe jutni, Jézussal az üdvösséget megtalálni.

A Lélek indítására elment a templomba. Meg volt győződve, hogy a Messi-

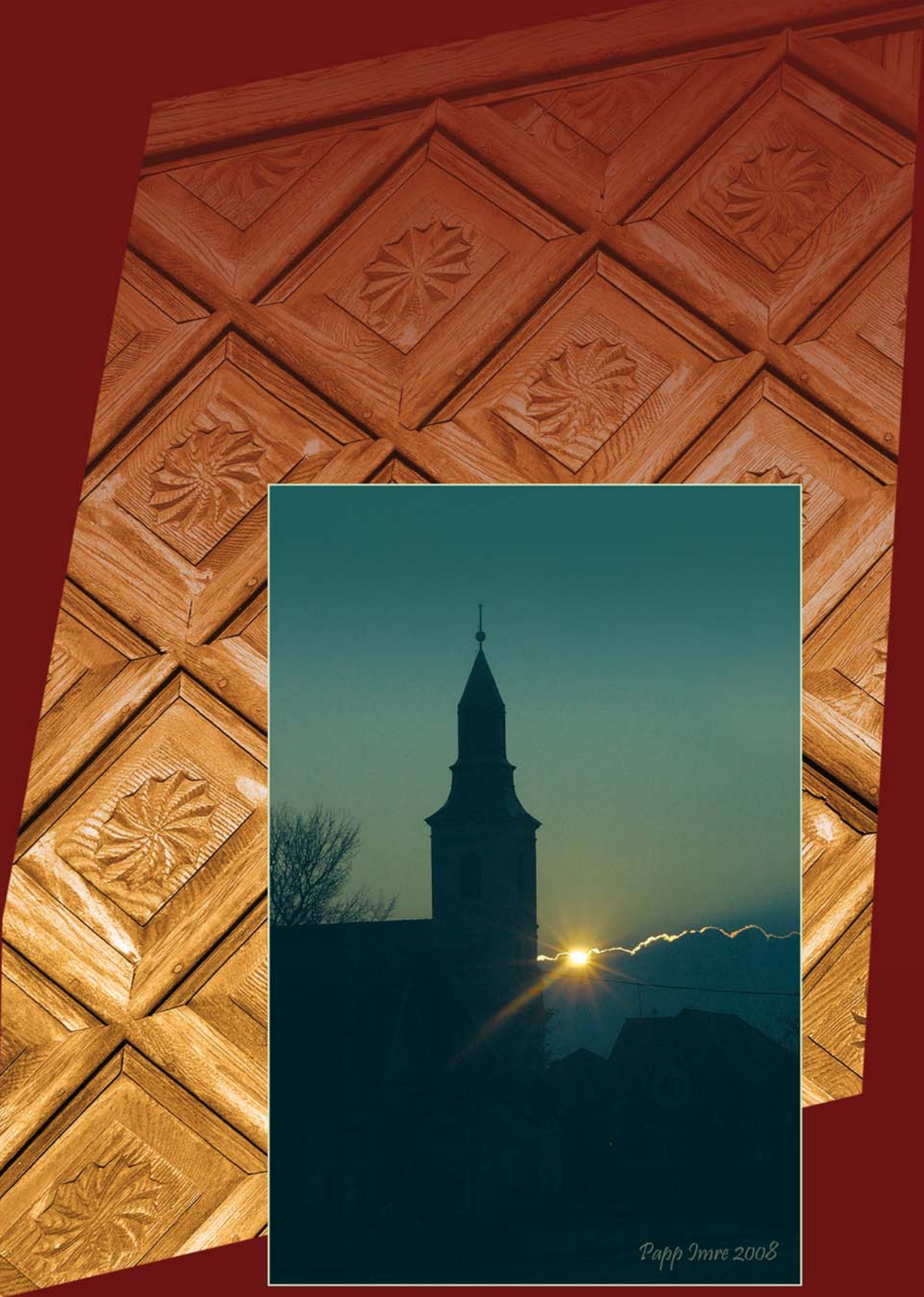
ás a templomba jön először. Neki ott lesz találkozása a Messiással! Ez a találkozás tehát „megrendezett” találkozás. Isten rendezte így. Ezért mondhatjuk: Simeon élete beteljesedett élet. Boldog ember. Ezért született, élt mostanáig, minden ezért a pillanatért készült, ennél többet a látható világban el nem érhet, boldog élet, boldog halál!..

Boldogságkeresők, kik sírva látjuk boldogság után rohanó világunk tragédiáit, s mikor azt hiszik, megtalálták, újból csalódások mélységeit járják, testi és lelki összeomlások, megkeseredések, boldogtalanná lett életek, kiégett lelke, céltévesztett életek! Milyen jó lenne ma Simeonhoz hasonlóan abból a boldogságból meríteni!

Igaz! Mi nem ölelhetjük karjainkba a gyermek Jézust! Ő akar minket átölelni, szívében lakozni a Szentlélek által! Isten mindenki számára elkészítette ezt a tervét! Úgy szeret téged is, hogy Fiát, Jézus Krisztust Neked is adta! Már régóta készíti a pillanatot Neked is, hogy megértsed Jézussal, Krisztussal teljesedik be életed, azért adott Neked életet, hogy Vele éljed további életedet. Hívott születésedtől kezdve, a keresztségben, elfelejtett, de néha visszatérő imádságaidban, lelkiismereted vádoló szavaiban, kínos álmaidban, szeretetben és fájó gyűlölködésedben, most az Igében, a Szentlélek indításában. Engedd, hogy Ő átöleljen! Tied legyen – és Te az övé legyél! Így teljes az életed! Nem éltél Hiába! Teljesítetted Isten Akaratát, mert ezt a pillanatot Ő készítette Neked! Ő nem azt akarja, hogy meghaljál, azt akarja, hogy élj beteljesedett életet Vele.

Őbenne nincs halál! Ő az ÉLET! A Te életed is így lesz istentiszteletté, mondhatod akkor: Uram Jézus! Meglátták szemeim, hogy Te vagy az én Üdvözítőm, Megváltóm! Maradj velem minden napomon!

(Rákóczi Lap, 2007. december)

Papp Imre 2008